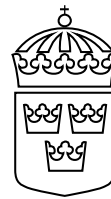

Regeringens proposition

2023/24:107

Ändringar i medborgarskapslagen

Prop.
2023/24:107

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2024

Ulf Kristersson

Maria Malmer Stenergard
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

För att stärka det svenska medborgarskapets betydelse ur ett både rättsligt och symboliskt perspektiv vill regeringen skärpa kraven för förvärv av medborgarskap genom anmälan. För att kvalificera sig för den ovillkorliga rätt till medborgarskap som anmälningsförfarandet innebär bör det krävas att sökanden uppfyller vissa grundläggande krav på skötsamhet och respekt för samhället.

I propositionen föreslår därför regeringen att den som är skäligen miss-tänkt eller dömd för viss brottslighet, utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet eller som har en anknytning till vissa grupper och organisationer, inte ska kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. De nya bestämmelserna i lagen om svenskt medborgarskap föreslås med vissa undantag gälla för alla som har fyllt 15 år. Det föreslås också att förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ska fastställas till beslutsdagen och att prövningen ska utgå från förhållandena vid tidpunkten för beslutet.

Regeringen föreslår även ändringar i reglerna om befrielse från svenskt medborgarskap. Ändringarna innebär ett förstärkt skydd för barn och vuxna som befinner sig i en utsatt situation. Ingen ska mot sin vilja, t.ex. på grund av att han eller hon lever i en hederskontext, tvingas att avsäga sig sitt svenska medborgarskap.

Regeringen föreslår att alla anmälningsärenden ska handläggas av en myndighet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2024.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap	14
3	Ärendet och dess beredning	16
4	Ändrade regler för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan	16
4.1	Bakgrund och utgångspunkter	16
4.2	Ett krav på frånvaro av brottslighet i anmälningssärenden	18
4.2.1	Allvarligare brott ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan	18
4.2.2	Upprepad brottslighet ska diskvalificera från svenskt medborgarskap genom anmälan	25
4.2.3	Brott som har begåtts utanför Sverige ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan	27
4.2.4	Skälig misstanke om brott ska beaktas i anmälningssärenden	29
4.2.5	Ingen begränsning i tid	31
4.3	Diskvalificering i anmälningssärenden av den som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet	33
4.4	Diskvalificering i anmälningssärenden vid anknytning till vissa grupper och organisationer	38
4.5	Personkretsen	40
4.5.1	De nya kraven ska omfatta den som har fyllt 15 år	40
4.5.2	Kraven ska inte omfatta vissa statslösa personer eller nordiska medborgare	47
4.5.3	Ett annat krav för statslösa födda i Sverige?	51
4.6	Den ska göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig	52
4.7	Svenskt medborgarskap genom anmälan för den som har fyllt 18 med inte 21 år	54
5	Ändrad tidpunkt för förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan	56
6	Handläggande myndighet	61
7	Befrielse från svenskt medborgarskap	63

7.1	Stärkt skydd för barn i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap	63
7.2	Befrielse kan vägras om ansökan inte görs av fri vilja.....	71
7.3	Återkallelse av beslut om befrielse	73
8	Överklagande	76
8.1	Förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan	76
8.2	Befrielse och återkallelse av befrielsebeslut.....	77
9	Sekreteress	79
9.1	Förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan	79
9.2	Befrielse och återkallelse av befrielsebeslut.....	79
10	Personuppgiftsbehandling	80
11	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	85
11.1	Ikraftträdande	85
11.2	Övergångsbestämmelser.....	85
11.2.1	Nya krav för förvärv av medborgarskap efter anmälan och ändrade handlägningsregler.....	85
11.2.2	Befrielse från svenskt medborgarskap	87
12	Konsekvenser	88
12.1	Ekonomiska konsekvenser för det allmänna	88
12.2	Övriga konsekvenser	91
13	Författningskommentar	94
13.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap	94
13.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap	106
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Ändrade regler i medborgarskapslagen (SOU 2021:54).....	108
Bilaga 2	Författningsförslagen i betänkandet Ändrade regler i medborgarskapslagen (SOU 2021:54).....	115
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	123
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	124
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	135
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2024	139

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

- 1 Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap.
- 2 Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

dels att 24 § ska upphöra att gälla,

dels att 6–10, 15, 18, 19, 22 och 26–28 §§ ska ha följande lydelse,

dels att punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 15 a och 15 b §§, och närmast före 15 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Ett barn som har fötts i Sverige och som sedan födelsen är statslöst förvärvar svenskt medborgarskap *genom* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i första stycket gäller inte ett barn som har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år och som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

Anmälan ska göras innan barnet har fyllt arton år.

Ett barn som har fötts i Sverige och som sedan födelsen är statslöst förvärvar svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet.

7 §²

Ett barn som inte har svenskt medborgarskap förvärvar svenskt medborgarskap *genom* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har

1. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

2. hemvist här i landet sedan tre år eller, om barnet är statslöst, två år.

Anmälan ska göras innan barnet har fyllt arton år.

Ett barn som inte har svenskt medborgarskap förvärvar svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har

¹ Senaste lydelse 2021:771.

² Senaste lydelse 2014:481.

Om barnet har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

8 §³

En utlänning som har fyllt arton men inte tjugooett år förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har

En utlänning förvärvar svenskt medborgarskap efter anmälan, om han eller hon

1. har fyllt arton men inte tjugooett år vid anmälningsstillfället,

1. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

2. har permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

2. hemvist här i landet sedan *han eller hon fyllde tretton år* eller, i fråga om den som är statslös, *femton år*.

Kravet i första stycket 1 gäller inte en utlänning som

1. *har fötts* i Sverige,
2. sedan födelsen är statslös,
3. har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år, och
4. har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

3. *har haft* hemvist här i landet sedan *fem år* eller, i fråga om den som är statslös,

- a) *sedan fem år,*
- b) *under sammanlagt tio år, eller*
- c) *sedan han eller hon fyllde femton år.*

Kravet i första stycket 2 gäller inte en utlänning som

1. *är född* i Sverige,

Utöver de krav som anges i första stycket krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att utlänningen gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Tredje stycket gäller inte en utlänning som är född i Sverige och som sedan födelsen är statslös.

Den som har fyllt arton år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap återfår detta *genom* anmälan, om han eller hon

1. har permanent uppehållstillstånd i Sverige,
2. har haft hemvist här i landet under sammanlagt tio år, och
3. sedan två år har hemvist här i landet.

Den som har fyllt arton år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap återfår detta *efter* anmälan, om han eller hon

För att medborgarskapet ska återfås, krävs utöver de krav som följer av första stycket att den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

10 §⁵

Om en utlänning blir svensk medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärrar även hans eller hennes ogifta barn som har hemvist här i landet och inte har fyllt arton år svenskt medborgarskap om utlänningen

⁴ Senaste lydelse 2014:794.

⁵ Senaste lydelse 2014:481.

1. ensam har vårdnaden om barnet, eller
2. har vårdnaden gemensamt med den andra föräldern och han eller hon är svensk medborgare.

Blir föräldrarna till ett ogift barn som har hemvist här i landet och som inte har fyllt arton år samtidigt svenska medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärvar även barnet svenskt medborgarskap om han eller hon står under bådas vårdnad.

Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepade brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepade brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

15 §

Den som är eller önskar bli utländsk medborgare får *på* ansökan befrias från sitt svenska medborgarskap. Befrielse *skall* medges den som saknar hemvist i Sverige. Den som har hemvist i Sverige får vägras befrielse *endast* om det finns särskilda skäl.

Den som är eller önskar bli utländsk medborgare får *efter* ansökan befrias från sitt svenska medborgarskap. Befrielse *får* vägras om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Den som har hemvist i Sverige får *också* vägras befrielse om det finns *andra* särskilda skäl.

Är sökanden inte redan utländsk medborgare *skall* som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land.

Om sökanden inte redan är utländsk medborgare *ska det* som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom *en* viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land.

15 a §

Som förutsättning för barns befrielse från svenskt medborgarskap enligt 15 § gäller att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Vid den bedömningen ska hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.

Om barnet har fyllt tolv år krävs dessutom att barnet samtycker till befrielsen, om han eller hon inte är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av sjukdom eller något annat liknande förhållande.

Återkallelse av beslut om befrielse

15 b §

Ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap ska återkallas om det vid tidpunkten för beslutet fanns hinder mot befrielse enligt 15 och 15 a §§ och inte särskilda skäl talar emot att beslutet återkallas.

Ett beslut om återkallelse gäller från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft.

18 §⁶

En medborgare i en avtalsstat förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon

1. har fyllt arton år,
2. har hemvist här i landet sedan fem år, och
3. under denna tid inte har dömts till frihetsberövande påföljd.

När en person förvärvar medborgarskap på sådant sätt tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

När en person förvärvar medborgarskap på sådant sätt tillämpas 10 § *första och andra styckena* i fråga om medborgarens barn.

19 §

Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i en avtalsstat, får tillbaka svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har tagit hemvist här i landet. Vid sådant förvärv av medborgarskap tillämpas 10 § när det gäller medborgarens barn.

Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i en avtalsstat, får tillbaka svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har tagit hemvist här i landet. Vid sådant förvärv av medborgarskap tillämpas 10 § *första och andra styckena* när det gäller medborgarens barn.

22 §⁷

Migrationsverket prövar ärenden enligt denna lag, om inte annat framgår av andra stycket.

Anmälningar enligt 7, 8, 9, 18 eller 19 § som gäller en medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge prövas av länsstyrelsen.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka länsstyrelser som ansvarar för uppgifterna enligt andra stycket.

Frågor om medborgarskap enligt denna lag prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

26 §⁸

Migrationsverkets eller en länsstyrelses beslut enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

En migrationsdomstols beslut överklagas hos Migrationsöverdomstolen i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. utlänningslagen (2005:716). Bestämmelserna i detta kapitel gäller även i övrigt i tillämpliga delar i mål enligt denna lag.

Beslut i ärenden enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

27 §⁹

Migrationsverkets beslut överklagas till regeringen om det rör ett säkerhetsärende. Ett sådant beslut får överklagas även av Säkerhetspolisen.

Ett säkerhetsärende är ett ärende där Säkerhetspolisen hos

Beslut i ett säkerhetsärende överklagas till regeringen. Ett sådant beslut får överklagas även av Säkerhetspolisen.

Ett säkerhetsärende är ett ärende där Säkerhetspolisen har föreslagit

⁷ Senaste lydelse 2012:87.

⁸ Senaste lydelse 2005:722.

⁹ Senaste lydelse 2005:722.

Prop. 2023/24:107 *Migrationsverket* har föreslagit att ansökan avslås av skäl som rör rikets säkerhet eller allmän säkerhet.

I ett säkerhetsärende gäller förvärvet av svenskt medborgarskap från och med den dag då beslutet har *vunnit* laga kraft.

att *en* ansökan *eller* *anmälan enligt denna lag* ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

I ett säkerhetsärende gäller förvärvet av svenskt medborgarskap från och med den dag då beslutet har *fått* laga kraft.

28 §¹⁰

En socialnämnd *skall* på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller Säkerhetspolisen lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden, om uppgifterna behövs i ett ärende om svenskt medborgarskap.

En socialnämnd *ska* på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller Säkerhetspolisen lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden, om uppgifterna behövs i ett ärende om svenskt medborgarskap.

En socialnämnd ska på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol eller Migrationsöverdomstolen lämna ut uppgifter om den som ett ärende enligt 15 eller 15 a § avser om uppgifterna behövs i ett sådant ärende. Skyldigheten att lämna ut uppgifter avser uppgifter om den enskildes personliga förhållanden.

4.¹¹

Den som förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap återfår detta *genom* anmälan till Migrationsverket.

Den som *har* förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap återfår detta *efter* anmälan till Migrationsverket.

För att svenskt medborgarskap ska återfås, krävs att den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

a) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är

¹⁰ Senaste lydelse 2005:722.

¹¹ Senaste lydelse 2014:481.

mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

b) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

c) bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

d) har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Om den som anmälan avser står under någon annans vårdnad vid tidpunkten för anmälan, görs denna istället av den eller dem som är vårdnadshavare.

Om anmälan avser ett barn som har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2024.
 2. Föreskrifterna i 15 b § tillämpas inte på beslut som meddelats före ikraftträdandet.
 3. Äldre föreskrifter gäller för ärenden som har inletts hos länsstyrelsen före ikraftträdandet.
 4. Äldre föreskrifter gäller vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Prop. 2023/24:107 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:481)
om ändring i lagen (2001:82) om svenskt
medborgarskap

Härigenom föreskrivs att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

De upphävda 4 och 5 §§ gäller fortfarande för barn som har fötts före den 1 april 2015. När en person förvärvat medborgarskap enligt den upphävda 5 § tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

Föreslagen lydelse

2.

De upphävda 4 och 5 §§ gäller fortfarande för barn som har fötts före den 1 april 2015. Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap enligt den upphävda 5 § att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

a) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

b) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

c) bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

d) har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

När en person förvärvat medborgarskap enligt den

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2024.
2. Äldre föreskrifter gäller vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 24 oktober 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor om förvärv och förlust av medborgarskap (dir. 2019:70). Utredningen, som antog namnet Utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap (USSMA) (Ju 2019:08), överlämnade i januari 2021 delbetänkandet *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2). I juli 2021 överlämnade utredningen slutbetänkandet *Ändrade regler i medborgarskapslagen* (SOU 2021:54). I propositionen behandlas delar av förslagen som lämnas i slutbetänkandet. Regeringen avser inte att gå vidare med övriga förslag i det betänkandet.

En sammanfattning av utredningens förslag i slutbetänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2021/02593).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 23 januari 2024 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitten 4.2.1, 4.3, 4.4, 4.5.1 och 7.1 och i författningskommentaren. I förhållande till lagrådsremissen har dessutom vissa mindre språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

4 Ändrade regler för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan

4.1 Bakgrund och utgångspunkter

Det svenska medborgarskapet

Bestämmelser om hur en person blir och upphör att vara svensk medborgare finns i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap, i fortsättningen benämnd medborgarskapslagen. Svenskt medborgarskap kan förvärvas vid födelsen, genom adoption, genom anmälan eller efter ansökan (naturalisation). Kriterierna för förvärv av svenskt medborgarskap vid födelsen och genom adoption regleras i 2–4 §§ medborgarskapslagen, medan kriterierna för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan regleras i 6–10, 18 och 19 §§ medborgarskapslagen samt i ett antal övergångsbestämmelser. Kriterierna för förvärv av svenskt medborgarskap efter ansökan (naturalisation) regleras i 11–13 §§ medborgarskapslagen.

Förvärv av svenskt medborgarskap efter ansökan (naturalisation)

Prop. 2023/24:107

I 11 § medborgarskapslagen anges under vilka förutsättningar en utlänning efter ansökan kan beviljas svenskt medborgarskap (naturaliseras). Prövningen görs utifrån omständigheterna vid tidpunkten för beslutet och förvärvet fastställs till beslutsdagen, vilket Migrationsöverdomstolen uttalat i flera avgöranden (se t.ex. MIG 2007:28, MIG 2008:5 och MIG 2013:22). En av förutsättningarna för naturalisation är att utlänningen har haft och kan förväntas komma att ha ett hederligt levnadssätt (11 § 5). Tyngdpunkten i prövningen ska ligga på en bedömning av utlänningens framtida levnadssätt. Den bedömningen ska dock göras mot bakgrund av utlänningens tidigare levnadssätt (prop. 1994/95:179 s. 57). Det kan bl.a. beaktas om utlänningen är kriminellt belastad, utgör en säkerhetsrisk eller har varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över en organisation med verksamhet innefattande systematiska, omfattande och grova övergrepp.

Enligt 11 § 2 medborgarskapslagen ska den som ansöker om svenskt medborgarskap ha fyllt 18 år. Det innebär att barn som utgångspunkt inte kan ansöka om svenskt medborgarskap och därmed inte heller omfattas av kravet på hederligt levnadssätt i 11 § 5 medborgarskapslagen. Om kraven i 11 § medborgarskapslagen inte är uppfyllda får sökanden enligt 12 § medborgarskapslagen ändå naturaliseras om vissa förutsättningar är uppfyllda bl.a. om det finns särskilda skäl till det (12 § första stycket 3 medborgarskapslagen). Det förekommer att Migrationsverket under vissa omständigheter med stöd av bestämmelsen i den paragrafen beviljar dispens från åldersvillkoret.

Enligt 13 § medborgarskapslagen ska det i ett beslut om naturalisation bestämmas om även sökandens ogifta barn som är under 18 år förvärvar svenskt medborgarskap. I äldre praxis från Utlänningsnämnden har kravet på hederligt levnadssätt haft betydelse vid prövningen av om barnet ska få svenskt medborgarskap enligt 13 § medborgarskapslagen. Principen har bekräftats av Migrationsöverdomstolen i ett avgörande från 2019 (MIG 2019:26). I avgörandet uttalar Migrationsöverdomstolen att prövningen måste göras utifrån ett barnperspektiv. Det innebär att det vid den prövningen inte kan ställas lika höga krav, t.ex. i fråga om hederligt levnadssätt, på ett barn som det kan på en vuxen. Migrationsöverdomstolen uttalar vidare att sedan det förenklade förfarandet har införts för barn att genom anmälan enligt 7 § medborgarskapslagen förvärva svenskt medborgarskap finns det skäl att beakta de hänsyn till barns integration i det svenska samhället som ligger till grund för den lagstiftningen även vid prövningen enligt 13 §.

Förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan

Anmälningsförfarandet är ett förenklat förfarande som tillämpas för förvärv av svenskt medborgarskap i vissa situationer. Det gäller för statslösa barn födda i Sverige, barn under 18 år, unga vuxna mellan 18 och 21 år, nordiska medborgare samt vissa personer som vill återfå svenskt medborgarskap. Anmälningsförfarandet skiljer sig i flera avseenden från

Prop. 2023/24:107 vad som gäller vid ansökan. Det uppställs endast ett fåtal villkor som är relativt lätta för den handläggande myndigheten att kontrollera. Villkoren ska vara uppfyllda vid tidpunkten för anmälan och inte vid beslutstillfället som vid ansökan. Förvärvet gäller från tidpunkten för anmälan och inte från beslutstillfället. Bortsett från ett krav på frånvaro av frihetsberövande påföljd, som gäller vid förvärv av svenskt medborgarskap för vuxna nordiska medborgare, villkoras möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap inte av ett krav på hederligt levnadssätt som i 11 § 5 medborgarskapslagen. En person som uppfyller de angivna förutsättningarna i 6, 7, 8, 9, 18 eller 19 § medborgarskapslagen har en ovillkorlig rätt att få svenskt medborgarskap.

Förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan har under lång tid motiverats med att det i vissa fall bör vara möjligt att förvärva svenskt medborgarskap på ett enklare och snabbare sätt än efter ansökan. Anmälningsförfarandet har dock förändrats över tid. Från att tidigare främst ha gällt dels för personer som fötts i Sverige och därefter haft oavbruten hemvist i Sverige, dels för den som tidigare varit svensk medborgare och som vill återfå sitt svenska medborgarskap, har regelverket förändrats i syfte att möjliggöra för allt fler personer att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

De flesta av de nu gällande reglerna om förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan tillkom vid införandet av 2001 års medborgarskapslag. Det har därefter gjorts flera förändringar i regelverket som inneburit att förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan har blivit lättare. Av Migrationsverkets årsredovisning för 2022 framgår att antalet anmälningsärenden har ökat under de senaste åren.

4.2 Ett krav på frånvaro av brottslighet i anmälningsärenden

4.2.1 Allvarligare brott ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*, *Stockholms kommun*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Enligt Stockholms kommun är det rimligt att kraven för förvärv av svenskt medborgarskap är lika oavsett hur medborgarskapet förvärfvas. Liknande synpunkter förs fram av *Brottsförebyggande rådet (Brå)* som

emellertid konstaterar att vissa brott avseende terrorism inte omfattas av förslaget. Även *Kammarrätten i Stockholm* pekar på att brott som skulle medföra en relativt lång karenstid i ett ansökningsärende inte kommer att utgöra hinder mot förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Liknande synpunkter förs fram av *Eskilstuna kommun*.

Enligt *Åklagarmyndigheten* är det oklart om även försök, förberedelse eller stämpling till de brott som omfattas av avgränsningen ska diskvalificera en utlännings från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan.

Några remissinstanser, bl.a. *Asylrättscentrum*, *Flyktinggruppernas Riksråd (FARR)*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Svenska Röda Korset* och *Sveriges advokatsamfund*, är kritiska mot förslaget. De kritiska remissinstanserna anser att förslaget är alltför ingripande och att det slår oproportionerligt hårt mot barn och unga vuxna.

Skälen för regeringens förslag

Kraven för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan bör skärpas ...

En av de omständigheter som kan beaktas i ansökningsärenden vid prövningen av om en utlännings uppfyller kravet på hederligt levnadssätt i 11 § 5 medborgarskapslagen är om han eller hon är dömd eller misstänkt för ett brott. Att en utlännings har begått brott utesluter inte att han eller hon kan bli svensk medborgare, men personen måste vänta viss tid, s.k. karenstid. Något liknande allmänt krav ställs inte upp i anmälningsärenden.

Enligt regeringen är det ytterst viktigt att det svenska medborgarskapet tillmätts stor betydelse, såväl rättsligt som symboliskt. Det är som *Kammarrätten i Stockholm* påpekar fråga om en stor och oåterkallelig förmån för den enskilde. Som utredningen konstaterar, och som det redogörs för i avsnitt 4.1, har anmälningsförfarandet förändrats över tid. Från att det ursprungligen var avsett för ett fåtal väl avgränsade fall, har regelverket förändrats i syfte att möjliggöra för fler personer att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Även om det finns naturliga förklaringar till varför det inte tidigare har funnits något krav på hederligt levnadssätt i anmälningsärenden, framstår det inte som lika naturligt sett till hur dagens regler är utformade. Givet att allt fler personer i dag kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan, kan den nuvarande ordningen där det för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ställs avsevärt lägre krav än för förvärv av svenskt medborgarskap efter ansökan ifrågasättas.

Till skillnad från ansökningsförfarandet har en utlännings som uppfyller villkoren för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan en ovillkorlig rätt att få svenskt medborgarskap. Att bli beviljad svenskt medborgarskap utgör en stor och betydelsefull förmån. Det är en förmån som enligt nuvarande ordning dessutom är oåterkallelig (jfr dock dir. 2023:83). Enligt regeringen finns det starka skäl för att en utlännings som kvalificerar sig för den rätt till svenskt medborgarskap som staten erbjuder genom anmälningsförfarandet, också ska uppfylla vissa grundläggande krav på skötsamhet och respekt för samhället. Det kan framstå som inkonsekvent och motsägelsefullt att en utlännings som kan lastas för allvarlig brottslighet kan tillerkännas en ovillkorlig rätt till svenskt

Prop. 2023/24:107 medborgarskap genom ett förenklat förfarande, medan han eller hon efter den friare prövning som görs inom ramen för ett ansökningsärende sannolikt hade behövt vänta viss tid. I längden är det något som kan påverka synen på det svenska medborgarskapet och enligt regeringen talar starka skäl för att kraven för att en utlänning ska kvalificera sig för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan bör skärpas.

... bl.a. genom införandet av ett krav på frånvaro av brottslighet i anmälningsärenden

Regeringen anser att ett krav på frånvaro av brottslighet i anmälningsärenden skulle kunna vara en effektiv åtgärd för att stärka medborgarskapets betydelse ur ett både rättsligt och symboliskt perspektiv. Innebörden av ett sådant krav skulle i huvudsak vara att den som är dömd för viss brottslighet inte ges möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap genom ett förenklat anmälningsförfarande. Däremot skulle det inte få till följd att utlänningen helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället skulle det innebära att en friare prövning kan göras inom ramen för ett ansökningsärende, om utlänningen väljer att ansöka om medborgarskap och förutsättningarna för ett sådant förvärv är uppfyllda. I det enskilda fallet skulle det typiskt sett leda till att den enskilde får vänta viss tid på sitt medborgarskap. För den som är under 18 år innebär ålderskravet i 11 § 2 medborgarskapslagen att han eller hon som utgångspunkt får vänta till sin 18-årsdag innan en ansökan kan göras. Enligt 12 § första stycket 3 medborgarskapslagen får Migrationsverket bevilja dispens från ålderskravet om det finns särskilda skäl för det, men i de fall som dispens inte beviljas är det ofrånkomligt att det kommer att dröja viss tid innan den som är under 18 år kan få frågan om medborgarskap prövad inom ramen för ett ansökningsärende (se avsnitt 4.5.1).

En central fråga som behöver övervägas är hur ett krav på frånvaro av brottslighet bör utformas. Några remissinstanser, bl.a. *Asylrättscentrum*, *FARR* och *Svenska Röda Korset*, pekar på att anmälningsförfarandet främst är tillämpligt för barn och unga vuxna samt att medborgarskapet för den gruppen har en stor betydelse för integrationen och känslan av delaktighet i samhället. Regeringen konstaterar att medborgarskapet är betydelsefullt för delaktigheten och samhörigheten i samhället. Som bl.a. *Stockholms kommun* för fram är det samtidigt rimligt – med utgångspunkt i principen om allas likhet inför lagen – att hanteringen och kraven för förvärv av svenskt medborgarskap är snarlika oavsett hur medborgarskapet förvärvas. Enligt regeringen bör förutsättningarna för förvärv av medborgarskap vara så lika som möjligt samtidigt som inte varje brottslig handling bör hindra barn och unga vuxna från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Utredningen föreslår att allvarlig brottslighet ska diskvalificera en utlänning från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Med allvarlig brottslighet avses enligt utredningen bl.a. brott som har ett maximistraff på minst fyra års fängelse i straffskalan, utländsk brottslighet av liknande slag och upprepad brottslighet i vissa fall (se vidare nedan). Utredningen redovisar i sitt betänkande en sammanställning av våldsbrott som utifrån straffskalorna i annat sammanhang bedömts som allvarliga (SOU 2021:54 s. 153–154). Till dessa kan det givetvis läggas även andra brott som inte är våldsbrott

eller som regleras i annan lag än brottsbalken, däribland grovt narkotika-brott och grov smuggling.

Prop. 2023/24:107

Kammarrätten i Stockholm anmärker att den föreslagna avgränsningen innebär att det alltjämt kommer att vara en skillnad mellan anmälningss-ärenden och ansökningsärenden, eftersom brott som skulle medföra en relativt lång karenstid i ett naturalisationsärende inte kommer att utgöra hinder mot förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Även *Brå* konstaterar att vissa brott som rör terrorism inte omfattas av avgränsningen. Mot bakgrund av att det svenska medborgarskapet utgör en stor och oåterkallelig förmån för den enskilde kan det enligt kammarrätten ifrågasättas om kravet på hederligt levnadssätt ska sättas avsevärt lägre vid anmälan.

Med anledning av dessa synpunkter vill regeringen framhålla att även om förutsättningar för förvärv av medborgarskap bör vara så lika som möjligt i ansöknings- och anmälningssärenden, är prövningen i ett anmälningssärende fortfarande av en mer formell karaktär än prövningen i ett ansökningsärende. Det krävs att avgränsningen är relativt tydlig. Att det som en följd av den avgränsning som utredningen föreslår uppstår vissa skillnader på de sätt som kammarrätten och *Brå* påpekar är ofrånkomligt och något som i det sammanhanget får godtas. Det ska också noteras att straffskalorna för flera brott som rör terrorism har skärpts i och med att den nya terroristbrottslagen (2022:666) trädde i kraft. Som exempel kan nämnas att straffet för samröre med en terroristorganisation har skärpts och numera är fängelse i högst fyra år vilket innebär att det brottet omfattas av den föreslagna avgränsningen. Regeringen föreslår också att upprepad brottslighet, för vilket det svåraste straff som är föreskrivet inte uppgår till fängelse i fyra år eller mer, i vissa fall bör kunna diskvalificera en utlänning från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan (se avsnitt 4.2.2). Regeringen har även gett en särskild utredare i uppdrag att bedöma behovet av och föreslå ett skärpt krav på hederligt levnadssätt för att komma i fråga för att förvärva svenskt medborgarskap samt att också analysera behovet av och föreslå krav på hederligt levnadssätt för de som kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan (dir. 2023:129).

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet ifrågasätter varför inte det faktiska straffvärdet för den begångna gärningen tillmäts betydelse i stället för brottets straffskala. Med hänsyn till anmälningssförfarandets karaktär, där det hittills endast har uppställts ett antal villkor som är lätta att kontrollera för den handläggande myndigheten, anser regeringen att ett krav på frånvaro av brottslighet bör kunna kontrolleras på ett relativt enkelt och snabbt sätt. Av det skälet bedömer regeringen att det inte är lämpligt att på det sätt som fakultetsnämnden föreslår i stället för straffskalan göra en bedömning med utgångspunkt i brottets straffvärde. Det skulle ställa krav på ingående bedömningar av den aktuella gärningen med risk för att anmälningssförfarandet tappar sin karaktär av att vara ett enklare och snabbare förfarande än ansökningsförfarandet.

Till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* anser regeringen att ett beslut om avslag i ett anmälningssärende om medborgarskap, som grundar sig på sökandens tidigare brottslighet, inte kan betraktas som en bestraffning i den mening som avses i den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande

Prop. 2023/24:107 friheterna. Den formella prövning som görs av myndigheten innebär enbart att utlänningen diskvalificeras från ett av de två förfaranden som står öppna för prövning av medborgarskapsfrågan.

Sammantaget anser regeringen, till skillnad från bl.a. Asylrättscentrum, fakultetsnämnden, FARR, Svenska Röda Korset och advokatsamfundet, att utredningens slutsats, att brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer utan vidare bör utgöra hinder mot förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, innebär en väl avvägd och ändamålsenlig gränsdragning för vilken typ av brottslighet som alltid bör diskvalificera en utlänning från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Givet det allvar som präglar den brottslighet som omfattas av den föreslagna avgränsningen, är det enligt regeringen rimligt att frågan om svenskt medborgarskap inte prövas genom ett förenklat förfarande utan att det i stället görs en fullständig prövning inom ramen för ett ansökningsförfarande. Regeringen vill det här i sammanhanget samtidigt även framhålla att det kan ifrågasättas om inte det på goda grunder finns skäl att på sikt även låta fler brott omfattas av bestämmelsen, exempelvis brott med ett maximistraff på minst två år. Regeringen anser dock att det för närvarande är tillräckligt med den föreslagna avgränsningen.

Lagrådet ifrågasätter den föreslagna utformningen av regleringen. Lagrådet lyfter särskilt fram att syftet med förslaget är att brottslighet och en kvalificerad misstanke om brott ska kunna vara omständigheter som utgör hinder för medborgarskap och menar att detta i lagrådsremissen uttrycks som att allvarliga brott ska diskvalificera från förvärv av medborgarskap genom anmälan. Lagrådet påpekar att bestämmelsen, såsom den är konstruerad, inte tar sikte på det brott som personen i fråga är dömd för eller på den gärning som denne är misstänkt för, utan att det i stället är brottstypen som sådan som blir avgörande för om domen eller misstanken ska utgöra hinder mot ett medborgarskap genom anmälan. Enligt Lagrådets uppfattning kan det inte i det nu aktuella sammanhanget anses att den som är dömd för ett brott som domstolen har ansett ha ett straffvärde om t.ex. fängelse i fjorton dagar eller sex månader, har begått ett allvarligt brott enbart för att brottstypen som sådan har en straffskala vars övre del ger uttryck för att någon annans brott, när omständigheterna vore annorlunda, skulle kunna betraktas som mycket allvarligt. Lagrådet anser att syftet med förslaget inte är uppfyllt eftersom det saknas en avgränsning mot brott och gärningar som i sammanhanget är att betrakta som mindre allvarliga. Lagrådet avstyrker förslaget i nu aktuell del i dess föreslagna lydelse.

Med anledning av Lagrådets synpunkter vill regeringen understryka att anmälningsförfarandet är ett förenklat förfarande där det hittills endast har uppställts ett antal villkor som är lätta att kontrollera för den handläggande myndigheten. Till skillnad från prövningen i ett ansökningsförfarande görs det inte en fullständig prövning av den enskildes levnadssätt. Det är i stället fråga om en prövning av mer formell karaktär. En grundläggande förutsättning för att det krav som nu föreslås avseende brottslighet ska vara kompatibelt med anmälningsförfarandets karaktär, är att det är tydligt och att den handläggande myndigheten på ett enkelt sätt kan kontrollera att det är uppfyllt. Regeringen bedömer att det inte är en framkomlig väg att låta den konkreta gärningens straffvärde eller den faktiska påföljd som har

dömts ut vara bedömningsgrunder för frågan om ett förvärv av medborgarskap ska kunna ske genom anmälan eller inte. En sådan ordning skulle ställa mycket höga krav på Migrationsverket att göra ingående bedömningar av den aktuella gärningen, med en uppenbar risk för att anmälningsförfarandet tappar sin karaktär av att vara ett enklare och snabbare förfarande än ansökningsförfarandet. Regeringen vill eftersträva att upprätthålla anmälningsförfarandets karaktär av att vara ett enklare och snabbare förfarande än ansökningsförfarandet. Med en avgränsning som utgår från brottets straffskala blir det enligt regeringen tydligt och enkelt för den handläggande myndigheten att kontrollera om kravet på frånvaro av brottslighet är uppfyllt. Det kan också tilläggas att en avgränsning som utgår från brottets straffskala i princip är en förutsättning för att även misstanke om brott ska kunna diskvalificera en utlännings från förvärv av medborgarskap genom anmälan (jfr 4.2.4). Om avgränsningen i stället skulle utgå från den enskilda gärningens straffvärde skulle den handläggande myndigheten i varje enskilt fall ställas inför stora utmaningar att göra en uppskattning av straffvärdet för den gärning som utlännings är misstänkt för. Enligt regeringen är det en svårförutsägbart och komplex bedömning som inte är förenlig med de syften som ligger bakom regleringen om anmälan för förvärv av medborgarskap. Att i stället som ett alternativ, som Lagrådet är inne på, endast låta kravet omfatta skäligen misstanke om brott för vilket det kan följa fängelse i minst fyra år, skulle innebära att brott för vilka det gäller en vid straffskala inte skulle omfattas av kravet. Som exempel kan nämnas att skäligen misstanke om t.ex. rån, grov misshandel och grov fridskränkning inte skulle omfattas av kravet och därmed inte diskvalificera en utlännings från förvärv av medborgarskap genom anmälan. En sådan inriktning ligger varken i linje med utredningens förslag eller är förenlig med regeringens syfte med reformen. Eftersom samma brottsmisstanke kan beaktas inom ramen för den friare prövning som görs i ett ansökningsförfarande och sannolikt hade lett till att utlännings nekats medborgarskap, skulle en sådan ordning innebära att ett av de grundläggande ändamålen med förslaget – att motverka den inkonsekvens som i det här avseendet i dag gäller mellan anmälningsförfarandet och ansökningsförfarandet – inte får genomslag. En gränsdragning som utformas med utgångspunkt i ett lägre minimistraff på t.ex. ett år, framstår enligt regeringen inte heller som ändamålsenligt. Den skulle inte bidra till att skapa mer likartade förutsättningar för prövningen av vandel i anmälningsärenden och ansökningsärenden och skulle dessutom kunna leda till att vissa brott med vida straffskalor på ett omotiverat sätt skulle komma att falla utanför prövningsramarna i anmälningsärenden.

Regeringen vill i sammanhanget även framhålla att det inte finns någon allmänt vedertagen definition av uttrycken allvarliga brott eller allvarlig brottslighet. Som regeringen återkommer till nedan är det inte heller regeringens avsikt att inom ramen för det här lagstiftningsärendet definiera de uttrycken eller att låta de uttrycken ligga till grund för den avgränsning som ska göras. Enligt regeringen bör det i stället direkt av lagtexten framgå vilka brott som utan vidare diskvalificerar en utlännings från förvärv av medborgarskap genom anmälan. Enligt regeringen bör den avgränsningen alltså göras med utgångspunkt i brottets straffskala, inte den konkreta gärningens allvar. Den föreslagna avgränsningen omfattar brott för vilket

Prop. 2023/24:107 det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer. Det kan t.ex. röra sig om grov misshandel, grovt narkotikabrott, övergrepp i rättsak, sabotage mot blåljusverksamhet och våldtäkt, även oäktsam våldtäkt. Det är genom straffskalorna som lagstiftaren anger hur allvarligt den ser på en viss typ av brottslighet i förhållande till andra brott. Enligt regeringen omfattar den föreslagna avgränsningen brott som, oavsett det enskilda brottets straffvärde eller vilken påföljd som döms ut i ett enskilt fall, visar på att den enskilde inte uppfyller det krav på skötsamhet och respekt för det svenska samhället som bör gälla för att han eller hon ska kvalificera sig för den ovillkorliga rätt till medborgarskap som staten erbjuder genom anmälningförfarandet. Regeringens avsikt är att den som är dömd eller skäligen misstänkt för ett sådant brott inte ska kunna förvärva medborgarskap genom anmälan. Regeringen instämmer därför inte i Lagrådets synpunkt att lagförslaget i den remitterade lydelsen inte uppfyller sitt syfte.

Det bör förtydligas i lagtexten vilka brott som omfattas av kravet

Som redogörs för ovan föreslår utredningen att det nya kravet kopplat till brottslighet ska formuleras som ett krav på frånvaro av allvarlig brottslighet, vilket alltså bl.a. ska anses omfatta brott som har ett maximistraff på minst fyra års fängelse i straffskalan. Enligt regeringen bör ett grundläggande krav på ett nytt uttryck som tas in i lagen vara att det har en innebörd som är tydlig och allmänt etablerad. Det finns inte någon allmänt vedertagen definition av uttrycket allvarlig brottslighet (jfr 2 § terroristbrottslagen [2022:666]). Av det skälet anser regeringen att lagtexten bör utformas så att det i stället direkt av den framgår att den gränsdragning som diskvalificerar från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan görs genom brottens straffskalor.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet påpekar att förslaget innebär att det införs ett element av materiell prövning som anmälningsreglerna inte är avsedda att innehålla med följd att anmälningförfarandets rättsliga karaktär förändras. Med anledning av den synpunkten vill regeringen framhålla att det krav som nu föreslås visserligen innebär att prövningen i anmälningsärenden kommer att bli mer omfattande än i dag. Avgränsningen till straffskalan innebär samtidigt inte att Migrationsverket kommer att behöva göra några ingående prövningar av gärningen eller förhållandena i det enskilda fallet. Jämfört med ansökningsförfarandet är det fråga om en förenklat förfarande och regeringen bedömer inte att det krav som nu föreslås innebär att anmälningförfarandets rättsliga karaktär förändras.

Osjälvständiga brottsformer

Aklagarmyndigheten påpekar att det utifrån utredningens förslag är oklart hur de osjälvständiga brottsformerna ska behandlas. Med anledning av den synpunkten kan regeringen konstatera att försöksbrott enligt 23 kap. 1 § brottsbalken har samma straffmaximum som ett fullbordat brott. Det medför att försök till sådana brott som omfattas av den avgränsning som föreslås kommer att omfattas av det föreslagna kravet. När det gäller förberedelse och stämpling får högre straff än fängelse i två år enligt 23 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken bestämmas endast om

fängelse i sex år eller mer kan följa på det fullbordade brottet. Det medför att brotten förberedelse och stämpling kommer att omfattas av det föreslagna kravet endast i de fall som fängelse i sex år eller mer kan följa på det fullbordade brottet.

Bestämmelserna om anstiftan och medhjälp i 23 kap. 4 § brottsbalken är generellt tillämplig på brottsbalksbrott och specialstraffrättsliga brott som har fängelse i straffskalan. Det medför att medverkan till sådana brott som omfattas av den avgränsning som föreslås, dvs. brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer, kommer att omfattas av de föreslagna kraven (jfr 35 kap. 2 § brottsbalken och prop. 2009/10:50 s. 21 och 33).

Bakåtsyftande och mer absolut formulerade krav

Asylrättscentrum för fram att förslaget innebär att det saknas möjlighet att beakta individuella omständigheter som kan tala för att svenskt medborgarskap ändå ska beviljas trots att kravet på frånvaro av brottslighet inte är uppfyllt. Med anledning av den synpunkten vill regeringen framhålla att vid en jämförelse med kravet på hederligt levnadssätt i 11 § 5 medborgarskapslagen är det krav som nu föreslås avseende frånvaro av viss brottslighet mer begränsat. Samtidigt skulle kravet, ur vissa perspektiv, kunna framstå som mer absolut och mindre generöst än det som gäller vid prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i ansökningsärenden. Vid den prövningen ska en prognos göras av sökandens förmåga och möjligheter att leva hederligt i framtiden. Det är fråga om en helhetsbedömning som visserligen bygger på sökandens tidigare levnadssätt men som också innefattar en möjlighet för Migrationsverket att ta hänsyn till förmildrande omständigheter.

Det krav som nu föreslås bygger däremot på personens tidigare agerande och möjliggör, som Asylrättscentrum för fram, inte på samma sätt för Migrationsverket att ta hänsyn till andra individuella omständigheter. Mot bakgrund av anmälningssörfarandets karaktär bör dock kravet utformas på ett så preciserat sätt som möjligt för att det ska kunna kontrolleras enkelt och snabbt. Som det redogörs för inledningsvis i det här avsnittet är innebörden av att kravet inte är uppfyllt att den som anmälan avser inte ges möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap genom ett förenklat anmälningssörfarande. Däremot skulle det inte få till följd att utlänningen helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället skulle det innebära att en friare prövning kan göras inom ramen för ett ansökningsärende, om utlänningen väljer att ansöka om medborgarskap och förutsättningarna för ett sådant förvärv är uppfyllda.

4.2.2 Upprepad brottslighet ska diskvalificera från svenskt medborgarskap genom anmälan

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för upprepade brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*, *Stockholms kommun*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Sveriges advokatsamfund, *Svenska Röda Korset* och *Flyktinggruppernas Riksråd (FARR)* anser att förslaget är alltför oprecist och svåröverskådligt.

Skälen för regeringens förslag: En följd av den avgränsning som föreslås i avsnitt 4.2.1 är att enbart utlänningar som kan lastas för brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer diskvalificeras från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Det innebär att en utlänning, som visserligen inte har begått ett brott som omfattas av den föreslagna avgränsningen men upprepade gånger har begått andra brott med exempelvis två eller tre års fängelse som maximistraff i straffskalan, som t.ex. viss terroristbrottslighet, våldsbrott, vapenbrott eller narkotikabrott, alltså har möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan utan möjlighet för myndigheterna att göra en sådan fullständig prövning som görs inom ramen för ett ansökningsförfarande. Trots att brotten sedda vart för sig inte omfattas av den föreslagna avgränsningen, kan det enligt regeringen ifrågasättas om det är rimligt att den som har gjort sig skyldig till sådan upprepade brottslighet ska erbjudas en ovillkorlig rätt till svenskt medborgarskap genom ett förenklat förfarande.

Att det rör sig om upprepade brottslighet kan i sig utgöra en tydlig signal om att utlänningen inte uppfyller de krav på skötsamhet och respekt för samhället som bör kunna krävas för att han eller hon ska kvalificera sig för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. För att ett krav på frånvaro av brottslighet ska vara en sådan effektiv åtgärd som stärker medborgarskapets betydelse ur ett både rättsligt och symboliskt perspektiv som beskrivs i avsnitt 4.2.1, anser regeringen att upprepade brottslighet åtminstone bör kunna diskvalificera en utlänning från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Innebörden av ett sådant krav skulle inte vara att utlänningen helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället skulle det innebära att en friare prövning kan göras inom ramen för ett ansökningsärende, om utlänningen väljer att ansöka om medborgarskap och förutsättningarna för ett sådant förvärv är uppfyllda. Som det redogörs för i avsnitt 4.2.1 kommer det typiskt sett leda till att den enskilde får vänta viss tid på sitt medborgarskap.

Vid bedömningen av om upprepade brottslighet ska diskvalificera en utlänning från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, bör hänsyn tas till vilken typ av brott det är fråga om, hur allvarliga brotten är, hur många brott det handlar om och hur lång tid det har gått mellan brotten och tidpunkten för prövningen av anmälan. Om en person i nära anslutning till prövningen har begått många brott med kort mellanrum mellan gärningarna, är det enligt regeringen rimligt att brottstypen inte behöver vara lika allvarlig som om brottsligheten ligger längre tillbaka i tiden och omfattar färre brott. Som utredningen för fram bör upprepade brott med

böter i straffskalan, dvs. brottslighet där normalpåföljden bestäms till dagsböter, typiskt sett sällan kunna leda till diskvalificering av förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, utom i kombination med grövre brottslighet. Om en person i stället har begått allvarligare brott bör även färre brott, med längre mellanrum mellan brotten och där brotten ligger längre tillbaka i tiden i förhållande till prövningstillfället, kunna leda till att en utlänning diskvalificeras från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. *FARR*, *Sveriges advokatsamfund* och *Svenska Röda Korset* m.fl. reser vissa invändningar när det gäller lagförslagets precision och överskådlighet. Enligt regeringen finns det därför skäl att i lagtexten tydliggöra att det är upprepade brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden som innebär att en utlänning diskvalificeras från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen och flera av remissinstanserna, att upprepade brottslighet i vissa fall bör kunna diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Regeringen vill i det här sammanhanget samtidigt även framhålla att det kan ifrågasättas om inte det på goda grunder finns skäl att på sikt även låta fler fall av upprepade brottslighet omfattas av bestämmelsen. Regeringen anser dock att det för närvarande är tillräckligt med den föreslagna avgränsningen.

4.2.3 Brott som har begåtts utanför Sverige ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepade brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden, inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*, *Stockholms kommun*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Flyktinggruppernas Riksråd (FARR) framhåller svårigheterna med att beakta brottslighet som sker utomlands, då många asylsökande flytt från länder med erkända brister i rättssystemet. Liknande synpunkter förs fram av *Asylrättscentrum* och *Svenska Organisationen mot Statslöshet*. *Svenska Röda Korset* anser att utredningens förslag leder till en risk för en oförutsägbar tillämpning.

Skälen för regeringens förslag: Vid prövningen av om en person uppfyller kravet på hederligt levnadssätt i 11 § 5 medborgarskapslagen

Prop. 2023/24:107 kan brott som har begåtts utanför Sverige beaktas om det kommer till Migrationsverkets kännedom. Som utredningen påpekar aktualiserar det frågan hur brott som har begåtts utanför Sverige ska behandlas i anmälningssärenden.

För att en utlänning ska kvalificera sig för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ställs det krav på endast några få års hemvist i Sverige. Med hänsyn till det, samt med beaktande av det allvar som präglar den brottslighet som föreslås diskvalificera en utlänning från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, anser regeringen i likhet med utredningen att det är rimligt att även brott som har begåtts utanför Sverige kan beaktas i anmälningssärenden på samma sätt som sker vid prövningen enligt 11 § 5 medborgarskapslagen.

I likhet med utredningen anser regeringen att de brott som en utlänning har begått utanför Sverige och som ska kunna beaktas i vart fall i dagsläget bör vara sådana brott som motsvarar de brott som föreslås diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan om de begås i Sverige, dvs. brott som enligt svensk lag motsvarar brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer och upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden (se avsnitten 4.2.1 och 4.2.2). Det innebär att Migrationsverket behöver bedöma hur det brott som har begåtts utanför Sverige motsvarar ett svenskt brott och vilken straffskala det svenska brottet har. Det betyder å ena sidan att ett brott som betraktas som mindre allvarligt i ett annat land – dvs. som har ett lindrigare maximistraff där än i Sverige – kan komma att omfattas av den avgränsning som föreslås i avsnitt 4.2.1. Det kan å andra sidan också medföra att brott som betraktas som mycket allvarliga i andra länder inte omfattas.

Några remissinstanser, bl.a. *Asylrättscentrum*, *FARR* och *SOAS*, pekar på svårigheterna med att beakta brott som har begåtts utanför Sverige och hänvisar till att många asylsökande flytt från länder med erkända brister i rättssystemet. Med anledning av den synpunkten kan regeringen konstatera att brott som har begåtts utanför Sverige redan i dag kan beaktas vid prövningen enligt 11 § 5 medborgarskapslagen. Prövningen i de nu aktuella fallen kommer inte på något avgörande sätt att skilja sig från den prövningen när det gäller att avgöra brottslighetens allvar eller om det är fråga om upprepad brottslighet som bör påverka bedömningen. Det bör också beaktas att om en utlänning diskvalificeras från förvärv av medborgarskap genom anmälan på grund av att han eller hon är dömd för brott som har begåtts utanför Sverige, kan han eller hon i stället ansöka om medborgarskap om förutsättningarna för ett sådant förvärv är uppfyllda. Prövningen kommer i det fallet att göras mot 11 § 5 medborgarskapslagen med möjlighet för myndigheten att göra en friare prövning av samtliga omständigheter i det enskilda ärendet. Som det redogörs för i avsnitt 4.2.1 kommer det dock typiskt sett leda till att den enskilde får vänta viss tid på sitt medborgarskap.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen och flera av remissinstanserna, att även brott som har begåtts utanför Sverige och som enligt svensk lag motsvarar brottslighet som diskvalificerar en utlänning från förvärv av medborgarskap genom anmälan bör kunna diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. *Svenska Röda Korset* reser vissa invändningar mot lagförslagets precision. Enligt

regeringen finns det därför skäl att i lagtexten tydliggöra att det endast är brott som har begåtts utanför Sverige och som motsvarar brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden, som kan diskvalificera en utlänning från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Som framhålls i avsnitt 4.2.1 och avsnitt 4.2.2 anser regeringen att det på sikt också kan övervägas om inte bestämmelsen om brott som begås i Sverige borde kunna omfatta fler brott. Detsamma gäller givetvis även i fråga om brott som begås utanför Sverige. I dagsläget är det dock tillräckligt med den föreslagna avgränsningen på minst fyra års fängelse i straffskalan och upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden.

4.2.4 Skäligen misstänkt om brott ska beaktas i anmälningsärenden

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som är skäligen misstänkt för viss brottslighet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*, *Stockholms kommun*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Enligt *Åklagarmyndigheten* bör regeringen utveckla hur Migrationsverket ska hantera de fall då den person som är skäligen misstänkt för ett allvarligt brott inte är delgiven misstanke. Myndigheten menar att det i ett sådant fall kan vara till men för utredningen att i ett avslagsbeslut informera personen om brottsmisstanken.

Brottsförebyggande rådet (Brå) anser inte att det är självklart att en skäligen misstänkt om brott ska räcka för att utesluta möjligheten till den brottsförebyggande effekt som ett svenskt medborgarskap kan medföra. *Flyktinggruppernas Riksråd (FARR)*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Svenska Röda Korset* och *Sveriges advokatsamfund* framför liknande synpunkter och är kritiska mot förslaget. Svenska Röda Korset för fram att utredningar och förundersökningar inte sällan är omfattande och tidskrävande och att det därför finns en påtaglig risk att personer som till sist inte lagförs är diskvalificerade från förvärv av svenskt medborgarskap under lång tid. Advokatsamfundet framhåller att en viktig och grundläggande mänsklig rättighet är att en person ska anses oskyldig fram till dess att det finns en fällande dom. En misstanke kan förändras och en förundersökning också läggs ned. Utifrån dessa utgångspunkter vore det enligt advokatsamfundet rimligare att vilandeförklara medborgarskapsärendet till dess det finns en friande eller fällande dom alternativt att förundersökningen har lagts ned.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen gör alltså bedömningen att starka skäl talar för att kraven för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan bör skärpas och att hanteringen av anmälningsärenden och ansökningsärenden bör harmoniseras i större utsträckning (se avsnitt 4.2.1). Eftersom redan misstanke om ett brott kan beaktas inom ramen för den prövning som ska göras enligt 11 § 5 medborgarskapslagen i ett ansökningsärende (MIG 2013:10), anser regeringen, i likhet med utredningen och flera av remissinstanserna, att ett liknande synsätt bör gälla i anmälningsärenden.

En förutsättning för att ett sådant krav ska vara förenligt med anmälningsförfarandets karaktär är att det går att kontrollera om den som anmälan avser är misstänkt för ett brott. I ansökningsärenden görs det i dag en kontroll mot Polismyndighetens misstankeregister. I det registret finns enbart uppgifter om de personer som är skäligen misstänkta för brott. I likhet med utredningen anser regeringen därför att det inte är en framkomlig väg att låta redan blotta misstanken om brott påverka bedömningen i anmälningsärenden. Kravet bör i stället omfatta de fall när brottsmisstanken når upp till en nivå då det finns en skälig misstanke om brott. Misstanken bör enbart avse sådan brottslighet som, om personen hade varit dömd för brottet eller brotten, hade diskvalificerat honom eller henne från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan.

Enligt *Åklagarmyndigheten* bör regeringen utveckla hur Migrationsverket ska hantera de fall då den person som är skäligen misstänkt för ett brott inte är delgiven misstanke. Det kan i ett sådant fall vara till men för utredningen att i ett avslagsbeslut informera personen om brottsmisstanken. Med anledning av den synpunkten vill regeringen framhålla att enligt 10 § förvaltningslagen (2017:900) har den som är part i ett ärende rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet. När det gäller frågan hur partsinsynen och sekretessen förhåller sig till varandra noteras att avvägningen mellan dessa intressen hanteras genom den s.k. kollisionsbestämmelsen i 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Huvudregeln enligt den bestämmelsen är att sekretess inte hindrar att en part tar del av handlingar eller annat material i ett mål eller ärende. Undantag görs dock för vissa uppgifter om det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att de inte röjs. Det kommer att vara upp till myndigheterna att i varje enskilt fall ta ställning till om en parts rätt till insyn i handläggningen kan begränsas med hänvisning till sekretess.

I likhet med utredningen anser regeringen att ett anmälningsärende bör handläggas på samma sätt som ansökningsärenden. Det innebär att Migrationsverket vid skälig misstanke om brott tar kontakt med Polismyndigheten och i förekommande fall Åklagarmyndigheten för att utreda hur prognosen för processen ser ut respektive om misstanken fortfarande kvarstår samt om delgivning skett och det finns hinder på grund av sekretess mot att kommunicera uppgiften om att sökanden är misstänkt för brott i medborgarskapsärendet.

Givet det allvar som präglar den brottslighet som kommer att omfattas av kravet anser regeringen, till skillnad från bl.a. *Sveriges advokatsamfund*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Brå* och *FARR*, inte att det är oproportionerligt att redan skälig misstanke om sådan brottslighet diskvalificerar en utlänning från förvärv av medborgarskap

genom anmälan. Det gäller även med beaktande av att en utredning, på sätt som bl.a. *Svenska Röda Korset* för fram, kan dra ut på tiden med följd att sökanden under lång tid är diskvalificerad från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Under den tid som utredningen pågår är det inte något som hindrar att utlänningen, om han eller hon har fyllt 18 år och förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, i stället ansöker om svenskt medborgarskap med följd att en helhetsbedömning av samtliga omständigheter görs. Av det skälet bedömer regeringen inte heller att det framstår som en lämplig åtgärd att vilandeförklara anmälningsärendet i avvaktan på att utredningen ska bli klar. Som det redogörs för i avsnitt 4.2.1 kan det dock leda till att den enskilde får vänta viss tid på sitt medborgarskap. Som advokatsamfundet understryker är det en viktig och grundläggande mänsklig rättighet att en person ska anses oskyldig fram till dess att det finns en fällande dom. Oskuldspresumtionen gäller i brottmålsförfarandet. Det hindrar inte att en brottsmisstanke kan få inverka på vilket förfarande som ska tillämpas i ett administrativt förfarande som gäller något annat än straff. Det bör i det avseendet även beaktas att misstanke om brott redan i dag kan beaktas inom ramen för den prövning som görs enligt 11 § 5 medborgarskapslagen. När misstanken inte längre kvarstår, är det inte heller något som hindrar att personen i fråga, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan. Om förutsättningarna för ett sådant förvärv inte längre är uppfyllda, t.ex. på grund av att personen i fråga har blivit äldre och inte längre uppfyller åldersvillkoret i 8 § medborgarskapslagen, kan han eller hon i stället ansöka om medborgarskap. Regeringen ser därför inte att förslaget kan ifrågasättas utifrån principen om oskuldspresumtion vid en anklagelse om brott.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen och flera av remissinstanserna, att även skälig misstanke om sådan brottslighet som avses i avsnitten 4.2.1–4.2.3 bör diskvalificera en utlänning från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan.

4.2.5 Ingen begränsning i tid

Regeringens bedömning: Det bör inte fastställas någon tidsperiod inom vilken en person inte får vara dömd eller skäligen misstänkt för brott.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Justitiekanslern*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*, *Stockholms kommun*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Förvaltningsrätten i Malmö konstaterar att det teoretiskt kan uppstå situationer då en ung vuxen, som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet, inte kan förvärva medborgarskap med stöd av 8 § medborgarskapslagen men väl med stöd av 11 § medborgarskapslagen eftersom karenstiden har löpt ut.

Skälen för regeringens bedömning: För att undvika en situation där en utlänning som vid något tillfälle dömts för eller varit skäligen misstänkt för ett brott för all framtid skulle vara utesluten från möjligheten att förvärva medborgarskap genom anmälan, kan det övervägas om det bör införas en begränsning i tid inom vilken en utlänning inte får ha dömts eller ha varit skäligen misstänkt för brott. Med hänsyn till att 7 § medborgarskapslagen bara är tillämplig när det är fråga om barn som ännu inte har fyllt 18 år och att de nya kraven i anmälningsärenden bara föreslås gälla för barn som fyllt 15 år (se avsnitt 4.5.1), anser regeringen, i likhet med utredningen, att det inte finns något behov av att införa en sådan begränsning i den bestämmelsen.

När det gäller 8 § medborgarskapslagen skiljer sig förutsättningarna från vad som gäller enligt 7 §. Eftersom bestämmelsen är tillämplig på personer som har fyllt 18 men inte 21 år, kan det i praktiken bli fråga om brottslighet under en förhållandevis lång period som kan komma att beaktas om någon begränsning i tid inte läggs fast. Som *Förvaltningsrätten i Malmö* påpekar skulle det kunna uppstå en situation där en ung vuxen, som har gjort sig skyldig till ett brott som omfattas av den avgränsning som föreslås i avsnitt 4.2.1, inte kan förvärva medborgarskap med stöd av 8 § medborgarskapslagen, men väl med stöd av 11 § medborgarskapslagen eftersom karenstiden som gäller för det brottet enligt den bestämmelsen har löpt ut (jfr prop. 1994/95:179 s. 59). Det är en effekt som får anses godtagbar. Med hänsyn till anmälningsförfarandets karaktär, där det hittills endast har uppställts ett antal villkor som är lätta att kontrollera för den handläggande myndigheten, bör kravet på frånvaro av brottslighet nämligen kunna kontrolleras på ett relativt enkelt och snabbt sätt. Det är därför inte lämpligt att för vissa grupper av personer också lägga fast en begränsning i tid inom vilken viss typ av brottslighet får beaktas i anmälningsärendena. Det skulle i praktiken innebära att det på samma sätt som i ansökningsärende införs en typ av karenstid.

Följden av att en utlänning som kan lastas för viss brottslighet inte ges möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan, är inte att han eller hon helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället innebär det att en friare prövning kan göras inom ramen för ett ansökningsärende, om utlänningen väljer att ansöka om medborgarskap. Det kan visserligen leda till ett en utlänning, i den situation som Förvaltningsrätten i Malmö lyfter fram, sannolikt behöver vänta något längre på sitt svenska medborgarskap än om han eller hon inte hade diskvalificerats från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. I förhållande till det allvar som präglar den typ av brottslighet som omfattas av de krav som föreslås, är det enligt regeringen inte ett så tungt vägande skäl att en begränsande tidsperiod bör införas. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det inte bör införas en begränsande tidsperiod för personer som fyllt 18 men inte 21 år.

I avsnitt 4.5.1 föreslås att de nya kraven i anmälningsärenden ska gälla också för dem som vill återfå sina svenska medborgarskap enligt 9 § medborgarskapslagen eller enligt punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till medborgarskapslagen. När det gäller dessa personer skulle det, med beaktande av att det är fråga om personer som tidigare varit svenska medborgare, kunna anföras skäl för att införa en sådan begränsande tidsperiod för att undvika att de på grund av att de har

varit skäligen misstänkta eller dömda för vissa brott, för all framtid ska vara uteslagna från möjlighet att återfå sitt svenska medborgarskap genom anmälan. Regeringen anser dock av samma skäl som anförts ovan mot att införa en begränsande tidsperiod för personer som fyllt 18 men inte 21 år att någon sådan tidsperiod inte bör införas för personer som vill återfå sitt svenska medborgarskap. Det bör också beaktas att alla dessa personer, även tidigare svenska medborgare, kan ansöka om medborgarskap genom naturalisation i stället.

I avsnitt 4.5.1 föreslås även att de nya kraven i anmälningsärenden också ska omfatta barn till dem som förvärvar medborgarskap genom anmälan enligt 10 § medborgarskapslagen. Med hänvisning till att det enligt bestämmelsen i den paragrafen är fråga om barn, anser regeringen i likhet med utredningen att de skäl som talar emot att införa en tidsgräns för att beakta brottslighet i 7 § även gör sig gällande med samma styrka i fråga om dessa barn. I likhet med utredningen anser regeringen av samma skäl att det inte heller finns något behov av att närmare precisera en tidsperiod i punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i medborgarskapslagen, inom vilken en person inte får vara dömd eller skäligen misstänkt för brott.

4.3 Diskvalificering i anmälningsärenden av den som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Anmälningsärenden där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att anmälan ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet ska klassificeras som säkerhetsärenden.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Luleå, Förvaltningsrätten i Malmö, Justitiekanslern, Kammarrätten i Stockholm, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Migrationsverket, Polismyndigheten, Stockholms kommun, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Säkerhetspolisen – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet invänder mot förslaget och menar att det går emot de värderingar och syften som ligger bakom anmälningsförfarandet. *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter om förfarandet vid handläggningen av säkerhetsärenden är rättssäkert. Liknande synpunkter förs fram av *Asylrättscentrum* och *Flyktinggruppernas Riksråd (FARR)* som anser att avsaknaden av tydliga definitioner och fastställda kriterier för hur prövningen ska göras öppnar för godtyckliga bedömningar. Enligt FARR är det problematiskt att dessa ärenden är undantagna från domstolsprövning.

Det bör införas ett krav avseende Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet i anmälningsärenden

Vid prövningen av om en person uppfyller kravet på hederligt levnadssätt enligt 11 § 5 medborgarskapslagen görs en bedömning av om utlänningen utgör en fara för rikets säkerhet. Om utlänningen är 15 år eller äldre görs en kontroll hos Säkerhetspolisen för att ta reda på om det finns några hinder av säkerhetsmässig karaktär mot att bevilja ansökan om medborgarskap (prop. 1999/2000:147 s. 57). Någon sådan prövning görs inte i anmälningsärenden. Förvärv av svenskt medborgarskap kan därför ske genom en anmälan trots att Säkerhetspolisen har information som kan tyda på att utlänningen utgör en fara för rikets säkerhet.

Till skillnad från vad som gäller i ansökningsförfarandet har en utlänning som uppfyller villkoren för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan en ovillkorlig rätt att få svenskt medborgarskap. Att bli beviljad svenskt medborgarskap utgör en stor och betydelsefull förmån. Det är en förmån som enligt nuvarande ordning dessutom är oåterkallelig (jfr dock dir. 2023:83). Enligt regeringen finns det starka skäl för att en utlänning som kvalificerar sig för den rätt till svenskt medborgarskap som staten erbjuder genom anmälningsförfarandet, inte utgör en säkerhetsrisk. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det finns starka skäl för att ifrågasätta den nuvarande ordningen som innebär att det i ett anmälningsärende saknas möjlighet att beakta hinder av säkerhetsmässig karaktär.

Utredningen föreslår att ett krav avseende rikets säkerhet eller allmän säkerhet, liknande det som ställs i ansökningsärenden, också ska finnas i anmälningsärenden. Utredningen gör bedömningen att det finns anledning att utforma kravet på ett sätt som knyter an till definitionen av säkerhetsärenden i 27 § andra stycket medborgarskapslagen. Innebörden av ett sådant krav skulle vara att den som bedöms utgöra ett hot mot rikets säkerhet eller mot allmän säkerhet inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Några remissinstanser är kritiska mot utredningens förslag. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* menar att det går emot de värderingar och syften som ligger bakom anmälningsförfarandet, nämligen att underlätta för barn att bli svenska medborgare för att säkerställa att de får en stark samhällsgemenskap och därigenom lättare integreras i det svenska samhället. Fakultetsnämnden för också fram att utredningens förslag innebär att anmälningsförfarandets rättsliga karaktär förändras eftersom det införs ett element av materiell prövning som anmälningsreglerna inte är avsedda att innehålla.

Regeringen konstaterar att medborgarskapet är betydelsefullt för delaktigheten och samhörigheten i samhället. Det är samtidigt angeläget att en person som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet inte förvärvar svenskt medborgarskap och därmed t.ex. får möjlighet att utöva rösträtt och kandidera till riksdagen. Det är därför av stor vikt att det även i ett anmälningsärende finns möjlighet att beakta hinder av säkerhetsmässig karaktär. Med beaktande av likställighetsprincipen kan det också ifrågasättas om effekterna av en skillnad mellan anmälningsärenden och ansökningsärenden i det här avseendet är motiverade.

När det gäller fakultetsnämndens invändning att utredningens förslag innebär att anmälningsinstitutets rättsliga karaktär förändras eftersom det införs element av materiell prövning, är det enligt regeringen ofrånkomligt att utredningens förslag kommer att medföra att Migrationsverkets prövning blir mer omfattande. Som utredningen konstaterar kan kravet komma att kräva ingående utredningar och komplexa bedömningar i det enskilda fallet. Även om det inte rör sig om en sådan fullständig prövning som görs enligt 11 § 5 medborgarskapslagen, skiljer sig prövningen från de krav som i dag ställs upp i anmälningsärenden och som är av en mer formell karaktär, t.ex. krav på ålder, hemvist och uppehållstillstånd. Jämfört med ansökningsförfarandet är det samtidigt alltså fråga om ett förenklat förfarande. Regeringen anser inte att ett krav i fråga om Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet innebär att anmälningsinstitutets rättsliga karaktär förändras. Som *Migrationsverket* för fram är det krav som föreslås väl avgränsat och inte främmande för den prövning som redan i dag görs i ett ansökningsärende.

Asylrättscentrum och *FARR* påpekar att det saknas tydliga definitioner av uttrycken rikets säkerhet och allmän säkerhet samt att det också saknas fastställda kriterier för hur prövningen ska göras. De anser att detta öppnar för godtyckliga bedömningar. Även *Sveriges advokatsamfund* lyfter fram att utredningen har haft svårt att hitta definitioner på vad uttrycken rikets säkerhet eller allmän säkerhet faktiskt innebär.

Med anledning av Asylrättscentrums, *FARR*:s och advokatsamfundets synpunkter vill regeringen framhålla att uttrycken rikets säkerhet och allmän säkerhet även förekommer i annan lagstiftning. Uttrycket rikets säkerhet förekommer i t.ex. 13 kap. 5 § och 22 kap. 5 § brottsbalken och i polislagen (1984:387). I flera författningar som antagits på senare tid, däribland säkerhetsskyddslagen (2018:585), har uttrycket rikets säkerhet ersatts av det motsvarande men mer moderna uttrycket Sveriges säkerhet. Sådana korrigeringar har även gjorts i 8 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716). Liknande språkliga korrigeringar bör göras även i medborgarskapslagen.

Uttrycken Sveriges säkerhet och allmän säkerhet förekommer tillsammans i bl.a. 1 kap. 7 § utlänningslagen. Innebörden av uttrycken Sveriges säkerhet och allmän säkerhet har behandlats i flera lagstiftningsärenden de senaste åren (se t.ex. prop. 2017/18:89, prop. 2021/22:131 och prop. 2022/23:116). Uttrycket Sveriges säkerhet – som tar sikte på såväl den yttre som inre säkerheten – omfattar skyddet för Sveriges oberoende i betydelse självständighet, suveränitet och bestånd och rör för Sverige vitala funktioner och förmågor. Uttrycket allmän säkerhet har en något vidare innebörd och kan t.ex. avse skyddet av olika institutioner (jfr prop. 2022/23:116 s. 185).

Enligt regeringen är det angeläget att tolkningen och tillämpningen av uttrycken Sveriges säkerhet och allmän säkerhet görs på ett förutsebart, konsekvent och enhetligt sätt. Eftersom uttrycken förekommer i annan lagstiftning är det, trots Asylrättscentrums och *FARR*:s synpunkter, inte lämpligt att inom ramen för det här lagstiftningsärendet närmare definiera uttrycken. Eftersom innebörden av uttrycken har behandlats i flera lagstiftningsärenden och uttrycken också förekommer i andra liknande lagstiftning, anser regeringen inte att det finns risk för godtyckliga bedömningar.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen, att den som utgör en säkerhetsrisk inte bör ges möjlighet att förvärva svenskt medborgarskap genom det förenklade förfarande som en anmälan möjliggör. När det gäller utformningen av kravet instämmer regeringen i utredningens bedömning att kravet bör ges en formulering som knyter an till definitionen av ett säkerhetsärende i 27 § andra stycket medborgarskapslagen. Det innebär att en anmälan om svenskt medborgarskap bör kunna avslås om det finns skäl för det med hänsyn till Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

I likhet med utredningen anser regeringen att kravet bör formuleras som att den som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet inte ska kunna förvärva svenskt medborgarskap efter anmälan. För att någon ska utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet bör det inte krävas att hotet är synnerligen allvarligt. Uttrycket hot bör i stället ges samma betydelse som uttrycket fara (för Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet). Uttrycket hot talar om att det i första hand är fråga om en framtidsytande bedömning till skillnad från det krav som föreslås avseende brottslighet. För att göra den framtidsytande bedömningen måste det dock beaktas hur personen agerat bakåt i tiden. Något skäl att begränsa bedömningen till hur personen agerat under senare tid finns inte. Exempel på när en utlänning kan anses utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet kan vara om han eller hon kan antas bedriva spioneri eller begå andra brott som allvarligt hotar säkerheten i det svenska samhället. Ett annat exempel kan vara att utlänningen har någon form av koppling till terrorism (jfr prop. 2023/24:36 s. 33).

Sammanfattningsvis anser regeringen, i likhet med utredningen och det stora flertalet remissinstanser, att medborgarskapslagens bestämmelser om förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ska kompletteras med ett krav på att förvärv genom anmälan inte bör kunna ske om den som anmälan avser bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

Hur bör bestämmelsen utformas?

När det gäller den lagtekniska utformningen av bestämmelserna anser Lagrådet att det förhållandet att de olika punkterna i uppräknningen av omständigheter som utesluter en utlänning från förvärv av medborgarskap genom anmälan handlar om olika saker gör paragrafen svåräst. Lagrådet förordar därför att den föreslagna punktformen redigeras om och att kravet avseende Sveriges säkerhet och allmän säkerhet framgår av ett separat stycke. Enligt regeringen finns det fördelar med att ange kraven i punktform i ett och samma stycke. Det blir tydligt för både den enskilde och den prövande myndigheten att det är fråga om fyra separata krav som samtliga ska vara uppfyllda för att medborgarskap ska beviljas. Till skillnad från Lagrådet anser regeringen därför att den föreslagna punktformen bör behållas. Vid den bedömningen beaktar regeringen även att det är fråga om krav som återges i flera skilda paragrafer i lagen samt i olika övergångsbestämmelser till lagen, där en uppdelning i punktform framstår som mer överskådlig. Regeringen följer därför inte Lagrådets förslag i den här delen.

Enligt utredningen bör Migrationsverket handlägga ärenden där det nya kravet avseende hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet beaktas på samma sätt som ansökningsärenden där motsvarande krav beaktas, dvs. genom att det sker en kontroll hos Säkerhetspolisen. *Sveriges advokatsamfund* för i den delen fram att insynen i s.k. säkerhetsärenden är alltför begränsad för den enskilde och att den enskilde många gånger inte på ett rättssäkert sätt kan bemöta vad Säkerhetspolisen har anfört. Enligt advokatsamfundet krävs det utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv ytterligare utredning rörande den enskildes insyn i säkerhetsärenden.

Med anledning av advokatsamfundets synpunkter vill regeringen framhålla att Migrationsverket redan i dag inom ramen för ansökningsärenden prövar frågan om det finns säkerhetsmässiga hinder mot att bevilja en ansökan om medborgarskap. Det görs med utgångspunkt i den information som Säkerhetspolisen lämnar. Informationsutbytet mellan Migrationsverket och Säkerhetspolisen görs genom att Migrationsverket skickar en remiss till Säkerhetspolisen som därefter gör en kontroll i myndighetens register. Det rör sig om ett etablerat förfarande och som utredningen konstaterar är avsikten inte att handläggningen i anmälningsärenden ska gå till på något annat sätt. För Migrationsverkets handläggning av såväl anmälningsärenden som ansökningsärenden gäller förvaltningslagen, som innehåller flera bestämmelser som syftar till att tillgodose kravet på rättssäkerhet för enskilda. I förvaltningslagen finns bl.a. regler om kommunikation och motivering av beslut (se 25 och 32 §§). Till skillnad från advokatsamfundet anser regeringen inte att det inom ramen för det här lagstiftningsärendet krävs ytterligare utredning om den enskildes insyn i säkerhetsärenden.

Prövningen av Migrationsverkets beslut

De ansökningsärenden i vilka Säkerhetspolisen har föreslagit att en ansökan avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, klassificeras enligt 27 § andra stycket medborgarskapslagen som säkerhetsärenden. En konsekvens av att ett ärende klassificeras som ett säkerhetsärende enligt 27 § andra stycket medborgarskapslagen är att ärendet enligt paragrafens första stycke inte överklagas till en migrationsdomstol utan till regeringen.

Utredningen anser att ett avslag på en anmälan, med hänvisning till att Säkerhetspolisen lämnat en erinran av samma skäl och på samma sätt som i ansökningsärenden, bör överklagas till regeringen. Utredningen föreslår därför att 27 § andra stycket medborgarskapslagen justeras så att även ärenden om anmälan klassificeras som säkerhetsärenden när Säkerhetspolisen föreslår avslag av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

FARR anmärker att det är problematiskt att de ärenden som klassificeras som säkerhetsärenden är undantagna från domstolsprövning. *FARR* lyfter fram att det i praktiken innebär att frågan om medborgarskap endast prövas av två instanser: Migrationsverket och regeringen. Med anledning av den synpunkten, vill regeringen framhålla att det är regeringen som har det yttersta ansvaret för Sveriges säkerhet och den allmänna säkerheten. Det bör därför också vara regeringen, och inte domstolarna, som överprövar

Prop. 2023/24:107 ärenden där Säkerhetspolisen föreslår avslag av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att även anmälningsärenden där Säkerhetspolisen föreslår avslag av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet bör överklagas till regeringen och att ärendena därför bör klassificeras som säkerhetsärenden.

4.4 Diskvalificering i anmälningsärenden vid anknytning till vissa grupper och organisationer

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs krav som innebär att den som har varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Luleå, Förvaltningsrätten i Malmö, Justitiekanslern, Kammarrätten i Stockholm, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Migrationsverket, Polismyndigheten, Stockholms kommun, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Asylrättscentrum menar att förslaget inte är proportionerligt. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* invänder att förslaget innebär att det införs ett element av materiell prövning som anmälningsreglerna inte är avsedda att innehålla med följd att anmälningsförfarandets rättsliga karaktär förändras.

Skälen för regeringens förslag: Vid prövningen av om en person uppfyller kravet på hederligt levnadssätt enligt 11 § 5 medborgarskapslagen, kan det beaktas om en person har varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över en organisation med verksamhet innefattande grova övergrepp (jfr MIG 2007:40 I och MIG 2019:11 med där gjorda hänvisningar till tidigare regeringspraxis). Det kan i ett sådant fall vara fråga om en organisation som ägnar sig åt systematiska, omfattande och grova övergrepp som tortyr, mord och utomrättsliga avrättningar. Migrationsöverdomstolen har också uttalat att organisationer som finns upptagna på en lista som utgör en bilaga till Europeiska unionens råds gemensamma ståndpunkt av den 27 december 2001 om tillämpning av särskilda åtgärder i syfte att bekämpa terrorism (2001/931/GUSP) (EGT L 344/93, 28.12.2001) ska likställas med en sådan organisation som omfattas av kravet (MIG 2007:40 II). Även ett lands reguljära väpnade styrkor kan vara en sådan organisation som gör att svenskt medborgarskap kan beviljas först efter att en avsevärd tid förflutit sedan en sökande lämnat organisationen (MIG 2023:8). Något liknande krav ställs inte upp för att en utlänning ska kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Det innebär att den som har varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över en sådan organisation eller grupp och som i övrigt uppfyller

kraven för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, har en ovillkorlig rätt till svenskt medborgarskap. Prop. 2023/24:107

Trots att det här som utgångspunkt inte är fråga om brottsliga gärningar som någon är skäligen misstänkt eller dömd för, finns det enligt regeringen starka skäl för att den som har en kvalificerad anknytning till en organisation som ägnar sig åt grova övergrepp inte ska erbjudas en ovillkorlig rätt till svenskt medborgarskap genom ett förenklat förfarande. Med hänsyn till det allvar som präglar en sådan organisations agerande anser regeringen, till skillnad från *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Asylrättscentrum*, att det är proportionerligt att låta frånvaro av en starkare anknytning till en sådan organisation få betydelse som förutsättning för svenskt medborgarskap i ett anmälningsärende. Liksom i ansökningsärenden är det samtidigt – ur proportionalitetssynpunkt – rimligt att en utlännings som enbart har en mycket vag koppling till en sådan organisation eller som bara har uttryckt en åsikt eller sympatier till förmån för organisationen i fråga eller dess ideologi utan att själv vara verksam eller på annat sätt agera inom ramen för dess verksamhet eller ägna sig åt propaganda inte automatiskt ska vara diskvalificerad från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan.

Fakultetsnämnden för fram att utredningens förslag innebär att anmälningsförfarandets rättsliga karaktär förändras eftersom det införs ett element av materiell prövning som anmälningsreglerna inte är avsedda att innehålla. Med anledning av fakultetsnämndens synpunkt vill regeringen framhålla att det är oundvikligt att utredningens förslag innebär att Migrationsverkets prövning kommer att bli mer omfattande jämfört med i dag. Som utredningen konstaterar kan kravet komma att kräva ingående utredningar och komplexa bedömningar i det enskilda fallet. Även om det inte rör sig om en sådan fullständig prövning som görs enligt 11 § 5 medborgarskapslagen, skiljer sig prövningen från bedömningen av de krav som i dag ställs upp i anmälningsärenden och som är av en mer formell karaktär, t.ex. krav på ålder, hemvist och uppehållstillstånd. Samtidigt är det, jämfört med ansökningsförfarandet, alltjämt fråga om ett förenklat förfarande. Regeringen anser inte att ett krav i fråga om Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet innebär att anmälningsinstitutets rättsliga karaktär förändras. Som *Migrationsverket* för fram är det krav som föreslås väl avgränsat och inte främmande för den prövning som redan i dag görs i ett ansökningsärende.

I likhet med utredningen och en majoritet av remissinstanser anser regeringen därför att ett krav på frånvaro av verksamhet i eller bestämmande inflytande över sådana organisationer eller grupper som omfattas av prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i ansökningsärenden bör gälla i anmälningsärenden. Innebörden av ett sådant krav är i huvudsak att den som varit verksam i eller haft bestämmande inflytande över vissa organisationer eller grupper inte kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Däremot får det inte till följd att han eller hon helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället innebär det att en friare prövning kan göras inom ramen för ett ansökningsärende, om utlänningsen väljer att ansöka om medborgarskap och förutsättningarna för ett sådant förvärv är uppfyllda. I praktiken innebär det även att ett förvärv av svenskt medborgarskap kan komma att fördröjas betydligt, beroende på vilken anknytning till

Prop. 2023/24:107 organisationen som utlänningen i det enskilda fallet haft. Som det redogörs för i avsnitt 4.2.1 innebär åldersvillkoret i 11 § 2 medborgarskapslagen också att ett barn som utgångspunkt inte kan ansöka om medborgarskap med följd att det för den gruppen kan dröja en tid innan en ansökan kan göras.

När det gäller frågan om vilka organisationer och grupper som bör omfattas av kravet, anser regeringen i likhet med utredningen att det bör vara fråga om samma typ av organisationer och grupper som avses vid prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i ansökningsärenden. För att det nya kravet ska omfatta samma organisationer och grupper som avses vid prövningen av kravet på hederligt levnadssätt, anser regeringen att det i lagtexten bör anges att det är fråga om sådana grupper och organisationer vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp såsom tortyr, mord och utomrättsliga avrättningar (se bl.a. MIG 2019:11). Som anges ovan har Migrationsöverdomstolen uttalat att även grupper och organisationer som finns upptagna på en lista som utgör en bilaga till Europeiska unionens råds gemensamma ståndpunkt av den 27 december 2001 om tillämpning av särskilda åtgärder i syfte att bekämpa terrorism (2001/931/GUSP), ska likställas med sådana organisationer (jfr MIG 2007:40 II). Regeringen anser därför inte att det är nödvändigt att, på det sätt som utredningen föreslår, också i lagtexten hänvisa till terroristhandlingar. Någon skillnad i sak mellan anmälningsärenden och ansökningsärenden i fråga om vilka organisationer och grupper som omfattas av kravet är inte avsedd.

I fråga om sådana grupperingar som nämns ovan tillämpas i praxis avseende ansökningsärenden normalt en karenstid på 25 år. Det finns därför inte anledning att för anmälningsärenden, som enbart avser barn mellan 15 och 18 år och i vissa fall unga vuxna upp till och med 20 år (se avsnitt 4.7), begränsa regeln till att gälla handlingar under en viss tid bakåt i tiden.

Som framgår av avsnitt 4.3 anser regeringen, till skillnad från *Lagrådet*, att det finns övervägande fördelar med en lagteknisk lösning som innebär att de olika diskvalificeringsgrunderna anges i punktform i ett och samma stycke. Regeringen följer därför inte *Lagrådets* förslag till uppdelning av bestämmelserna i olika stycken i paragrafer och övergångsbestämmelser.

4.5 Personkretsen

4.5.1 De nya kraven ska omfatta den som har fyllt 15 år

Regeringens förslag: Kraven avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt anknytning till vissa grupper och organisationer ska med några undantag gälla i anmälningsärenden för alla som har fyllt 15 år.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*,

Några remissinstanser, bl.a. Asylrättscentrum, Botkyrka kommun, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Stockholms län, Sveriges advokatsamfund, Svenska Röda Korset och FN:s flyktingkommissariat (UNHCR), är kritiska till att de nya kraven ska omfatta barn (15–18 år) och saknar en tydlig barnkonsekvensanalys. De hänvisar bl.a. till den positiva betydelse som ett medborgarskap har för barns och unga vuxnas integration i samhället och ifrågasätter hur förslaget förhåller sig till bestämmelserna i barnkonventionen.

Skälen för regeringens förslag

FN:s barnkonvention

Sedan den 1 januari 2020 gäller artiklarna 1–42 i FN:s konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter (SÖ 1990:20, barnkonventionen) som svensk lag enligt lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Barnkonventionen ska ses som en helhet och rättigheterna i konventionen ska tolkas i relation till varandra (jfr prop. 2017/18:186 s. 77). Att säkerställa barnets rättigheter innebär inte alltid enkla och givna lösningar. Det handlar ytterst om att väga olika intressen mot varandra och i praktiken kan det innebära att göra val och prioriteringar.

Enligt artikel 3 i barnkonventionen gäller att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Det bör också beaktas att ett barn ska registreras omedelbart efter födelsen och från födelsen ha rätt till ett namn, rätt att förvärva ett medborgarskap och, så långt det är möjligt, rätt att få veta vilka dess föräldrar är och få deras omvårdnad (artikel 7). Konventionsstaterna ska säkerställa genomförandet av dessa rättigheter i enlighet med sin nationella lagstiftning och sina åtaganden enligt tillämpliga internationella instrument på detta område, särskilt i de fall då barnet annars skulle vara statslöst. Utredningen framhåller även att barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6) är en grundläggande princip i barnkonventionen. Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter ska ordet utveckling här tolkas i dess vidaste bemärkelse – som ett helhetsbegrepp som omfattar barnets fysiska, mentala, andliga, moraliska, psykologiska och sociala utveckling (General comment No. 5 [2003] [CRC/GC/2003/5], punkt 12).

Kraven bör omfatta alla som har fyllt 15 år

Enligt utredningen är bevekelsegrunderna för de krav som föreslås avseende brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper och organisationer, i hög grad desamma som anförts i olika förarbeten som skäl för kravet på hederligt levnadssätt i naturalisationsärenden. Som utredningen redogör för tillämpas kravet på hederligt levnadssätt i ansökningsärenden enligt 11 § på alla som ansöker om svenskt medborgarskap och som har fyllt 15 år. För personer som är yngre än 18 år innebär det att vandelskravet

Prop. 2023/24:107 tillämpas i de fall då dispens från ålderskravet (18 år) medges med stöd av 12 §. Mot den bakgrunden anser utredningen att motsvarande även bör gälla i anmälningssärenden. Utredningen föreslår därför att de nya kraven – med några undantag som redogörs för i avsnitt 4.5.2 – ska omfatta alla utlännningar som har fyllt 15 år.

Några remissinstanser är kritiska mot utredningens förslag. *UNHCR* är bekymrat över de konsekvenser som utredningens förslag kommer att få för barn och unga, och menar att det varken är skäligt eller proportionerligt att barn och unga behandlas på samma sätt som vuxna. Liknande synpunkter förs fram av *Asylrättscentrum*. *Sveriges advokatsamfund* saknar en analys av vilken betydelse det har för ett barn eller en ung vuxen att inte beviljas svenskt medborgarskap på grund av en brottslig gärning som har begåtts under tiden han eller hon var barn. Även *Svenska Röda Korset* anser att det hade varit önskvärt med en tydligare barnkonsekvensanalys som analyserar förslagets förenlighet med principen om barnets bästa. Svenska Röda Korset lyfter fram den betydelse som ett medborgarskap har för barnets integration i samhället och menar att det i vart fall inte bör räcka med skälig misstanke om brott för att ett barn ska diskvalificeras från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anser att förslaget går emot de värderingar och syften som ligger bakom de aktuella regleringarna, nämligen att underlätta för barn att bli medborgare och för att säkerställa att de får en stark samhällsgemenskap och därigenom lättare integreras i det svenska samhället. Fakultetsnämnden saknar också en tydlig barnkonsekvensanalys.

Med hänvisning till den betydelse som ett svenskt medborgarskap kan ha för ett barns eller en ung vuxens integration i samhället, för bl.a. fakultetsnämnden och Svenska Röda Korset fram argument som talar mot att de krav som nu föreslås i anmälningssärenden ska gälla för barn och unga vuxna. Utredningen lyfter också fram att det med beaktande av bl.a. artikel 3 och 6 i barnkonventionen kan övervägas om det är rimligt att de krav som föreslås avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper ska gälla för barn. När det gäller unga vuxna (18–20 år) är dessa per definition inte barn, men enligt utredningen kan det även rörande denna grupp av personer finnas särskilda aspekter som bör beaktas. Utredningen hänvisar till Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling – En kunskapsinventering (2009), som handlar om brottsförebyggande åtgärder för unga förbrytare. I rapporten poängteras betydelsen av att förstärka känslan av anknytning till samhällskollektivet samt motarbeta känslor av utanförskap hos unga som en viktig insats. Utredningen hänvisar också till FN:s riktlinjer för förhindrande av ungdomsbrottslighet (United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency [The Riyadh Guidelines], den 14 december 1990). I riktlinjerna betonas betydelsen av förebyggande strategier som underlättar en framgångsrik social anpassning och integration av alla barn, i synnerhet genom familjen, samhällsgemenskapen, kamratgrupper, skolor, yrkesutbildning och arbetslivet, liksom genom frivilligorganisationer.

De krav som föreslås avseende frånvaron av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande

över vissa grupper och organisationer tar endast sikte på kvalificerat allvarligare typer av ageranden. Kraven är väl avgränsade och det är inte fråga om att Migrationsverket ska göra en fullständig prövning av den enskildes levnadssätt liknande den som enligt 11 § 5 medborgarskapslagen görs i ett ansökningsärende. Kraven syftar i stället till att avgränsa tillämpningsområdet för den ovillkorliga rätt till svenskt medborgarskap som staten erbjuder enskilda genom anmälningsförfarandet till utlänningar som uppfyller vissa grundläggande krav på skötsamhet och respekt för samhället. Innebörden av att ett barn eller en ung vuxen diskvalificeras från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan är inte att han eller hon helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället innebär det att en friare prövning kan göras inom ramen för ett ansökningsärende när förutsättningarna för en sådan prövning är uppfyllda. Enligt *Länsstyrelsen i Stockholms län* kommer en sådan ordning typiskt sett leda till att barnet eller den unge vuxna får vänta på sitt medborgarskap. Länsstyrelsen påpekar också att ett villkor för att en ansökan om medborgarskap ska beviljas är att den som ansökan avser har fyllt 18 år (11 § 2 medborgarskapslagen). Enligt länsstyrelsen innebär det att ett barn som får avslag på sin anmälan kan behöva vänta flera år innan han eller hon eventuellt kan förvärva medborgarskap efter ansökan.

Regeringen delar länsstyrelsens uppfattning att även om diskvalificering från förvärv av medborgarskap inte innebär att ett barn eller en ung vuxen helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap, kan det dröja innan förutsättningarna för förvärv av medborgarskap efter ansökan enligt 11 § medborgarskapslagen är uppfyllda. Som länsstyrelsen lyfter fram innebär kravet i 11 § 2 medborgarskapslagen också att ett barn som utgångspunkt inte kan ansöka om medborgarskap. Enligt 12 § första stycket 3 medborgarskapslagen får Migrationsverket bevilja dispens från åldersvillkoret men för den som inte beviljas dispens, kommer det att dröja tills han eller hon har fyllt 18 år innan en ansökan kan göras enligt 11 § medborgarskapslagen. Givet de krav och karenstider som tillämpas i ansökningsärenden, kan det också antas att det rör sig om ytterst få fall där någon som diskvalificerat sig från förvärv av medborgarskap genom anmälan, direkt hade kunnat förvärva medborgarskap efter ansökan.

Sammantaget kan regeringen konstatera att de nya krav som föreslås i anmälningsärenden innebär att det för vissa barn och unga vuxna kommer att bli svårare och ta längre tid innan de kan beviljas svenskt medborgarskap. Samtidigt är det enligt regeringen nödvändigt att åtgärder vidtas för att stärka det svenska medborgarskapet. Till skillnad från ansökningsförfarandet har en utlänning som uppfyller villkoren för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan en ovillkorlig rätt att få svenskt medborgarskap. Att bli beviljad svenskt medborgarskap utgör en stor och betydelsefull förmån. Det är en förmån som enligt nuvarande ordning dessutom är oåterkallelig (jfr dock dir. 2023:83). Enligt regeringen finns det starka skäl som talar för att en utlänning som kvalificerar sig för den rätt till svenskt medborgarskap som staten erbjuder genom anmälningsförfarandet också uppfyller grundläggande krav på skötsamhet och respekt för samhället och inte kan lastas för den typ av allvarligare agerande som omfattas av de krav som nu föreslås. Det gäller

Prop. 2023/24:107 även den grupp av barn och unga vuxna som kan komma att påverkas av kraven. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen och flera av remissinstanserna, att de nya krav som föreslås i anmälningsärenden som utgångspunkt bör gälla alla som har fyllt 15 år. Berättigande hänsyn till de krav som följer av bl.a. barnkonventionen tas enligt regeringen genom att de nya vandelskraven enbart gäller utlännningar som uppnått gällande straffmyndighetsålder och bara avser anmärkningar av allvarligare slag.

Regeringen anser inte att det, på sätt som bl.a. Svenska Röda Korset föreslår, bör göras undantag för vissa av de krav som föreslås utan åldersgränsen bör gälla generellt. Däremot återkommer regeringen i avsnitt 4.5.2 till frågan om behovet av att göra vissa avgränsningar av detta generella krav. Barnkonventionen gäller som framgår ovan som svensk lag. Enligt artikel 3 gäller att vid alla åtgärder som rör barn ska det i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Regeringen ser inte något behov av att, på sätt som Svenska Röda Korset föreslår, särskilt tydliggöra detta i regleringen om förvärv av medborgarskap.

Tillämpningen av praxis rörande 11 § 5 medborgarskapslagen i anmälningsärenden

Brå saknar ett mer utvecklat resonemang om konsekvenserna av att principer och bedömningssätt avseende ett hederligt levnadssätt, som framför allt har utvecklats genom praxis i migrationsärenden som rör vuxna, nu förs över till en grupp som också innehåller barn. Med anledning av den synpunkten vill regeringen framhålla att de krav som föreslås är väl avgränsade och att det inte är fråga om att Migrationsverket ska göra en fullständig prövning av den enskildes levnadssätt liknande den som enligt 11 § 5 medborgarskapslagen görs i ett ansökningsärende. Regeringen anser dock att det är naturligt att Migrationsverket vid prövningen av de krav som nu föreslås i anmälningsärenden hämtar viss vägledning från den praxis som utvecklats kring prövningen av 11 § 5 medborgarskapslagen. Vad som avses med verksamhet och bestämmande inflytande över vissa grupper och organisationer bör t.ex. bedömas på samma sätt vid prövningen av detta krav i anmälningsärenden som vid prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i ansökningsärenden (se avsnitt 4.4).

Kraven bör omfatta den som vill återfå sitt svenska medborgarskap

I 9 § medborgarskapslagen och i punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till medborgarskapslagen finns bestämmelser som reglerar rätten att återfå ett svenskt medborgarskap för dem som tidigare varit svenska medborgare. Mot bakgrund av att det i de fall som omfattas av dessa bestämmelser är fråga om personer som tidigare varit svenska medborgare och som vill bli det igen, skulle det kunna uppfattas som problematiskt om sådana personer underkastas de nya krav som föreslås avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper och organisationer. Samtidigt är det enligt regeringen angeläget att det svenska medborgarskapet stärks ur både ett rättsligt och ett symboliskt perspektiv. Det är också av största betydelse att regleringen inte utformas så att den riskerar att underminera skyddet för Sveriges säkerhet. De nya krav som föreslås i anmälningsärenden bör därför principiellt gälla alla som har fyllt

15 år. Ur allmänhetens perspektiv skulle det kunna uppfattas som besvärande inkonsekvent om en person inte skulle omfattas av kraven enbart på grund av att han eller hon tidigare varit svensk medborgare. Det skulle t.ex. innebära att Migrationsverket inte kan beakta att en sådan person utgör en säkerhetsrisk. Givet det allvar som präglar de typer av ageranden som omfattas av de krav som föreslås är det enligt regeringen rimligt att frågan om medborgarskap inte prövas genom ett förenklat anmälningförfarande utan att det i stället görs en fullständig prövning inom ramen för ett ansökningsförfarande. Det gäller även för personer som tidigare har varit svenska medborgare. Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen, att även den som vill återfå sitt svenska medborgarskap bör omfattas av de krav som föreslås avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet samt verksamhet i vissa grupper och organisationer.

Kraven bör omfatta barn som fötts utomlands men vars förälder sedan barnets födelse varit svensk medborgare

I punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i medborgarskapslagen föreskrivs att de upphävda 4 och 5 §§ i medborgarskapslagen fortfarande gäller för barn som har fötts före den 1 april 2015. Bestämmelsen i 4 § gällde inte ärenden om anmälan och är därför inte aktuell här. Bestämmelsen i 5 § i lydelsen före den 1 april 2015 innebar att ett barn som hade fötts utomlands och inte förvärvat svenskt medborgarskap enligt 1 eller 4 § kunde förvärva medborgarskap om barnets far sedan barnets födelse var svensk medborgare och innan barnet fyllt 18 år anmälde önskemål om att barnet skulle bli svensk medborgare. Detsamma gällde för barn till en person som enligt föräldrabalkens regler om föräldraskap vid insemination eller befruktning utanför kroppen skulle anses vara barnets förälder. Frågan är om dessa barn, när de fyllt 15 år, också bör omfattas av de krav som nu föreslås i fråga om frånvaro av brottslighet m.m.

I den europeiska konventionen den 6 november 1997 om medborgarskap (CETS 166) (SÖ 2001:20) finns bestämmelser om barn som är födda utomlands och har åtminstone en förälder som är medborgare i en avtalsstat. Om sådana barn inte förvärvar medborgarskap automatiskt, följer av artikel 6.4 b) i konventionen att avtalsstaterna ska underlätta medborgarskap på annat sätt. Som exempel på sådana åtgärder anges i konventionens förklarande text en sänkning av kravet på hemvisttid, mindre stränga språkkrav, förenklad procedur samt lägre avgifter. Det poängteras emellertid att det fortfarande är upp till de fördragsslutande staterna att själva bestämma hur de vill förfara med medborgarskap för dessa barn.

Med hänsyn till de motiv som låg till grund för 2014 års förslag att upphäva 5 § medborgarskapslagen (prop. 2013/14:143 s. 17–19), dvs. att svenskt medborgarskap alltid ska föras över från förälder till barn om någon av föräldrarna var svensk medborgare (oberoende av kön och andra omständigheter), finns argument som talar för att de krav som nu föreslås i anmälningssärenden inte bör gälla barn som omfattas av nämnda ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Mot att exkludera dessa barn från de nya kraven talar samtidigt bl.a. att regleringen därigenom skulle

Prop. 2023/24:107 framstå som inkonsekvent och mer svårförenlig med principen om lika-behandling. Som framhålls ovan är det enligt regeringen också angeläget att det svenska medborgarskapet stärks ur ett både rättsligt och symboliskt perspektiv. Det kan vidare konstateras att Sveriges konventionsåtaganden inte innebär att lagstiftaren i dessa fall är förhindrad att ställa upp krav motsvarande de som föreslås. De nya krav som föreslås i anmälnings-ärenden bör därför enligt regeringens uppfattning gälla i princip alla utlännningar som har fyllt 15 år. Mot den bakgrunden föreslås att även barn som omfattas av nämnda ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ska omfattas av de nya krav som föreslås i anmälningsärenden.

Kraven bör omfatta ogifta barn som avses i 10 § medborgarskapslagen

Enligt 10 § medborgarskapslagen kan under vissa förhållanden barn till dem som förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan enligt 6, 7, 8 eller 9 § medborgarskapslagen också bli svenska medborgare. Närmare bestämt gäller det för ogifta barn som har hemvist i Sverige och som inte fyllt 18 år.

På grund av att 6–8 §§ medborgarskapslagen rör förvärv av medborgarskap för barn eller unga vuxna har 10 § medborgarskapslagen redan från början ett begränsat tillämpningsområde. Den omständigheten att de nya kraven föreslås gälla barn som har fyllt 15 år, innebär att de föreslagna kravens praktiska betydelse vid tillämpning av 10 § medborgarskapslagen begränsas till de situationer då en förälder anmält en önskan om att återfå svenskt medborgarskap enligt 9 § medborgarskapslagen eller punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till medborgarskapslagen. Eftersom regeringen anser att även den som vill återfå sitt svenska medborgarskap bör omfattas av förslagen uppstår frågan om inte motsvarande bör gälla för barn till den som anmälan avser. Eftersom det som utgångspunkt sker en prövning av hederligt levnadssätt i fråga om sökandes barn vid naturalisation enligt 13 § medborgarskapslagen, anser regeringen att det är naturligt och konsekvent utifrån syftet med de föreslagna lagändringarna att barn till den som återfår sitt svenska medborgarskap genom anmälan också omfattas av kraven på frånvaro av brottslighet m.m. när de har fyllt 15 år.

Av punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i medborgarskapslagen framgår att när en person förvärvar medborgarskap enligt den upphävda 5 § tillämpas 10 § medborgarskapslagen i fråga om den personens barn. En förutsättning för att den upphävda 5 § ska vara tillämplig är att anmälan görs innan den som anmälan avser har fyllt 18 år (se ovan). Den omständigheten, i kombination med att de nya kraven bara gäller barn som har fyllt 15 år, medför att de nya kraven inte kommer att få någon praktisk betydelse för dessa barn, dvs. barn till en person – någon som själv är barn eller ung vuxen – som förvärvar svenskt medborgarskap enligt den upphävda 5 §.

Enligt *Lagrådets* mening bör hänvisningen till 6, 7 eller 8 § i andra stycket (som inte föreslås ändras) övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet, eftersom de paragraferna rimligen inte kan bli tillämpliga. Hänvisningen till 9 § skulle dock enligt Lagrådet kunna bli tillämplig om bestämmelsen omformulerades på ett visst sätt. Regeringen

noterar att Lagrådets förslag innebär att de nya kraven skulle begränsas till barn som förvärvat medborgarskap till följd av att en förälder förvärvat medborgarskap enligt 9 § medborgarskapslagen. Som framgår ovan har de nya kraven emellertid också betydelse då en förälder har anmält en önskan om att återfå svenskt medborgarskap enligt punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till medborgarskapslagen. Det är därför inte möjligt att utan saklig ändring begränsa tillämpningen av de nya kraven på det sätt som Lagrådet föreslår. En sådan begränsning skulle visserligen kunna införas genom ett nytt sista stycke. Enligt regeringen finns det dock lagtekniska skäl för att undvika en sådan lösning och regeringen bedömer att det inte skulle göra bestämmelsen tydligare och mer lättillämpad.

4.5.2 Kraven ska inte omfatta vissa statslösa personer eller nordiska medborgare

Regeringens förslag: Kraven avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt anknytning till vissa grupper och organisationer ska inte omfatta

- personer som är födda i Sverige och sedan födelsen är statslösa, eller
- nordiska medborgare som omfattas av det avtal om medborgarskap som träffats mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Kraven ska inte heller omfatta barn till nordiska medborgare som förvärvat medborgarskap som en följd av att föräldrarna har förvärvat medborgarskap.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att statslösa personer födda i Sverige ska undantas.

Remissinstanserna: *Asylrättscentrum* och *Flyktinggruppernas Riksråd (FARR)* delar utredningens uppfattning att ett krav på hederligt levnadssätt för statslösa som är födda i Sverige inte skulle vara förenligt med FN:s konvention om begränsning av statslöshet och välkomnar förslaget att inte införa ett sådant krav. Liknande synpunkter förs fram av *Svenska Röda Korset* som också ser positivt på utredningens förslag om att inte medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge eller deras barn ska omfattas av de nya kraven. *Sveriges Organisation mot Statslöshet (SOAS)* anser att det är problematiskt att de nya krav som föreslås kommer att gälla för statslösa personer som inte är födda i Sverige.

Migrationsverket efterfrågar ett djupare resonemang kring att genom anmälningförfarandet kunna bevilja svenskt medborgarskap till statslösa födda i Sverige eller nordiska medborgare som exempelvis kan bedömas utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Liknande synpunkter förs fram av *Botkyrka kommun* som menar att det inte är förenligt med principen om allas likhet inför lagen att undanta inomnordiska medborgare.

Övriga remissinstanser som yttrar sig har inga synpunkter på förslaget.

Personer som är födda i Sverige och sedan födelsen är statslösa

Det har varit en viktig utgångspunkt för den svenska lagstiftaren att undvika statslöshet inom befolkningen i landet. Det är också något som Sverige genom olika konventionsåtaganden har förbundit sig att verka för. Innebörden av detta är att eventuella krav för förvärv av svenskt medborgarskap för statslösa måste vara i enlighet med Sveriges konventionsåtaganden. Av relevans i det sammanhanget är bl.a. FN:s konvention den 28 september 1954 angående statslösa personers rättsliga ställning (SÖ 1965:54) och FN:s konvention den 30 augusti 1961 om begränsning av statslöshet (SÖ 1969:12).

Enligt artikel 1.1 i 1961 års FN-konvention ska en konventionsstat bevilja medborgarskap till en person som är född på statens territorium om personen annars skulle bli statslös. Medborgarskapet ska beviljas antingen automatiskt eller efter ansökan (application). En konventionsstat som väljer ett ansökningsförfarande får begränsa förvärvet av medborgarskap till statslösa som uppfyller vissa villkor. Artikel 1.2 i konventionen innehåller en uttömmande lista över vilka villkor för förvärv av medborgarskap som en konventionsstat får ställa upp i dessa fall. Det är tillåtet att kräva bl.a. att den statslösa personen ska ha varit stadigvarande bosatt i staten i fråga under en period som inte överstiger fem år omedelbart före anmälan eller tio år sammanlagt. Andra tillåtna krav är att personen alltid ska ha varit statslös och att han eller hon inte dömts för ett brott mot statens säkerhet eller dömts till frihetsberövande påföljd i fem år eller längre. En ansökan som uppfyller villkoren får inte avslås (artikel 1.1 b). I svenskt rätt kan ett förfarande som förutses i konventionen sägas motsvara det som gäller vid en anmälan snarare än vid en ansökan (prop. 2013/14:143 s. 23). Det är en rättighetsreglering som staterna ska införa. Det får inte finnas utrymme för skönsmässiga överväganden vid tillämpningen.

De nya kraven avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper och organisationer som föreslås gälla i anmälningsärenden i allmänhet för straffmyndiga utlänningar (se avsnitten 4.2–4.4) går i vissa delar längre än vad som tillåts enligt konventionen om begränsning av statslöshet. Konventionen tillåter t.ex. inte att staterna beaktar brottslighet som är upprepad, om den inte har lett till ett mycket långt fängelsestraff, och inte heller kan blotta brottsmisstankar diskvalificera från medborgarskap. Det finns inte heller möjlighet att beakta att sökanden utgör ett hot mot nationell säkerhet – så länge han eller hon inte har dömts för brott som rör landets säkerhet – eller att ta hänsyn till exempelvis anknytning till en organisation som ägnar sig åt olika former av allvarliga övergrepp.

Migrationsverket efterfrågar ett djupare resonemang kring det förhållandet att det enligt förslaget fortsatt kommer vara möjligt att genom anmälan bevilja svenskt medborgarskap till bl.a. statslösa födda i Sverige som exempelvis kan bedömas utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Regeringen kan med anledning av den synpunkten konstatera att utredningen föreslår att de nya kraven i anmälningsärende ska avgränsas så att de inte omfattar personer som är födda i Sverige och sedan födelsen är statslösa. Det saknas därför underlag

för att utvidga tillämpningen i detta lagstiftningsärende till den gruppen av individer. Regeringen noterar i det sammanhanget också att undvikande av statslöshet är en viktig utgångspunkt för svensk lagstiftning och praxis på medborgarskapsområdet. Det är också utgångspunkten i flera internationella konventioner som Sverige åtagit sig att följa. Av artikel 32 i 1954 års FN-konvention framgår uttryckligen att en fördragsslutande stat så mycket som möjligt ska underlätta statslösa personers införlivande med samhället och deras naturalisation.

Det utrymme som finns för Sverige att, i enlighet med sina folkrättsliga åtaganden, förhindra att en statslös person som är född i landet beviljas svenskt medborgarskap efter en anmälan eller ansökan begränsas till fall då sökanden har dömts för brott mot Sveriges säkerhet eller i annat fall har dömts till ett långt fängelsestraff. Utredningen föreslår inte att det utrymme som lämnas enligt konventionsförpliktelse att införa undantag i detta avseende ska utnyttjas. Regeringen anser dock att det kan finnas starka skäl för att ompröva detta ställningstagande. Inte minst givet det svåra säkerhetspolitiska läge som Sverige befinner sig i för närvarande framstår det som en brist att lagstiftningen inte medger något utrymme att i ett enskilt fall hindra att en statslös person som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet förvärvar svenskt medborgarskap och därmed t.ex. får möjlighet att utöva rösträtt och kandidera till riksdagen. Regeringen anser att det i detta lagstiftningsärende inte finns utrymme att överväga denna fråga ytterligare.

Regeringen anser sammanfattningsvis att några krav som motsvarar de som föreslås i avsnitten 4.2–4.4 inte kan tas in i bestämmelserna om personer som är födda i Sverige och som sedan födelsen har varit statslösa (jfr 6 § och 8 § andra stycket medborgarskapslagen).

Som *SOAS* lyfter fram kommer de krav som nu föreslås att omfatta statslösa personer som inte är födda i Sverige. Enligt *SOAS* är det problematiskt. Mot att också exkludera dessa personer från de nya kraven talar samtidigt att regleringen därigenom skulle framtå som inkonsekvent och mer svårförenlig med principen om likabehandling. Det kan konstateras att Sveriges konventionsåtaganden inte innebär att lagstiftaren i dessa fall är förhindrad att ställa upp krav motsvarande de som föreslås. Mot den bakgrunden anser regeringen inte att dessa personer, dvs. statslösa personer som inte är födda i Sverige, bör undantas från de nya krav som föreslås.

Nordiska medborgare

I 1962 års Helsingforsavtal, som är en samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige och som utgör grunden för det nordiska samarbetet, framgår bl.a. att länderna ska eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt i fråga om samfärdseln och miljövården (artikel 1). Länderna förbinder sig också att vid utformningen av lagar och andra rättsregler behandla medborgare i de övriga länderna lika med landets egna medborgare och att de fördragsslutande parterna ska underlätta för medborgare i ett nordiskt land att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land (artiklarna 2 och 3).

Mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige har det också träffats ett avtal om medborgarskap (SÖ 2012:6) – nedan benämnt det nordiska avtalet – som trädde i kraft den 5 september 2012. Av artikel 1 i det nordiska avtalet framgår att syftet med avtalet är att, mot bakgrund av det nära samarbetet mellan de nordiska länderna, underlätta nordiska medborgares möjligheter att förvärva eller återvinna medborgarskap i ett annat nordiskt land.

Enligt artikel 5 i det nordiska avtalet ska en medborgare i en avtalsstat genom att göra en skriftlig anmälan till behörig myndighet i en annan avtalsstat kunna förvärva denna stats medborgarskap om hon eller han har uppfyllt vissa kriterier. Som krav gäller att den som gör anmälan har fyllt 18 år, sedan sju år har hemvist i avtalsstaten och under denna tid inte har dömts till fängelse eller annan påföljd som enligt lagen i denna stat i detta hänseende är likställd med frihetsstraff. En avtalsstat får bl.a. bestämma ett krav på kortare hemvistid än sju år. Avtalsstaten får även bestämma att den som gör anmälan, vid tidpunkten för anmälan inte får avtjäna eller, under de senaste sju åren eller under den kortare hemvistid som avtalsstaten har bestämt, ha avtjänat frihetsstraff. En avtalsstat får också bestämma att den som gör anmälan, vid tidpunkten för anmälan inte får vara eller, under de senaste sju åren eller under den kortare hemvistid som avtalsstaten har bestämt, ha varit underkastad annan påföljd som enligt lagen i denna stat är likställd med frihetsstraff.

Det kan konstateras att förslagen i avsnitten 4.2–4.4 avseende nya krav i anmälningssärenden i vissa hänseenden är mindre långtgående än det nordiska avtalet och 18 § medborgarskapslagen, medan de i andra hänseenden går längre. Enligt det nordiska avtalet räcker det med att anmälaren har dömts till fängelse medan det enligt regeringens förslag krävs att det är fråga om ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer. Å andra sidan räcker det enligt regeringens förslag med skälig misstanke medan det enligt avtalet krävs att anmälaren har blivit dömd till ett frihetsstraff eller ett straff som motsvarar ett frihetsstraff. När det gäller regeringens förslag om krav avseende frånvaro av hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet och frånvaro av verksamhet i eller bestämmande inflytande över vissa organisationer eller grupper, motsvaras de inte av något liknande krav i det nordiska avtalet.

Botkyrka kommun för fram synpunkten att, även om det nordiska avtalet omöjliggör lika hantering av personer med inomnordiskt medborgarskap som begår brott mot de mänskliga rättigheterna, ska dessa inte behandlas annorlunda jämfört med andra personer med utomnordiskt medborgarskap. Att ge en lindrigare behandling till medborgare i våra nordiska grannländer är enligt kommunen inte förenligt med mänskliga rättigheter eller likvärdighet inför lagen. Kommunen pekar på att skilda villkor kan skapa en känsla av ”vi och dem” bland svenska medborgare med andra ursprung. Regeringen vill med anledning av den synpunkten lyfta fram att de nordiska länderna traditionellt sett har ett mycket nära band till varandra, både rättsligt, socialt och kulturellt, något som bl.a. är en följd av att länderna under långa perioder varit enade som ett land eller i union med varandra. Det finns även en mycket lång tradition av rättsligt samarbete, där strävan varit att i olika hänseenden ge medborgarna i de övriga nordiska länderna så likartade villkor som möjligt som det egna

landets medborgare samt att underlätta för nordiska medborgare att förvärva medborgarskap. Det är angeläget att både upprätthålla och ytterligare fördjupa detta samarbete. Det finns inte skäl att betrakta det nu aktuella reformarbetet ur något annat perspektiv. Regeringen delar därför inte kommunens synpunkter.

I likhet med synpunkterna som förs fram i fråga om statslösa personer efterfrågar *Migrationsverket* ett djupare resonemang också när det gäller anmälningsförfarandet för att bevilja svenskt medborgarskap till nordiska medborgare som kan bedömas utgöra ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Regeringen kan med anledning av den synpunkten konstatera att införandet av ett sådant krav för nordiska medborgare går utöver de krav som tillåts enligt artikel 5 i det nordiska avtalet. Det skulle också stå i strid med den anda som både det nordiska avtalet och Helsingforsavtalet är skrivna i. Av båda avtalen framgår att parterna ska underlätta för nordiska medborgares möjligheter att förvärva medborgarskap i ett annat nordiskt land. Regeringen anser att det i detta lagstiftningsärendet inte finns utrymme att överväga denna fråga ytterligare. Sammanfattningsvis gör regeringen i likhet med utredningen bedömningen att vuxna nordiska medborgare som önskar förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan enligt 18 eller 19 § medborgarskapslagen inte bör omfattas av kraven. Nordiska medborgare som önskar förvärva svenskt medborgarskap i enlighet med andra bestämmelser än 18 eller 19 § medborgarskapslagen omfattas dock av de nya krav som föreslås.

Ogifta barn till nordiska medborgare

Eftersom nordiska medborgare som önskar förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan enligt 18 eller 19 § medborgarskapslagen inte föreslås omfattas av de krav som regeringen föreslår, bör inte heller deras barn göra det vid tillämpning av 10 § medborgarskapslagen. Det innebär att det görs en skillnad i förhållande till ogifta barn till andra utlänningar som förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan, som alltså föreslås omfattas av kraven (se avsnitt 4.5.1).

4.5.3 Ett annat krav för statslösa födda i Sverige?

Regeringens bedömning: Det bör inte införas ett krav på frånvaro av brottslighet för statslösa som är födda i Sverige.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: Som framgår av avsnitt 4.5.2 föreslår regeringen att statslösa barn och unga som är födda i Sverige inte bör omfattas av de nya kraven i anmälningsärenden. Frågan är då om det i stället bör införas ett annat, mindre omfattande krav för statslösa födda i Sverige.

Som utredningen lyfter fram medger 1961 års FN-konvention om begränsning av statslöshet att en konventionsstat som väljer ett ansökningsförfarande begränsar förvärvet av medborgarskap till statslösa som uppfyller vissa villkor. Ett sådant tillåtet villkor är att sökanden varken har dömts för brott mot statens säkerhet eller för något brott till

Prop. 2023/24:107 fängelse i fem år eller mera. Sveriges åtaganden enligt FN-konventionen hindrar alltså inte i och för sig att ett krav på frånvaro av brottslighet ställs upp.

Av 1997 års europeiska konvention om medborgarskap framgår bl.a. att varje konventionsstat i sin nationella lagstiftning ska föreskriva att medborgarskap ska förvärfvas av barn födda inom dess territorium som inte vid födelsen förvärfvar ett annat medborgarskap. En ansökan om sådant medborgarskap får göras beroende av legal och varaktig hemvist inom statens territorium under en tid av högst fem år omedelbart innan ansökan gjordes. Konventionen öppnar inte för att göra ett förvärv av medborgarskap för statslösa barn födda inom en konventionsstats territorium beroende av villkor gällande brottslighet. Sveriges folkrättsliga åtaganden begränsar därför möjligheten att t.ex. ställa upp krav på frånvaro av brottslighet när det gäller statslösa barn födda i Sverige. Sannolikheten för att ett barn ska ha hunnit dömas för brott mot Sveriges säkerhet får också anses som mycket liten. För barn gäller vidare att de inte kan dömas till fängelse i minst fem år (se 30 kap. 5 § och 32 kap. 5 § brottsbalken). Mot den angivna bakgrunden anser regeringen, i likhet med utredningen, att det inte bör ställas något krav på frånvaro av brottslighet för barn som är födda i Sverige och som sedan födelsen är statslösa och förvärfvar svenskt medborgarskap genom anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, dvs. personer som omfattas av 6 § medborgarskapslagen.

1997 års europeiska konvention om medborgarskap hindrar en konventionsstat från att ställa krav på frånvaro av brottslighet bara när det gäller statslösa barn som är födda i konventionsstaten. Den hindrar således inte konventionsstaten från att ställa upp ett sådant krav när det gäller vuxna statslösa personer som är födda i landet, dvs. personer som i Sverige omfattas av 8 § medborgarskapslagen. Som det redogörs för ovan ger 1961 års FN-konvention om begränsning av statslöshet utrymme för de konventionsstater som väljer ett ansökningsförfarande att som villkor för förvärv av medborgarskap ställa krav på att den statslösa inte har dömts för vare sig brott mot statens säkerhet eller något brott till fängelse i fem år eller mera. Utredningen föreslår inte att det utrymme att ställa sådana krav som ges enligt konventionen ska utnyttjas och det lämnas inte något förslag i det avseendet. Det saknas därför underlag för att närmare överväga en sådan lagändring i detta lagstiftningsärende.

4.6 Den ska göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig

Regeringens förslag: I de anmälningsärenden där krav införs avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i eller inflytande över vissa grupper och organisationer, införs också ett krav på att det görs sannolikt att den uppgivna identiteten för de personer som har fyllt 15 år är riktig.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*,

Förvaltningsrätten i Malmö, Justitiekanslern, Kammarrätten i Stockholm, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Migrationsverket, Polismyndigheten, Stockholms kommun, Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten och Säkerhetspolisen – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Asylrättscentrum och *Flyktinggruppernas Riksråd (FARR)* avstyrker förslaget. *Svenska organisationen mot statslöshet (SOAS)* lyfter fram att statslösa personer som migrerar till Sverige sällan har dokumentation för att kunna styrka sin identitet. För en mer sammanhållen lagstiftning och ett enhetligt beviskrav föreslår *Sveriges advokatsamfund* att beviskravet sannolikt används i stället för begreppet riktigt som används i utredningens lagförslag.

Skälen för regeringens förslag: En av förutsättningarna för att en person ska kunna beviljas svenskt medborgarskap efter ansökan är enligt 11 § 1 medborgarskapslagen att han eller hon har styrkt sin identitet. I anmälningens ärenden uppställs det inte något identitetskrav liknande det som uppställs i 11 § 1 medborgarskapslagen.

Det är av stor vikt att svenskt medborgarskap inte beviljas på grundval av felaktiga uppgifter och att den som anmälan avser också bidrar till att klargöra sin identitet. Detsamma gäller i de fall som anmälan görs för ett barns räkning. För att de nya kraven på frånvaro av brottslighet m.m. i anmälningens ärenden ska kunna kontrolleras och därigenom bli meningsfulla måste Migrationsverket också ha kännedom om anmälares identitet. Utredningen föreslår därför att medborgarskapslagens bestämmelser om förvärv genom anmälan kompletteras med ett krav på identitet. För personer som kommer från vissa länder kan det vara mycket svårt eller till och med omöjligt att styrka sin identitet. Utredningen anser därför att det ska räcka med att identiteten görs sannolik och hänvisar till 12 § andra stycket medborgarskapslagen. Enligt den bestämmelsen kan den som ansöker om naturalisation enligt 11 § medborgarskapslagen och inte kan styrka sin identitet ändå naturaliseras om han eller hon sedan minst åtta år har hemvist i Sverige och gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Utredningen anser därför att ett krav på sannolik identitet i anmälningens ärenden kan utformas på samma sätt, dvs. att det för förvärv ska krävas att den eller de som har vårdnaden av den som anmälan avser, eller den som anmälan avser, gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig.

Några remissinstanser är kritiska till utredningens förslag. *Asylrättscentrum* och *FARR* menar att det inte är utrett vilka konsekvenser förslaget kan få för de barn som berörs och inte heller för samhället i stort om det för vissa barn kan dröja en lång tid innan de kan bli svenska medborgare. *SOAS* lyfter också fram att statslösa personer som invandrar sällan har dokumentation för att kunna styrka sin identitet.

Med anledning av de synpunkterna vill regeringen lyfta fram att ett krav på att det ska göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig utgör en begränsning av möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan jämfört med i dag. Innebörden av kravet skulle vara att en utlänning som inte kan göra sin identitet sannolik diskvalificeras från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Han eller hon skulle sannolikt inte heller kunna förvärva medborgarskap efter ansökan och skulle därmed riskera att stå utan svenskt medborgarskap (11 § och 12 § andra stycket medborgarskapslagen). Som utredningen

Prop. 2023/24:107 pekar på är det samtidigt en förutsättning för att de föreslagna kraven ska kunna kontrolleras, att Migrationsverket också känner till identiteten på den som anmälan avser. Att det också får till följd att vissa personer utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap är en konsekvens som i det sammanhanget får godtas. Sammantaget anser regeringen i likhet med utredningen att medborgarskapslagens bestämmelser om förvärv genom anmälan bör kompletteras med ett krav på identitet.

För att beakta de svårigheter som *SOAS* lyfter fram instämmer regeringen i utredningens bedömning att det bör räcka att identiteten har gjorts sannolik. Till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* anser regeringen att det av både sakliga och systematiska skäl är lämpligt att ta utgångspunkt i hur kravet är formulerat i 12 § andra stycket medborgarskapslagen samt att kravet också bör tolkas på samma sätt som i den bestämmelsen. Någon skillnad i sak är inte avsedd.

Eftersom de föreslagna kraven på frånvaro av brottslighet m.m. begränsas till att gälla för dem som fyllt 15 år anser regeringen i likhet med utredningen att kravet på att det måste göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig bör begränsas till dem som fyllt 15 år och som omfattas av de nya kraven.

4.7 Svenskt medborgarskap genom anmälan för den som har fyllt 18 med inte 21 år

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs bestämmelser som innebär att den som fyllt arton men inte tjugoot år ska kunna förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan om han eller hon har haft hemvist här i landet sedan fem år eller, i fråga om den som är statslös, sedan fem år, under sammanlagt tio år eller sedan han eller hon fyllde femton år.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrar sig är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 4.5.2 följer av FN:s konvention om begränsning av statslöshet att en stat ska bevilja medborgarskap till en person som är född på statens territorium om personen annars skulle bli statslös. Medborgarskapet ska beviljas antingen automatiskt eller efter ansökan. En stat som väljer ett ansökningsförfarande får begränsa förvärvet av medborgarskap till statslösa som uppfyller vissa krav. Artikel 1.2 i konventionen innehåller en uttömmande lista över vilka villkor för förvärv av medborgarskap som en konventionsstat får ställa i detta fall. Det är bl.a. tillåtet att kräva att den statslösa personen ska ha varit stadigvarande bosatt i staten i fråga under en period som inte överstiger fem år omedelbart före ansökan eller tio år sammanlagt.

Enligt 8 § medborgarskapslagen förvärvar en utlänning som har fyllt 18 men inte 21 år svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har permanent uppehållstillstånd i Sverige och hemvist här i landet

sedan han eller hon fyllde 13 år eller, i fråga om den som är statslös, 15 år. Som utredningen för fram överensstämmer kravet på hemvist från 15 år för förvärv av svenskt medborgarskap för den som är statslös och född i Sverige inte helt med den ovan angivna artikeln i FN:s konvention om begränsning av statslöshet. Enligt utredningen innebär kravet på hemvist från 15 år att en person som föds som statslös i Sverige och bor här i landet fram till 10 års ålder för att sedan utvandra och återvända till Sverige som 16-åring kommer att få avslag på sin anmälan om svenskt medborgarskap eftersom han eller hon inte uppfyller kravet på hemvist från 15 års ålder. Personen skulle dock ha mer än tio års sammanlagd hemvist i Sverige och skulle därmed uppfylla kravet på tio års sammanlagd hemvist enligt den ovan angivna artikeln i FN:s konvention om begränsning av statslöshet.

Som utredningen framhåller innebär bestämmelsen om ett krav på hemvist från 15 år också att hemvistkravets längd varierar beroende på vid vilken ålder som den unga gör en anmälan om förvärv av medborgarskap. För den som är 18 år när ärendet prövas blir hemvistkravet tre år medan det för den som är 20 år blir fem år. I avsnitt 5 föreslår regeringen att prövningen av om kriterierna för ett förvärv av svenskt medborgarskap är uppfyllda bör göras med utgångspunkt i förhållandena vid beslutstillfället men att det i 8 § ska införas en ändring som innebär att det är den som har fyllt 18 men inte 21 år vid anmälningstillfället som omfattas av bestämmelsen. Det innebär att hemvisttiden skulle kunna uppgå till sju år för den som vid anmälningstillfället är närmare 21 år, har hemvist i Sverige sedan 15 års ålder och får sin anmälan prövad först vid 22 års ålder.

Utredningen föreslår att bestämmelserna i 8 § medborgarskapslagen om hemvisttid därför ska ändras och kraven utformas så att de blir lika för alla statslösa unga som anmäler medborgarskap. För förvärv av svenskt medborgarskap för den som är statslös anser utredningen att det bör finnas olika alternativ för att nå upp till hemvistkravet. Utöver det nuvarande alternativet om hemvist sedan den statslöse fyllde 15 år föreslår utredningen därför att det ska vara tillräckligt att den statslöse har hemvist här i landet sedan fem år eller sammanlagt tio år. Ingen remissinstans invänder mot det förslaget. Regeringen instämmer i utredningens bedömning och ställer sig bakom förslaget.

Med anledning av att villkoret i 7 § medborgarskapslagen om krav på hemvisttid sänkts från fem till tre år genom de lagändringar som riksdagen beslutat med anledning av förslagen i prop. 2013/14:143 (bet. 2013/14:SfU17, rskr. 2013/14:277) anser utredningen att även hemvistvillkoret för vuxna utlänningar som inte är statslösa bör justeras. Utredningen lyfter fram att så som regleringen ser ut i dag uppstår det en omotiverad tröskeeffekt vid 18-årsdagen för vissa utlänningar, eftersom det för förvärv av svenskt medborgarskap för dem krävs ytterligare hemvisttid enligt 8 § medborgarskapslagen. En utländsk medborgare som har fått hemvist i Sverige efter 13 års ålder saknar nämligen möjlighet enligt bestämmelserna i den paragrafen att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan, om vårdnadshavaren av något skäl avstår från att medverka till att barnet får svenskt medborgarskap före 18-årsdagen. Som utredningen framhåller motverkar nuvarande ordning det grundläggande syftet med 8 § (prop. 1999/2000:147 s. 37, 42 och 76). Utredningen anser därför att hemvistkravet bör justeras på så sätt att det ställs krav på hemvist sedan fem år. Ingen remissinstans för fram några invändningar mot det

5 Ändrad tidpunkt för förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan

Regeringens förslag: Medborgarskapslagens bestämmelser om förvärv av svenskt medborgarskap som sker genom anmälan för andra än nordiska medborgare ändras så att det framgår att medborgarskapet förvärvas *efter* anmälan i stället för *genom* anmälan. Därigenom tydliggörs att förvärv av svenskt medborgarskap ska fastställas till beslutsdagen och att prövningen av om villkoren för förvärv av medborgarskap genom anmälan är uppfyllda ska utgå från förhållandena vid tidpunkten för beslutet.

En undantagsbestämmelse införs som innebär att den som vid anmälningstillfället har fyllt 18 men inte 21 år ska kunna förvärva svenskt medborgarskap efter anmälan på de villkor som i övrigt gäller för utlänningar mellan 18 och 20 år även om prövningen görs efter att utlänningen har fyllt 21 år.

Regeringens bedömning: Anmälningsärenden avseende nordiska medborgare som omfattas av det avtal om medborgarskap som träffats mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (SÖ 2012:6) bör inte omfattas av förslaget om ändrad tidpunkt för förvärv.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*, *Stockholms kommun*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har invändningar mot förslaget.

Migrationsverket välkomnar förslaget och menar att det stämmer väl överens med den princip enligt vilken myndigheten i övrigt prövar ärenden, dvs. att det är omständigheterna vid prövningstillfället som är avgörande för beslutet.

Kammarrätten i Stockholm påpekar att förslaget kan ge upphov till vissa tillämpningsproblem och föreslår en ordning som innebär att enbart kravet på hederligt levnadssätt ska bedömas vid prövningstidpunkten medan övriga formella förutsättningar som i dag ska vara uppfyllda redan vid tidpunkten för anmälan.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) invänder mot utredningens förslag och framhåller den betydelse som en ändrad tidpunkt kan få vid långa handläggningstider. Förutsättningarna kan då hinna ändras under ärendets gång med den följd att en ungdom, som vid anmälan uppfyller kraven för att beviljas medborgarskap, inte längre gör det vid beslutstillfället.

FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) ifrågasätter hur förslaget om en ändrad tidpunkt för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan förhåller sig till artikel 1 i FN:s konvention om begränsning av statslöshet. Enligt UNHCR bör den handläggande myndigheten ha möjlighet att, beroende på vad som är mest förmånligt för den enskilde, antingen beakta omständigheterna vid anmälningstillfället eller vid beslutstillfället.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tidpunkten för förvärv av svenskt medborgarskap vid anmälan bör ändras

Svenskt medborgarskap kan förvärvas på olika sätt, automatiskt vid t.ex. födelsen, genom anmälan eller efter ansökan (naturalisation). Förvärv efter ansökan innebär att en utlänning efter en materiell prövning av om vissa i lagen angivna villkor är uppfyllda kan beviljas svenskt medborgarskap. Vid en sådan prövning är det förutsättningarna vid tidpunkten för beslutet som är avgörande (se MIG 2007:28, MIG 2008:5 och MIG 2013:22). Vid förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan gäller däremot en annan ordning. Då är det i stället förutsättningarna vid tidpunkten för anmälan som är avgörande (se MIG 2014:23). Den som uppfyller kraven vid tidpunkten för anmälan beviljas svenskt medborgarskap och det saknas möjlighet för Migrationsverket att beakta att omständigheterna kan ha förändrats efter den tidpunkten. Det innebär också att förvärvet gäller från tidpunkten för anmälan.

Som utredningen framhåller finns förklaringen till den nuvarande ordningen i den historiska utvecklingen där det före 1950 års medborgarskapslag var möjligt att förvärva svenskt medborgarskap automatiskt. Kravet på skriftlig anmälan, och därmed behovet av en kontroll av vissa villkor, tillkom i 1950 års medborgarskapslag. Det var fråga om en formell prövning efter en ensidig förklaring om en önskan att bli svensk medborgare, vilket förklarar varför villkoren som regel var uppfyllda vid anmälningstillfället och att förvärvet av svenskt medborgarskap i sådana fall gällde från den dag anmälan och önskan om att bli svensk medborgare gavs in.

Som det redogörs för i avsnitt 4.1 har grunderna för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan sedan lång tid, och i vart fall i och med införandet av 2001 års medborgarskapslag, väsentligen förändrats jämfört med tidigare. Enligt regeringen kan den nuvarande ordningen, där det för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ställs avsevärt lägre krav än för förvärv efter ansökan, ifrågasättas. Som en åtgärd för att stärka det svenska medborgarskapets betydelse ur ett både rättsligt och symboliskt perspektiv, föreslår regeringen i avsnitt 4.2 att det i anmälningsärenden införs krav avseende frånvaro av brottslighet. Regeringen föreslår också i avsnitten 4.3 och 4.4 att det införs krav avseende frånvaro av hot mot Sveriges säkerhet och allmän säkerhet samt verksamhet i vissa grupper och organisationer. För att de nya kraven ska få effektivt genomslag kan det ifrågasättas om det är rimligt att kraven endast kan prövas mot omständigheterna vid tidpunkten för anmälan eller om inte Migrationsverket även i anmälningsärenden bör ges möjlighet att beakta omständigheter som inträffat i tiden mellan anmälan och beslutet.

Som *MUCF* påpekar skulle en ändrad tidpunkt för när villkoren för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ska vara uppfyllda innebära att förutsättningarna kan ändras under handläggningens gång, vilket kan vara negativt ur vissa aspekter. Den som anmälan avser kan t.ex. fylla 15 år efter det att anmälan har lämnats in men innan beslut fattats, vilket – vid en ändring av prövningstidpunkten – innebär att den som anmälan avser kommer att omfattas av de krav som nu föreslås avseende frånvaro av brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet samt verksamhet i vissa grupper och organisationer. En konsekvens av detta är att det skapas en ökad osäkerhet om vad som kommer att krävas för förvärv av svenskt medborgarskap och att ärendet kan behöva kompletteras under handläggningens gång. Från den enskildes perspektiv förstärks de negativa aspekterna av denna konsekvens om handläggningstiden hos prövningsmyndigheten är lång. Samtidigt är det som utredningen framhåller en bärande princip inom många förvaltningsrättsområden att det är förutsättningarna vid beslutstillfället som är avgörande för myndighetens ställningstagande i ärendet. Att en utlänning nekas svenskt medborgarskap genom anmälan innebär inte heller att han eller hon helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället innebär det att en friare prövning kan göras inom ramen för ett naturalisationsärende, om utlänningen väljer att ansöka om medborgarskap och förutsättningarna för ett sådant förvärv är uppfyllda. Som det redogörs för i avsnitt 4.2.1 kommer det dock typiskt sett leda till att den enskilde får vänta viss tid på sitt medborgarskap. För den som är under 18 år innebär ålderskravet i 11 § 2 medborgarskapslagen att han eller hon som utgångspunkt får vänta till sin 18-årsdag innan en ansökan kan göras.

En ändrad tidpunkt för när villkoren för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan ska vara uppfyllda, skulle också innebära att det skapas en enhetlighet i hanteringen av ärenden om naturalisation och anmälan. Om regeringens förslag till nya krav på frånvaro av brottslighet m.m. genomförs, innebär den nuvarande ordningen att det vid prövningen av om en person ska beviljas svenskt medborgarskap genom anmälan inte kan beaktas att han eller hon efter det att anmälan har lämnats in har begått ett allvarligare brott. Om personen i stället hade ansökt om svenskt medborgarskap, hade samma brottslighet kunnat beaktas. Det kan framstå som inkonsekvent att det i det här avseendet görs en skillnad mellan anmälningsärenden och ansökningsärenden. Med beaktande av likställighetsprincipen kan det ifrågasättas om effekterna av en sådan skillnad är motiverade. Enligt regeringen bör i stället en målsättning vara att skapa så lika förutsättningarna som möjligt för förvärv av svenskt medborgarskap och starka skäl talar därför för att prövningen av förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan i fortsättningen bör göras utifrån förhållandena vid tidpunkten för beslutet och att förvärv av svenskt medborgarskap bör fastställas till beslutsdagen.

UNHCR ifrågasätter hur den föreslagna ändringen förhåller sig till artikel 1 i 1961 års FN-konvention om begränsning av statslöshet. Enligt *UNHCR* bör den handläggande myndigheten ha möjlighet att, beroende på vad som är mest förmånligt för den enskilde, antingen beakta omständigheterna vid anmälningstillfället eller vid beslutstillfället. Regeringen gör i sammanhanget följande överväganden.

Enligt artikel 1.1 i FN:s konvention om begränsning av statslöshet ska en konventionsstat bevilja medborgarskap till en person som är född på dess territorium, om han eller hon annars skulle bli statslös. Medborgarskapet ska beviljas antingen automatiskt eller efter ansökan. En konventionsstat som väljer ett ansökningsförfarande får begränsa förvärvet av medborgarskap till statslösa som uppfyller vissa villkor. Artikel 1.2 i konventionen innehåller en uttömmande lista över vilka villkor för förvärv av medborgarskap som en konventionsstat får ställa i dessa fall. En ansökan som uppfyller villkoren får inte avslås. Givet de konsekvenser som den nuvarande ordningen i anmälningsärenden skulle ge upphov till om regeringens förslag om nya krav på frånvaro av brottslighet m.m. genomförs, finns det starka principiella skäl för att prövningen av förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan i fortsättningen bör ta utgångspunkt i förhållandena vid tidpunkten för beslutet och att ett förvärv av svenskt medborgarskap bör fastställas till beslutsdagen. Att inte göra en sådan ändring måste anses förutsätta en klar internationell förpliktelse eller andra mycket tungt vägande skäl. Regeringen bedömer att konventionens ordalydelse inte ställer krav på att konventionsstaterna ska införa en ordning där den handläggande myndigheten, beroende på vad som är mest förmånligt för den enskilde, ska beakta omständigheterna antingen vid anmälningstillfället eller vid beslutstillfället. Däremot innebär den ändrade ordningen att det finns skäl att se över utformningen av 8 § medborgarskapslagen för att säkerställa att Sverige uppfyller sina konventionsåtaganden, vilket regeringen återkommer till nedan.

När det gäller den betydelse som Migrationsverkets handläggningstider kan få för den som anmälan avser, vill regeringen framhålla att anmälningsärenden, på samma sätt som övriga medborgarskapsärenden, ska handläggas i enlighet med förvaltningslagen. Av 9 § förvaltningslagen framgår att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Som *Migrationsverket* påpekar arbetar myndigheten också ständigt med att korta handläggningstiderna samt för att effektivisera prövningen.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen och en majoritet av remissinstanserna, att prövningen av förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan i fortsättningen bör utgå från förhållandena vid tidpunkten för beslutet och att förvärvet bör fastställas till beslutsdagen. Med hänsyn till anmälningsinstitutets karaktär, där det hittills endast har ställts upp ett fåtal villkor som är lätta att kontrollera för den handläggande myndigheten, anser regeringen – till skillnad från *Kammarrätten i Stockholm* – att det inte är lämpligt att använda sig av olika tidpunkter för villkoren avseende frånvaro av brottslighet m.m. och andra villkor som gäller för förvärv av svenskt medborgarskap.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att lagtexten bör justeras språkligt för att tydliggöra att tidpunkten för förvärv av svenskt medborgarskap inträder först i och med att myndigheten fattat sitt beslut. Förslaget, som ligger i linje med Lagrådets förslag till ändringar i lagtexten i samband med beredningen av förslaget till ny medborgarskapslag (prop. 1999/2000:147 s. 135), innebär att uttrycket genom anmälan ersätts av uttrycket efter anmälan.

Av 8 § medborgarskapslagen följer att en utlänning som har fyllt 18 men inte 21 år under vissa närmare angivna förutsättningar förvärvat svenskt medborgarskap genom anmälan. I likhet med vad som gäller för andra anmälningsärenden, har en utlänning som uppfyller villkoren i 8 § medborgarskapslagen en ovillkorlig rätt att få svenskt medborgarskap.

Som det redogörs för ovan medger FN:s konvention om begränsning av statslöshet att en konventionsstat, som väljer ett ansökningsförfarande, begränsar förvärvet av medborgarskap till statslösa som uppfyller vissa villkor. Ett sådant tillåtet villkor är att ansökan ska göras under en viss period som inte får börja senare än vid 18 års ålder och inte upphöra tidigare än vid en ålder av 21 år (artikel 1.2 a). En ansökan som uppfyller villkoren får inte avslås (artikel 1.1 b). I svensk rätt kan ett förfarande som förutses i konventionen sägas motsvara det som gäller vid en anmälan snarare än vid en ansökan (prop. 2013/14:143 s. 23). Det är en rättighetsreglering som staterna ska införa.

För att regleringen i medborgarskapslagen ska vara förenlig med Sveriges internationella åtaganden enligt konventionen behöver statslösa som är födda i Sverige ges en möjlighet att mellan 18 och 20 års ålder själva agera för att få ett svenskt medborgarskap. En sådan möjlighet ges i dag genom bestämmelsen i 8 § medborgarskapslagen. Som utredningen lyfter fram skulle en ändrad prövningstidpunkt för de ärenden som omfattas av 8 § medborgarskapslagen innebära att en person som fyller 21 år efter det att anmälan har kommit in till Migrationsverket får avslag på anmälan med hänvisning till att han eller hon på grund av sin ålder inte längre omfattas av bestämmelsen vid beslutstillfället. Regleringen skulle därmed inte längre ge statslösa som är födda i Sverige en möjlighet att mellan 18 och 20 års ålder själva agera för att få ett svenskt medborgarskap och Sverige skulle inte uppfylla sina konventionsåtaganden.

För att 8 § ska vara i enlighet med bestämmelserna i konventionen föreslår utredningen att det ska göras en ändring i 8 § medborgarskapslagen som innebär att det är den som har fyllt 18 men inte 21 år vid anmälningstillfället som omfattas av bestämmelsen. Regeringen ställer sig bakom förslaget. Regeringen anser att regleringen i det här hänseendet bör vara lika för alla unga vuxna som anmäler svenskt medborgarskap och inte enbart begränsas till statslösa som är födda i Sverige.

Tidpunkten för förvärv av svenskt medborgarskap vid anmälan bör inte ändras för nordiska medborgare

När det gäller de bestämmelser som bygger på det nordiska avtalet, dvs. 18 och 19 §§ medborgarskapslagen, finns det formuleringar i artikel 5 i avtalet som innebär att medlemsstaterna får ställa som villkor att den som gör anmälan vid tidpunkten för anmälan inte får vara kriminellt belastad på visst angivet sätt. Eftersom avtalet innehåller bestämmelser om hur lång hemvisttid avtalsstaterna får kräva och det finns en koppling mellan hemvisttiden och perioden under vilken en person inte får vara kriminellt belastad, anser utredningen att avtalet förutsätter att även hemvisttidens beräkning ska göras med utgångspunkt från anmälningstillfället (jfr artiklarna 2–5 i avtalet). Regeringen delar den uppfattningen och anser att

tidpunkten för när villkoren ska vara uppfyllda för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan enligt 18 och 19 §§ medborgarskapslagen inte bör ändras.

Prop. 2023/24:107

6 Handläggande myndighet

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen tydliggörs att alla anmälningsärenden prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att det i medborgarskapslagen uttryckligen ska anges att det är Migrationsverket som är prövande myndighet.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Migrationsverket*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän*, *Stockholms kommun*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget. Förvaltningsrätten i Göteborg anser att det framstår som effektivt och välmotiverat att Migrationsverket blir handläggande myndighet i alla ärenden om medborgarskap. Enligt *Statskontoret* finns det inte några påtagliga fördelar med att också i fortsättning låta länsstyrelserna handlägga medborgarskapsärenden.

Migrationsverket, som tillstyrker förslaget, instämmer i att en ordning där alla anmälningsärenden prövas av en och samma myndighet är mer logisk och bidrar till en sammanhållen rättsbildning. Migrationsverket betonar dock att myndigheten i dag saknar erfarenhet av prövning enligt 18 och 19 §§ medborgarskapslagen, vilket innebär ett behov av att säkerställa att nödvändig kompetens finns. Det kan i sin tur påverka handläggningstiderna. *Länsstyrelsen i Skåne län* påtalar att det som talar mot förslaget är att länsstyrelserna har kortare handläggningstider. *Sveriges advokatsamfund* har ingen erinran mot förslaget men saknar en konsekvensanalys och påpekar att handläggningstiderna i medborgarskapsärenden redan i dag är mycket långa.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande ordning

Enligt 22 § första stycket medborgarskapslagen prövar Migrationsverket ärenden enligt den lagen, om inget annat framgår av andra stycket. Enligt andra stycket prövas anmälningar enligt 7, 8, 9, 18 eller 19 § som gäller en medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge av länsstyrelsen. Bestämmelsen i paragrafens tredje stycke innehåller en upplysning om den befogenhet som följer av 8 kap. 7 § regeringsformen för regeringen att bestämma hur uppgifter fördelas inom den del av den statliga förvaltningsorganisationen som lyder under regeringen. Där anges att regeringen

Prop. 2023/24:107 meddelar föreskrifter om vilka länsstyrelser som ansvarar för uppgifterna enligt andra stycket. Bestämmelserna i 22 § kompletteras vidare bl.a. av 3 och 5 §§ medborgarskapsförordningen (2001:218), som innehåller föreskrifter om till vilken myndighet en anmälan eller en ansökan ska ges in.

Det är alltså Migrationsverket som handlägger alla naturalisationsärenden och därmed prövar kravet på hederligt levnadssätt i 11 § 5 medborgarskapslagen. Migrationsverket handlägger också alla anmälningsärenden som inte handläggs av länsstyrelserna.

Enligt 24 § medborgarskapslagen är det den myndighet till vilken anmälan görs som ska meddela beslut om anmälan har medfört förvärv av svenskt medborgarskap.

Alla anmälningsärenden bör flyttas över till den myndighet som regeringen bestämmer

Regeringens lagförslag innebär att det tillkommer nya krav för förvärv av svenskt medborgarskap som ska tillämpas i anmälningsärenden. Förutom att antalet villkor föreslås öka, innebär kraven att handläggningen av anmälningsärenden i väsentligt högre grad än i dag kommer att präglas av en relativt omfattande och mångfasetterad prövning snarare än den enklare formaliakontroll som hittills karakteriserat handläggningen av anmälningsärenden. Det ökade antalet villkor och den ökade komplexiteten innebär i sig ett ökat behov av en sammanhållen rättsbildning. En sådan rättsbildning är svårare att uppnå om anmälningsärendena handläggs av flera olika myndigheter. Enligt regeringen vore det därför bättre om alla anmälningsärenden handlades av en och samma myndighet. Det gäller även för de anmälningsärenden där det inte införs nya villkor (bl.a. 18 och 19 §§).

En ordning där alla medborgarskapsärenden handläggs av en och samma myndighet underlättar möjligheterna att överblicka och utvärdera medborgarskapshanteringen i sin helhet på ett annat sätt än vad som är möjligt i dag. Som *Statskontoret* för fram finns det inte heller några påtagliga fördelar med att också i fortsättningen låta länsstyrelserna handlägga medborgarskapsärenden. Sammantaget instämmer regeringen i utredningens förslag att alla anmälningsärenden bör samlas hos en myndighet och att den myndigheten bör vara Migrationsverket.

Regeringen anser att det inte är nödvändigt att direkt i lagen peka ut den behöriga myndigheten. Det kan i stället, som i de allra flesta andra fall, lämpligen ske i förordning. Medborgarskapslagens bestämmelser behöver därför ändras så att den nya handläggningsordningen framgår. Således behöver 22 och 26 §§ medborgarskapslagen ändras och 24 § upphävas.

Som utredningen konstaterar kommer en överflyttning av alla anmälningsärenden till Migrationsverket innebära ytterligare belastning på en myndighet som redan tyngs av balanser när det gäller medborgarskapsärenden (Migrationsverkets årsredovisning 2022). Ytterligare ärenden riskerar också att förlänga handläggningstiderna ytterligare. Regeringen anser trots det att en överflyttning är sakligt sett befogad och anser till skillnad mot *Sveriges advokatsamfund* att konsekvenserna av förslaget är tillräckligt redovisade.

7.1 Stärkt skydd för barn i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs en bestämmelse som innebär att det som förutsättning för barns befrielse från svenskt medborgarskap gäller att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Vid den bedömningen ska hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad. Om barnet har fyllt tolv år krävs dessutom att barnet samtycker till befrielsen, om han eller hon inte är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av sjukdom eller något annat liknande förhållande.

I medborgarskapslagen införs också en uppgiftsskyldighet för socialnämnden att på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol eller Migrationsöverdomstolen lämna ut uppgifter om den som ett ärende om befrielse avser, om det behövs i ett ärende om befrielse från svenskt medborgarskap. Skyldigheten att lämna ut uppgifter ska avse uppgifter om den enskildes personliga förhållanden.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår inte någon uppgiftsskyldighet utan anser att uppgiftsskyldigheten i 28 § medborgarskapslagen är tillräcklig.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Brotsförebyggande rådet (Brå)*, *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF)*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän*, *Stockholms kommun*, *Svenska Röda Korset*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget att bestämmelserna ska utökas med särskilda villkor till skydd för barns medborgarskap.

Nacka kommun lyfter fram vikten av att det enskilda barnet får yttra sin mening i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen. *Barnombudsmannen*, som tillstyrker förslaget, anser att Migrationsverket också bör åläggas en skyldighet att utreda hur barnets livssituation ser ut och betonar vikten av att handläggningen görs på ett barnanpassat sätt som är förenligt med barnkonventionen. Liknande synpunkter förs fram av *Jämställdhetsmyndigheten* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län*. Länsstyrelsen lämnar också vissa synpunkter på hur en utredning bör genomföras av Migrationsverket.

Några remissinstanser ifrågasätter avsaknaden av en särskild reglering för barn som är under 12 år. Bland dem finns *Förvaltningsrätten i Malmö* och *Jönköpings kommun*. Kommunen lyfter också fram att det finns risker med att inte kräva samtycke från barn med funktionsnedsättning eller sjukdom. Även *Migrationsverket* riktar kritik mot den föreslagna 12-årsgränsen och lyfter fram att en annan lagteknisk lösning kan bidra till att barnkonventionens krav lättare kan tillgodoses. Enligt myndigheten vore det önskvärt med ett resonemang kring om det räcker att Migrationsverket gör sannolikt att barnet utsätts för påtryckningar.

Sveriges advokatsamfund menar att förslaget måste kompletteras med riktlinjer och därmed vidare utredning avseende hur ett samtal med ett barn ska genomföras eftersom det inte går att kringgå ett barns vårdnadshavare i denna del.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser att det är tveksamt om uppgiftsskyldigheten i 28 § medborgarskapslagen omfattar ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap. SKR för även fram vissa lagtekniska synpunkter på uppgiftsskyldighetens utformning. Även Migrationsverket har synpunkter i fråga om vilka uppgifter som myndigheten kan begära in.

Skälen för regeringens förslag

Barn bör ges ett starkare skydd i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap

Enligt 15 § medborgarskapslagen får den som är eller önskar bli utländsk medborgare på ansökan befrias från sitt svenska medborgarskap. Befrielse ska medges den som saknar hemvist i Sverige. Den som har hemvist i Sverige får vägras befrielse endast om det finns särskilda skäl. Om sökanden inte redan är utländsk medborgare ska som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom en viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land.

I förarbetena uttalas att med uttrycket särskilda skäl avses att sökanden genom att avsäga sig sitt svenska medborgarskap skulle uppnå otillbörliga fördelar gentemot svenska staten, t.ex. då sökanden är misstänkt för brottslighet här i landet och avsägelsen skulle försvåra eller omöjliggöra ett utlämnande hit. Ett annat exempel kan vara då sökanden under pågående värnpliktstjänstgöring ansöker om befrielse från sitt svenska medborgarskap vilket med omedelbar verkan skulle innebära att personen i fråga inte längre omfattas av skyldigheten att fullgöra värnplikt här. Vidare uttalas att det får ankomma på de tillämpande myndigheterna att i varje enskilt fall pröva om det finns sådana omständigheter som kan utgöra särskilda skäl för att vägra någon med hemvist i Sverige befrielse från svenskt medborgarskap (prop. 1999/2000:147 s. 57). Om en person som utöver svenskt medborgarskap har utländskt medborgarskap inte har hemvist i Sverige finns det inte några möjligheter att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap.

I 15 § medborgarskapslagen finns det inte några särskilda bestämmelser om barn. Det innebär att ett barn, mot sin vilja, kan befrias från sitt svenska medborgarskap. Som utredningen lyfter fram kan det visserligen antas att den omständigheten att det finns risk för att ett barn tvingas in i äktenskap eller råkar ut för könsstympning omfattas av uttrycket särskilda skäl och att Migrationsverket i en sådan situation har möjlighet att avslå en ansökan om befrielse som avser barnet, förutsatt att barnet har hemvist i Sverige. Om barnet inte har hemvist i Sverige saknas det dock möjlighet för Migrationsverket att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap. Det innebär att barn som är svenska medborgare men saknar hemvist i Sverige är skyddslösa i förhållande till sina föräldrar. För barn som lever under hedersrelaterat förtryck innebär detta stora risker. Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv (Ju 2017:06) lyfter i sitt betänkande Ökat skydd

mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69) fram att den nuvarande regleringen om befrielse från svenskt medborgarskap, åtminstone när det gäller barn som inte har hemvist i Sverige, möjliggör för vårdnadshavare att försvåra svenska myndigheters arbete när ett barn har förts utomlands för att t.ex. könsstympas eller tvingas in i äktenskap (bet. s. 206). Vårdnadshavare som på sitt barns vägnar har ansökt om befrielse från svenskt medborgarskap kan på det sättet hindra att barnet ges möjlighet till konsulärt stöd och därmed försvåra för barnet att återvända till Sverige.

Enligt regeringen är det angeläget att svenska myndigheter har goda möjligheter att agera i syfte att motverka hedersrelaterat våld eller tvång och för att stärka barnets rättigheter. Ingen under 18 år ska behöva riskera att föras utomlands för att t.ex. bli bortgift i ett land där barnäktenskap är tillåtet. Ett barn har rätt till skydd mot alla former av våld och utnyttjande samt skadliga sedvänjor. I likhet med utredningen anser regeringen att barnets ställning i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap bör stärkas samt att det är rimligt att barnet ges ett utökat inflytande över sitt medborgarskap.

Krav på samtycke från barn som har fyllt 12 år

Regeringen gör alltså bedömningen att barnets rättigheter i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap bör stärkas och att barnet bör ges ett ökat inflytande över sitt medborgarskap. Som utredningen konstaterar skulle en bestämmelse om att det i vissa fall krävs samtycke från barnet vara en säkerhetsåtgärd som kan skydda mot förlust av svenskt medborgarskap mot ett barns vilja. Ett krav på samtycke från barnet skulle också vara en tydlig signal om att barnets uppfattning är betydelsefull och att barnet ska ha ett inflytande över sitt svenska medborgarskap. Ett krav på samtycke ligger även i linje med bestämmelserna i barnkonventionen (se avsnitt 4.5.1). I artikel 8 anges t.ex. att barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande bl.a. medborgarskap, ska respekteras. Enligt artikel 12 ska det barn som är i stånd att bilda egna åsikter tillförsäkras rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör honom eller henne, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Utredningen föreslår att det ska ställas krav på att barn som har fyllt 12 år ska samtycka till ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap för att ansökan ska kunna bifallas. Några remissinstanser är kritiska till den åldersgräns som utredningen föreslår. Enligt *Jönköpings kommun* innebär åldersgränsen en risk för att rättigheterna för yngre barn inte kommer att tillvaratas i samma utsträckning som för äldre barn. Även *Migrationsverket* anser att det är oklart hur rättigheterna för de barn som är yngre än 12 år ska tillgodoses och hänvisar till att FN:s kommitté för barnets rättigheter har haft synpunkter på en liknande bestämmelse i 1 kap. 11 § utlänningslagen som anger att ett barn ska höras om det inte är olämpligt (punkterna 19–20 i Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden [CRC/C/SWE/CO/5], som antogs den 6 mars 2015). I sin rekommendation till Sverige uttrycker kommittén oro över att ett barn enligt utlänningslagen endast ska höras om det inte är olämpligt. Kommittén uppmanar Sverige att skyndsamt vidta rättsliga åtgärder för att ta bort olämplighetskravet i paragrafen för att säkerställa att ett barn alltid får komma till tals vid beslut som påverkar barnet. Kommittén för fram

Prop. 2023/24:107 liknande synpunkter i senare rekommendationer (punkt 20 i Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden [CRC/C/SWE/CO/6-7], som antogs den 7 mars 2023). Enligt Migrationsverket skulle ett krav på samtycke till en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap kunna formuleras åldersneutralt på så sätt att barnet har rätt att komma till tals i ärenden om svenskt medborgarskap med en hänvisning till artikel 12 i barnkonventionen, utan angivande av ålder eller andra begränsningar.

Utredningens förslag innebär, till skillnad från regleringen i 1 kap 11 § utlänningslagen, att barnet inte enbart ska ges rätt att komma till tals, utan att det som ett villkor för befrielse från svenskt medborgarskap ska krävas att barnet har lämnat sitt samtycke. Enligt regeringen, som ställer sig bakom den inriktningen, krävs det en viss mognad hos barnet för att han eller hon ska kunna förstå vad ett samtycke till befrielse från svenskt medborgarskap innebär. Det framstår därför inte som lämpligt att kravet på samtycke formuleras åldersneutralt, utan det bör i stället krävas att barnet har uppnått viss mognad för att samtycket ska ges en sådan avgörande betydelse i ett ärende om befrielse från svenskt medborgarskap.

Enligt regeringen framstår det som lämpligt av både sakliga och systematiska skäl att utgå från den åldersgräns som redan i dag tillämpas i 7 § medborgarskapslagen. I paragrafen, som reglerar förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan, anges bl.a. att det krävs att barn som har fyllt 12 år och har utländskt medborgarskap samtycker till att bli svensk medborgare. En åldersgräns på 12 år har också i ett flertal andra författningar ansetts lämplig som gräns för när en barns berättigade krav på inflytande kan motivera ett samtyckeskrav (se t.ex. 4 kap. 7 § föräldrabalken om adoption). Som utredningen konstaterar ligger en sådan åldersgräns också i linje med bl.a. Danmarks, Norges och Islands bestämmelser om krav på barns samtycke till befrielse från medborgarskap. Regeringen instämmer därför i utredningens förslag om att det bör ställas krav på att barn som har fyllt 12 år ska samtycka till ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap för att ansökan ska kunna bifallas.

Utredningen föreslår att det ska göras undantag från kravet på samtycke för barn som är varaktigt förhindrade att lämna samtycke på grund av en sjukdom eller på grund av något annat liknande förhållande. *Jönköpings kommun* invänder mot det och menar att det finns en risk för att rättigheterna för barn med funktionsnedsättning eller sjukdom inte kommer att tillvaratas i samma utsträckning som för andra barn. Även Migrationsverket ifrågasätter lämpligheten av att införa ett sådant undantag och hänvisar till de synpunkter som FN:s kommitté för barnets rättigheter har haft på olämplighetsrekvisitet i 1 kap. 11 § (se ovan). Regeringen vill med anledning av dessa synpunkter understryka vikten av att det intresse av inflytande över sin situation som dessa barn har ges tillräcklig och adekvat tyngd på annat sätt under handläggningen (se vidare nedan). Eftersom förslaget innebär att kravet på samtycke utformas som ett villkor för befrielse, finns det enligt regeringen dock behov av ett undantag för barn som av olika skäl är förhindrade att lämna ett informerat samtycke. För att ett undantag av detta slag ska kunna tillämpas bör hindret vara av sådan omfattning och påverka barnet på sådant sätt att det inte går att förstå vad barnet vill och önskar. Som exempel på vad som skulle kunna vara ett

hinder kan nämnas fysisk eller psykisk sjukdom, eller resultatet av en sådan sjukdom, eller en omfattande intellektuell funktionsnedsättning. Hindret får inte vara övergående och bör kunna styrkas med läkarintyg (jfr prop. 1981/82:156 s. 78–79).

Det kan anmärkas att liknande undantag som nu föreslås i fråga om samtyckeskravet för barn finns i 7 § tredje stycket medborgarskapslagen och 46 § första stycket lagen (2016:1013) om personnamn. Regeringen vill i det här sammanhanget, i likhet med bl.a. *Nacka kommun*, understryka att varken den föreslagna 12-årsgränsen eller undantaget för barn som är varaktigt förhindrade att lämna samtycke får innebära ett avsteg från de berättigade anspråk som barn som är i stånd att bilda egna åsikter har av att få uttrycka dessa och få dem beaktade i enlighet artikel 12 i barnkonventionen. Det bör därför noteras att regeringen föreslår att det vid prövningen av om en befrielse står i strid med barnets bästa, ska tas hänsyn till barnets åsikter utifrån barnets ålder och mognad. Bedömningen i den delen omfattar alla barn, alltså även de barn som är yngre än 12 år eller omfattas av det föreslagna undantaget. Regeringen delar därför inte den farhåga som bl.a. Jönköpings kommun och Nacka kommun för fram om att rättigheterna för de barn som är under 12 år eller som omfattas av det föreslagna undantaget inte skulle tillvaratas.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen, att det som villkor för befrielse från svenskt medborgarskap bör krävas att barn som har fyllt 12 år samtycker till befrielsen, om han eller hon inte är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av sjukdom eller något annat liknande förhållande.

Krav på att ett beslut om befrielse inte står i strid med barnets bästa

Som utredningen framhåller utgör en bestämmelse om krav på samtycke från barn som har fyllt 12 år inte någon absolut garanti mot att ett barn befrias från svenskt medborgarskap mot sin vilja, eftersom ett barn som utsätts för hot och våld eller lever i en hederkontext inte alltid vågar berätta vad det verkligen känner och vill eller hur hans eller hennes situation ser ut. Enligt utredningen finns det en risk för att barn som utsätts för hot och påtryckningar eller lever i en sådan miljö upplever att de inte kan säga nej till en ansökan om befrielse eller har förmåga att uttrycka en negativ uppfattning i frågan i kontakter med Migrationsverket. Som en ytterligare skyddsåtgärd föreslår därför utredningen att det ska föras in bestämmelser om att det vid beslut om befrielse ska göras en bedömning av barnets bästa.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det, utöver ett krav på samtycke, bör finnas ytterligare skyddsåtgärder för att stärka barnets ställning i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap. En sådan generell skyddsåtgärd bör inte vara begränsad till barn som har fyllt 12 år. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att det för bifall till en ansökan om ett barns befrielse från svenskt medborgarskap bör krävas att befrielsen inte står i strid med barnets bästa. Ett sådant krav ligger i linje med artikel 3 i barnkonventionen där det bl.a. anges att det vid alla åtgärder som rör barn – vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ – i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (prop. 2017/18:186 s. 95–96). Bestämmelser om att hänsyn ska tas till barnets

Prop. 2023/24:107 bästa eller att en bedömning ska göras av vad som är förenligt med barnets bästa finns också i annan lagstiftning, bl.a. i 1 kap. 10 § utlänningslagen.

Utredningen framhåller att det finns flera olika situationer där det skulle kunna ifrågasättas om ett barns befrielse från svenskt medborgarskap är förenlig med barnets bästa. Om en eller båda vårdnadshavarna inte samtidigt för egen del ansöker om befrielse från sitt svenska medborgarskap, utan endast ansöker om befrielse för ett eller flera av sina barn, skulle det kunna vara en sådan situation. För att en ansökan om befrielse i ett sådant fall inte ska anses strida mot barnets bästa, bör det finnas ett verkligt och godtagbart skäl och en rimlig förklaring till varför endast barnet ska befrias från sitt svenska medborgarskap. Om det saknas grund eller rimlig förklaring bör ansökan kunna avslås. Exempel på andra situationer då en ansökan skulle kunna avslås med hänvisning till barnets bästa är om det i ärendet kommer fram uppgifter som gör att syftet med ansökan om befrielse på goda grunder kan misstänkas vara att försvaga barnets skydd mot utnyttjande, omänsklig behandling eller sådana traditionella sedvänjor som är skadliga för barnet, eller att barnet löper risk för att lämnas kvar i vårdnadshavarnas hemland. Det finns emellertid omständigheter som kan tala för att en befrielse skulle bedömas vara förenlig med barnets bästa. Om ett barn har väldigt svag anknytning till Sverige, tex. för att han eller hon är född utomlands och aldrig har bott i Sverige, skulle det kunna innebära att en befrielse inte anses strida mot barnets bästa. Regeringen instämmer i utredningens bedömning om i vilka situationer som det skulle kunna ifrågasättas om ett barns befrielse från svenskt medborgarskap är förenlig med barnets bästa.

Bedömningen av vad som är eller inte är barnets bästa måste alltid vara individuell och göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. För att kunna bedöma om en befrielse från svenskt medborgarskap inte står i strid med barnets bästa, bör bestämmelserna kombineras med en bestämmelse om att barnets egen åsikt ska tillmätas betydelse vid bedömningen av ansökans förenlighet med barnets bästa. För att, som bl.a. *Jönköpings kommun* understryker, säkerställa att även yngre barn ges möjlighet att få sina synpunkter och åsikter framförda och beaktade inom ramen för befrielseärenden, bör det till skillnad från när det gäller samtycke inte ställas upp någon exakt åldersgräns för när barnets uppfattning ska beaktas. Vid bedömningen av om en befrielse står i strid med barnets bästa bör – när samtycke inte krävs och barnet därigenom får ett inflytande i frågan – hänsyn tas till barnets åsikt utifrån barnets ålder och mognad.

Att barnets ålder och mognad ska beaktas innebär att det normalt ska fästas större avseende vid ett äldre barns inställning än vid ett yngre barns. Enbart ålder kan dock inte avgöra vikten av ett barns åsikter. Hur mycket ett barn förstår är inte på ett entydigt sätt knutet till barnets ålder. Uttrycket mognad avser förmågan att förstå och bedöma konsekvenserna av en särskild fråga. Vid en mognadsbedömning måste den fortlöpande utvecklingen av barnets förmågor beaktas. I ärenden som omfattar barn som inte har fyllt 12 år och där barnets samtycke inte är en förutsättning för befrielse är det därför naturligt att barnets åsikter inte är avgörande för myndighetens ställningstagande i sakfrågan. Andra omständigheter bör tillsammans kunna väga tyngre vid en samlad bedömning av barnets bästa (jfr prop. 2015/16:180 s. 134).

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen, att det för barns befrielse från svenskt medborgarskap bör krävas att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Vid den bedömningen bör hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad. Mot bakgrund av att det är fråga om en bedömning som ska göras vid tidpunkten för beslutet förordar *Lagrådet* att det i stället för villkor anges att det är fråga om en förutsättning för att beslut om befrielse ska beviljas. Regeringen har inte några invändningar mot detta och följer Lagrådets förslag.

Hur ska samtycket kontrolleras och hur görs bedömningen av barnets bästa?

Utredningen för fram att kravet på ett barns samtycke till befrielse från svenskt medborgarskap bör manifesteras genom att barnet skriver under ansökan om befrielse och att samtycket kontrolleras genom att Migrationsverket tar kontakt med barnet och på ett barnanpassat sätt samtalar med det för att bilda sig en uppfattning om barnets inställning och omständigheterna bakom ansökan och om barnet har insikt i vad en befrielse innebär. Samtal med barnet kan också behövas för att Migrationsverket ska kunna bedöma om villkoret om barnets bästa är uppfyllt. Regeringen anser att den föreslagna rutinen framstår som ändamålsenlig. Regeringen vill i sammanhanget också understryka vikten av att barnet får nödvändig information, bl.a. om innebörden av ett beslut om befrielse samt, för det fall barnet har fyllt 12 år, om innebörden av ett samtycke.

Förvaltningsrätten i Malmö påpekar att det för barn som är yngre än 12 år inte lämnas något förslag på hur deras åsikter ska inhämtas samt att det normalt sett inte finns uppgifter från socialtjänst eller skola i ett medborgarskapsärende. Med anledning av dessa synpunkter bör det framhållas att Migrationsverket, som ett led i att inhämta barnets åsikter samt klargöra barnets inställning och bedöma barnets bästa, såväl i ärenden som rör barn som har fyllt 12 år som i ärenden som rör barn som inte har fyllt 12 år, bör kunna begära att barnet ska infinna sig personligen på Migrationsverket eller – om barnet vistas utomlands – på en ambassad eller liknande för samtal med en handläggare. Utredningen pekar på att ett annat sätt att utreda ärendet kan vara att prata med barnet i telefon. Som *Länsstyrelsen i Östergötlands län* påpekar kan det dock finnas situationer där det inte är lämpligt att nöja sig med ett telefonsamtal. Ytterst blir det upp till Migrationsverket att i varje enskilt ärende ta ställning till hur handläggningen ska gå till för att ärendet ska bli utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver (23 § förvaltningslagen).

Som *Sveriges advokatsamfund* påpekar innebär förslaget inte att Migrationsverket ges någon rätt att samtala med ett barn utan vårdnadshavarnas samtycke. Om barnet inte har uppnått den ålder och mognad som krävs för att han eller hon själv ska kunna bestämma om sin medverkan, kan vårdnadshavarna förhindra att samtal hålls med barnet. Med hänsyn till den utredningsskyldighet som myndigheten har i ärendet (jfr 23 § förvaltningslagen), torde bristande medverkan från vårdnadshavarna sida i detta avseende i enskilda fall – när barnets inställning inte kan klarläggas på något annat sätt – kunna inverka på bedömningen av om ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap ska beviljas eller avslås.

Det är givetvis av vikt att Migrationsverket får tillgång till de uppgifter som myndigheten behöver för sin prövning av ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap. Utredningen anser därför att Migrationsverket som regel bör ta kontakt med socialtjänsten i varje enskilt befrielseärende som rör ett barn för att inhämta de eventuella uppgifter som finns hos socialtjänsten. Regeringen anser att det framstår som en lämplig ordning.

I 28 § medborgarskapslagen regleras en skyldighet för socialnämnden att lämna uppgifter om en utlännings personliga förhållanden till bl.a. Migrationsverket, om uppgifterna behövs i ett ärende om svenskt medborgarskap. Som *SKR* påpekar är uppgiftsskyldigheten i 28 § medborgarskapslagen begränsad till uppgifter om en utlännings personliga förhållanden. Den som ansöker om befrielse från svenskt medborgarskap är per definition inte en utlänning, eftersom han eller hon har svenskt medborgarskap (prop. 1999/2000:147 s. 76). För att socialnämndens uppgiftsskyldighet även ska avse den som ett ärende om befrielse från svenskt medborgarskap avser, bör uppgiftsskyldigheten enligt regeringen utvidgas så att den även omfattar uppgifter om personliga förhållanden för den som ett befrielseärende gäller. Uppgiftsskyldigheten bör gälla i förhållande till de beslutande och överprövande myndigheterna och domstolarna. Med en sådan ändring säkerställs att Migrationsverket får tillgång till de uppgifter som myndigheten behöver för sin prövning av en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap. Det gäller även med beaktande av att hänvisningen till den enskildes personliga förhållanden kan, som *SKR* anger, innebära en viss begränsning i fråga om vilka uppgifter som kan lämnas ut, exempelvis när det gäller en närstående till en utlänning.

Till skillnad från *Migrationsverket* anser regeringen inte att socialnämnderna bör vara skyldiga att lämna ett särskilt intyg till myndigheten. Regeringen utesluter dock inte att kontakter kan behöva tas med andra myndigheter såsom t.ex. Polismyndigheten och ambassader. Som *Länsstyrelsen i Östergötlands län* påpekar kan en kontakt också behöva tas med enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden i Utrikesdepartementet för att stämma av att det inte finns något aktuellt ärende rörande barnet, eller något annat barn i familjen.

Som utredningen framhåller är det av vikt att Migrationsverket noga utreder hur barnets livssituation ser ut, att barnet agerar frivilligt och att varken föräldrar eller släktingar försöker påverka barnets inställning till ett beslut om befrielse samt att barnet utifrån sin ålder och mognad förstår konsekvenserna av en befrielse från svenskt medborgarskap. Det är, som bl.a. *Barnombudsmannen* för fram, extra viktigt att den information som ges och de samtal som hålls är anpassade till barn. Ansökningar om befrielse som gäller barn bör övervägas mycket noggrant och det bör göras en samlad bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Regeringen anser dock inte att det, som *Barnombudsmannen* är inne på, bör föreskrivas några särskilda skyldigheter för Migrationsverket i det här avseendet. Av 23 § första stycket förvaltningslagen framgår att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver.

Som *Migrationsverket* påpekar kan det i vissa fall vara svårt att styrka att ett barn har utsatts för påtryckningar. Som utredningen framhåller kan det i ett fall när Migrationsverket tvivlar på om samtycket är välgrundat

eller om omständigheterna talar för att barnet riskerar att t.ex. utsättas för utnyttjande, omänsklig behandling eller sådana traditionella sedvänjor som är skadliga för barnet, finnas skäl för att avslå en ansökan om befrielse på den grunden att det inte finns ett giltigt samtycke eller med hänvisning till att en befrielse bedöms stå i strid med barnets bästa.

7.2 Befrielse kan vägras om ansökan inte görs av fri vilja

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs en bestämmelse som innebär att befrielse från svenskt medborgarskap kan vägras om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringen.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Brotsförebyggande rådet (Brå)*, *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Migrationsverket*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän*, *Stockholms kommun*, *Svenska Röda Korset*, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* och *Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Eskilstuna kommun föreslår att en ansökan också ska kunna vägras om Migrationsverket inte har försäkrat sig om sökanden själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Enligt *Förvaltningsrätten i Malmö* kan det vara förenat med svårigheter att bedöma vilka konkreta omständigheter som kan leda till bedömningen att ansökan inte är ett uttryck för sökandens fria vilja. För att syftet med bestämmelsen ska uppfyllas är det enligt *Jämsställdhetsmyndigheten* viktigt att ansvarig myndighet har relevant kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck för att kunna förstå och bedöma problematiken och tillvarata de utsattas rättigheter på ett rättssäkert sätt. Liknande synpunkter förs fram av *Länsstyrelsen i Östergötlands län*. Som ytterligare åtgärd anser *Länsstyrelsen i Värmlands län* att det bör införas ett krav på ett fysiskt och individuellt möte för personer som ansöker om befrielse från sitt svenska medborgarskap.

Skälen för regeringens förslag

Ett ökat skydd för vuxna som befinner sig i en utsatt situation

Det är inte enbart barn som kan utsättas för påtryckningar, hedersrelaterat våld och förtryck eller otillbörligt tvång. För att ytterligare stärka skyddet för vuxna svenska medborgare när det gäller rätten till svenskt medborgarskap, anser regeringen att det bör göras flera förändringar i regleringen om svenskt medborgarskap som har som ändamål att motverka att den som befinner sig i en utsatt situation tvingas att avsäga sig sitt svenska medborgarskap och därigenom befrias från det.

För den som har hemvist i Sverige gäller i dag enligt 15 § första stycket tredje meningen medborgarskapslagen att en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap får vägras endast om det finns särskilda skäl för det. Är sökanden inte redan utländsk medborgare ska det enligt 15 § andra stycket medborgarskapslagen som villkor för befrielsen också krävas att han eller hon inom en viss tid förvärvat medborgarskap i ett annat land.

I likhet med utredningen anser regeringen att det är viktigt att skydda även vuxna medborgare när det finns anledning att misstänka att personens ansökan om att bli befriad från svenskt medborgarskap inte är ett uttryck för personens vilja utan beror på t.ex. hedersförtryck eller otillbörlig påverkan från någon annan aktör, t.ex. en fysisk person, en organisation eller annan stat. Som utredningen lyfter fram kan det också finnas situationer där människor som sitter häktade eller fängslade utomlands utsätts för påtryckningar att avsäga sig sitt svenska medborgarskap. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att befrielse från svenskt medborgarskap för den som har hemvist i Sverige bör kunna vägras om det finns anledning att anta att personen inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap eller om det annars finns särskilda skäl.

Hemvist utomlands

Enligt 15 § första stycket andra meningen medborgarskapslagen ska en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap medges den som inte har hemvist i Sverige. Som enda krav för bifall gäller att befrielsen inte får leda till att den sökande blir statslös. Är sökanden inte redan utländsk medborgare ska det enligt 15 § andra stycket medborgarskapslagen som villkor för befrielsen krävas att han eller hon inom en viss tid förvärvat medborgarskap i ett annat land.

Bestämmelsen har sin bakgrund i Sveriges konventionsåtaganden. Av intresse i det sammanhanget är 1997 års europeiska konvention om medborgarskap, som i artikel 8 ger den som har sitt varaktiga hemvist utomlands rätt till befrielse. Konventionen innehåller inga skrivningar om villkor. I likhet med utredningen anser regeringen därför att det inte går att dra slutsatsen att bestämmelserna om befrielse får förenas med några särskilda villkor för den som har hemvist utomlands. I den förklarande rapporten till konventionen uttalas emellertid att individens fria vilja är utgångspunkten för varför staterna bör ha bestämmelser som tillåter befrielse från medborgarskap (punkt 78 i Explanatory Report to the European Convention on Nationality, 6 november 1997). Mot den bakgrunden instämmer regeringen i utredningens bedömning att det är möjligt att föreskriva att också en ansökan från en person som saknar hemvist i Sverige bör kunna vägras om det finns anledning att anta att han eller hon inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Regeringen ställer sig också bakom utredningens uppfattning att bestämmelserna om befrielse för den som saknar hemvist i Sverige bör ändras på så sätt att befrielse – på samma sätt som för den som har hemvist i Sverige – bör kunna vägras om det kan antas att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap.

Utredningen framhåller att det sannolikt kommer att vara svårt att handlägga dessa ärenden, eftersom det t.ex. troligen inte finns orosanmälningar hos socialtjänsten på samma sätt som när det gäller barn. Även *Förvaltningsrätten i Malmö* påpekar att det kan vara förenat med svårigheter att avgöra om en ansökan är ett uttryck för sökandens fria vilja. Som utredningen för fram kan det emellertid finnas uppgifter hos t.ex. Polismyndigheten och Utrikesdepartementet som kan användas vid handläggningen och vid bedömningen av om befrielse ska medges eller ej. Migrationsverket bör på samma sätt som när det gäller barn också kunna kalla sökanden till samtal för att ha ett bättre underlag för sin bedömning och sitt beslut. Det bör dock vara upp till Migrationsverket att i varje enskilt ärende avgöra hur handläggningen ska gå till. Regeringen anser inte att det finns skäl att, som *Länsstyrelsen i Värmlands län* föreslår, införa ett krav på ett fysiskt möte eller, som *Eskilstuna kommun* föreslår, i varje enskilt fall kräva att Migrationsverket försäkrar sig om att sökanden själv vill befria sig från svenskt medborgarskap. Som *Jämställdhetsmyndigheten* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län* för fram är det viktigt att utsatta personers rättigheter blir tillvaratagna på ett rättssäkerhet sätt. Oavsett de svårigheter som kan finnas att i varje enskilt fall att klarlägga den enskildes uppriktiga vilja, anser regeringen att bestämmelser om att befrielse får nekas om det finns skäl att anta att den sökande själv inte vill befrias från sitt svenska medborgarskap sänder ett viktigt budskap om att ingen ska förlora sitt svenska medborgarskap mot sin vilja.

7.3 Återkallelse av beslut om befrielse

Regeringens förslag: I medborgarskapslagen införs en bestämmelse som innebär att ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap ska återkallas om det vid tidpunkten för beslutet fanns hinder mot befrielse och inte särskilda skäl talar emot att beslutet återkallas. Beslutet ska gälla från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft.

Ärenden om återkallelse av beslut om befrielse där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att ansökan ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet ska klassificeras som säkerhetsärenden.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår inte att ärenden om återkallelse där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att ansökan ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet ska klassificeras som säkerhetsärenden.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig – däribland *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Luleå*, *Justitiekanslern*, *Länsstyrelsen i Väster-norrlands län*, *Migrationsverket*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän*,

Prop. 2023/24:107 *Stockholms kommun, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Säkerhetspolisen* – är positiva eller har inga invändningar mot förslaget.

Migrationsverket, som välkomnar förslaget, efterfrågar ett förtydligande kring om det är tillräckligt med att personen gör det sannolikt att en sådan situation ägt rum – att det vid tidpunkten för beslutet om befrielse fanns omständigheter som innebar hinder mot bifall till ansökan – särskilt mot bakgrund av hur beviskraven ser ut inom medborgarskapsprocessen. Enligt *Svenska Röda Korset* hade det varit önskvärt med vägledning för de överväganden som ska göras.

Eskilstuna kommun föreslår att ett beslut om befrielse ska kunna återkallas om Migrationsverket inte har försäkrat sig om att sökanden själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap.

Skälen för regeringens förslag: De förslag som regeringen nu lämnar för att stärka barns och utsatta personers rätt att behålla sitt svenska medborgarskap innebär inte någon garanti för att barn och vuxna inte på felaktiga grunder kommer att befrias från sitt svenska medborgarskap, eftersom det – även vid en grundlig utredning – kan vara svårt att klarlägga att samtycke inte finns eller att befrielsen står i strid med barnets bästa. Om det i efterhand framkommer att befrielse skett i strid med sökandens vilja, kan han eller hon visserligen i vissa fall efter anmälan återfå sitt svenska medborgarskap enligt 9 § medborgarskapslagen. Bestämmelsen gäller dock endast vuxna och ställer krav på bl.a. hemvist i Sverige sedan två år. Detta innebär enligt regeringen att regleringen i 9 § inte ger ett tillräckligt skydd för personer som ansökt om och på felaktiga grunder beviljats befrielse från sitt svenska medborgarskap.

En ofrivillig förlust av svenskt medborgarskap kan få både långtgående och oönskade konsekvenser för en enskild. I likhet med utredningen och en majoritet av remissinstanserna anser regeringen att ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap därför bör kunna återkallas om det vid tidpunkten för beslutet fanns hinder mot befrielse. Att hindret ska ha funnits vid tidpunkten för beslutet kan t.ex. omfatta den situationen att barnet eller den vuxna inte samtyckte men skrev under ansökan om befrielse för att han eller hon inte vågade säga emot eller för att det förekom hot om våld eller psykisk eller fysisk misshandel. Det kan också omfatta situationen att någon annan skrev under ansökan i stället för den som befriades från medborgarskapet. Hindret behöver inte kvarstå vid tidpunkten då återkallelsen initieras, eftersom en sådan ordning skulle göra det omöjligt för den som först efter att tvånget upphört eller omständigheterna förändrats har möjlighet att ansöka om återkallelse.

Migrationsverket bör inte vara skyldigt att alltid återkalla ett tidigare fattat befrielsebeslut när det har konstaterats att det funnits hinder mot befrielse. Det är enligt regeringen rimligt att en individuell bedömning i stället måste göras av samtliga omständigheter i det enskilda fallet, där för- och nackdelar med en återkallelse viktas och värderas. I något fall skulle kanske en återkallelse av ett befrielsebeslut kunna vara till nackdel för individen, t.ex. om han eller hon har etablerat sig i sitt andra medborgarskapsland och den omständigheten att han eller hon åter får svenskt medborgarskap innebär nackdelar i förhållande till det landet. Det skulle också kunna vara så att det vid prövningen visar sig att personen har begått brott, bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller att han eller hon deltagit i en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar

systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor. Det är alltså fråga om situationer då den enskilde inte skulle kunna få medborgarskap genom anmälan, om regeringens förslag till nya krav på frånvaro av brottslighet m.m. genomförs. Om myndigheten i en sådan situation bifaller en ansökan om återkallelse av befrielsebeslutet skulle resultatet enligt regeringens mening kunna bli djupt problematiskt. Om den enskilde t.ex. har dömts till utvisning på grund av brott, skulle den fällande domen i utvisningsfrågan bli oförenlig med grundlag eftersom återkallelsebeslutet har tillbakaverkande effekt. Konsekvenserna av en sådan reglering framstår som både oönskade och svåröverblickbara. Bestämmelserna om återkallelse bör därför, som utredningen föreslår, utformas så att återkallelse ska kunna ske om inte särskilda skäl talar emot att beslutet återkallas.

Migrationsverket efterfrågar ett förtydligande kring beviskravet och undrar om det är tillräckligt att sökanden gör sannolikt att t.ex. påtryckningar förekommit som inneburit hinder mot befrielse. Regeringen vill med anledning av det framhålla att ett beslut om återkallelse av befrielsen bör kunna fattas om det efter att beslutet om befrielse har meddelats visar sig att det inte fanns samtycke, att det fanns anledning att anta att befrielseansökan inte låg i linje med den sökandes vilja eller att någon har förfalskat ansökan om befrielse, dvs. att omständigheterna var sådana att befrielse aldrig borde ha medgetts. Utgångspunkten bör vara att en prövning av om beslutet ska återkallas får göras på samma sätt som övrigt inom förvaltningsförfarandet. De beviskrav som gäller för att bevilja befrielse bör kunna vara vägledande även vid tillämpningen av återkallelsekravet. Det innebär att kravet kan komma att variera bl.a. beroende på vilket slags hinder som myndigheten bedömer fanns vid tidpunkten för beslutet. Den närmare tillämpningen bör dock lämpligen klargöras genom rättstillämpningen.

Som utgångspunkt bör det vara upp till den befriade att uppmärksamma Migrationsverket på att det fanns hinder mot befrielse vid tidpunkten för beslutet. Till stöd för att det fanns hinder kan den befriade ge in t.ex. en polisanmälan eller en dom om hot, våld eller urkundsförfalskning. Med hänsyn till det höga beviskrav som uppställs i brottmål bör det dock inte krävas en fällande dom för att Migrationsverket i förvaltningsförfarandet ska kunna dra slutsatsen att en förfalskning av en underskrift skett. Innehållet i en förundersökning, exempelvis en kriminalteknisk undersökning av en underskrift, bör kunna vara ett användbart underlag i förfarandet hos Migrationsverket. Även uppgifter som visar vilka kontakter som förekommit och åtgärder som t.ex. socialtjänsten, Utrikesdepartementet, ambassader och skolor har övervägt eller vidtagit, bör kunna användas till stöd för att visa att omständigheterna vid tidpunkten för ansökan om befrielse var sådana att det fanns hinder mot bifall till ansökan och att befrielse inte skulle ha medgetts om detta hade varit känt. Om det kommer till Migrationsverkets kännedom att omständigheterna kring befrielsen var sådana att ansökan aldrig borde ha bifallits, torde myndigheten kunna initiera en omprövning av befrielsebeslutet.

Bestämmelser om ombud och biträde för den som av någon anledning inte själv kan skicka in en ansökan om återkallelse finns i 14 och 15 §§ förvaltningslagen. Därutöver finns det i 21 § förvaltningslagen en

Prop. 2023/24:107 bestämmelse om myndigheters möjlighet att begära att avsändaren bekräftar att en viss handling kommer från honom eller henne.

I likhet med utredningen anser regeringen att det är rimligt att den som aldrig borde ha befriats från svenskt medborgarskap inte får ett glapp i sitt medborgarskap, eftersom återkallelsebeslutet i sig innebär att befrielse inte skulle ha medgetts om hela situationen hade varit känd och personen således inte borde ha varit utan sitt svenska medborgarskap. Ett återkallelsebeslut bör gälla från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft, dvs. retroaktivt.

Regeringen anser att beslut i ett ärende om återkallelse av beslut om befrielse där Säkerhetspolisen har lämnat en erinran bör överklagas till regeringen (se avsnitt 4.3). De skäl som bär upp forumregeln för överklagande i anmälningssärenden som är säkerhetsärenden gör sig nämligen enligt regeringens mening lika starkt gällande i dessa fall. Även ärenden om återkallelse av beslut om befrielse bör därför klassificeras som säkerhetsärenden när Säkerhetspolisen föreslår avslag av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

8 Överklagande

8.1 Förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan

Regeringens förslag: I medborgarskapslagens bestämmelser om överklagande tas hänvisningen till Migrationsverket bort.

Regeringens bedömning: Det behöver inte tas in några nya bestämmelser i medborgarskapslagen om överklagande med anledning av de nya kraven och den ändrade handläggningsordningen i anmälningssärenden.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens. Utredningen lämnar inte något förslag om att ta bort hänvisningen till Migrationsverket i medborgarskapslagens bestämmelser om överklagande.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* för fram synpunkter på hur forumbestämmelserna vid överklagande i medborgarskapsärenden bör utformas. Liknande synpunkter förs fram av *Förvaltningsrätten i Luleå*. Övriga remissinstanser som yttrar sig har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Regeringens förslag innebär att medborgarskapslagens bestämmelser om förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan kompletteras med krav på att förvärv efter anmälan inte kan ske om den som anmälan avser är skäligen misstänkt eller dömd för viss brottslighet, bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet eller har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor. Kraven föreslås gälla dem som fyllt 15 år. Förslagen innebär

också att alla anmälningsbestämmelser, i vilka det införs nya krav, ska kompletteras med ett krav på att det måste göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig.

Eftersom de krav som regeringen föreslår utgör nya villkor för förvärv av medborgarskap efter anmälan och beslut enligt medborgarskapslagen får överklagas enligt 26 och 27 §§ medborgarskapslagen, kommer beslut om avslag med hänvisning till de nya kraven att kunna överklagas. Lagändringarna medför därför inte att det behövs några nya överklagande-bestämmelser.

Med anledning av de förslag som regeringen lämnar i avsnitt 6 om handläggande myndighet i medborgarskapsärenden kommer enbart en förvaltningsmyndighet – Migrationsverket – att meddela beslut i sådana ärenden. Mot den bakgrunden bör utformningen av bestämmelserna om överklagbarhet kunna förenklas. Det är enligt regeringen inte nödvändigt att i överklagbarhetsbestämmelserna hänvisa till Migrationsverket. Bestämmelserna i 26 och 27 §§ medborgarskapslagen bör i det avseendet ändras. Någon ändring i sak är inte avsedd.

För att åstadkomma en jämnare belastning mellan de olika migrationsdomstolarna föreslår *Kammarrätten i Stockholm* en alternativ ordning för överklagande. I stället för att överklagandet styrs till den migrationsdomstol inom vars område Migrationsverket beslutade i frågan, föreslår kammarrätten att det bör vara klagandens folkbokföring som styr forumfrågan. Liknande synpunkter förs fram av *Förvaltningsrätten i Luleå*. Med anledning av synpunkterna konstaterar regeringen att beslut om medborgarskap enligt uppgift från *Migrationsverket* inte enbart kommer att fattas av migrationsenheten i Norrköping, utan att prövningen även kommer att ske i Göteborg och Stockholm. Det är därmed inte enbart en migrationsdomstol som är belastad (se 16 kap. 1 § utlänningslagen och 6 § förordningen [1977:937] om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet).

I avsnitt 4.4 föreslår regeringen en ändring i 27 § andra stycket medborgarskapslagen som innebär att anmälningsärenden, där Säkerhetspolisen föreslår avslag av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, ska klassificeras som säkerhetsärenden. Beslut i de ärendena kommer därmed att kunna överklagas till regeringen enligt 27 § första stycket medborgarskapslagen.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att det inte behöver göras några författningsändringar som innebär sakliga ändringar i överklagande-bestämmelserna i medborgarskapslagen med anledning av de föreslagna ändringarna i bestämmelserna avseende anmälningsärenden. Däremot finns det skäl att justera bestämmelserna i språkligt hänseende (se vidare författningskommentaren till 26 och 27 §§).

8.2 Befrielse och återkallelse av befrielsebeslut

Regeringens bedömning: Det behöver inte tas in några nya bestämmelser i medborgarskapslagen om överklagande med anledning av de ändrade bestämmelserna om befrielsebeslut och återkallelse av befrielsebeslut.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* för fram synpunkter på hur forumbestämmelserna vid överklagande i medborgarskapsärenden bör utformas. Likhande synpunkter förs fram av *Förvaltningsrätten i Luleå*. Övriga remissinstanser som yttrar sig har inga synpunkter på bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringens förslag innebär att medborgarskapslagens bestämmelser om befrielse från svenskt medborgarskap kompletteras med ett krav på att beslutet inte får stå i strid med barnets bästa och med ett krav på samtycke från barn som har fyllt 12 år. De innebär också att en ansökan om befrielse kan avslås om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Därutöver innebär regeringens förslag att det införs en möjlighet för den prövande myndigheten att under vissa förutsättningar återkalla ett beslut om befrielse.

Eftersom de krav som regeringen föreslår utgör nya villkor för att en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap ska beviljas och beslut enligt medborgarskapslagen får överklagas enligt 26 § medborgarskapslagen kommer beslut om avslag med hänvisning till de nya kraven att kunna överklagas till en migrationsdomstol. Lagändringarna medför inte att det behövs några nya överklagandebestämmelser.

När det gäller frågan om beslut att avslå en begäran om att återkalla ett beslut om befrielse ska kunna överklagas, anser regeringen att sådana beslut bör kunna överklagas och att ordningen för överklagande bör vara densamma som gäller för beslut om befrielse. Överklagande av beslut som fattats med stöd av medborgarskapslagen regleras i 26 och 27 §§ medborgarskapslagen. Återkallelse av befrielsebeslut föreslås regleras i 15 b § medborgarskapslagen. Ett avslagsbeslut kommer normalt att kunna överklagas till en migrationsdomstol enligt 26 §. I avsnitt 7.4 föreslår regeringen att ärenden om återkallelse av beslut om befrielse, där Säkerhetspolisen föreslår avslag av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, ska klassificeras som säkerhetsärenden. Beslut i de ärendena kommer därmed att kunna överklagas till regeringen enligt 27 § första stycket medborgarskapslagen. Det behövs således ingen ny bestämmelse för att överklagande av beslut om återkallelse ska kunna ske.

Med anledning av *Kammarrätten i Stockholms* och *Förvaltningsrätten i Luleås* synpunkter i fråga om forum för överklagande, konstaterar regeringen att de överväganden som görs i avsnitt 8.1 även gör sig gällande när det gäller beslut om återkallelse av befrielsebeslut.

9.1 Förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan

Regeringens bedömning: Det behöver inte införas några nya bestämmelser om sekretess med anledning av de nya kraven och den ändrade handlägningsordningen i anmälningsärenden.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen föreslår att det ska införas nya krav för förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan. De nya kraven innebär att Migrationsverket kommer att ta emot uppgifter som av olika skäl skulle kunna uppfattas som känsliga om de lämnades ut.

Enligt 21 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen gäller sekretess för uppgift som rör en utlänning, om det kan antas att röjande av uppgiften skulle medföra fara för att någon utsätts för övergrepp eller lider annat allvarligt men som föranleds av förhållandet mellan utlänningen och en utländsk stat eller myndighet eller organisation av utläningar. Enligt 37 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen gäller därutöver sekretess i bl.a. ärenden om svenskt medborgarskap för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Regeringen anser i likhet med utredningen att bestämmelserna ger ett tillfredsställande skydd även med beaktande av de nya krav som regeringen nu föreslår i ärenden om förvärv av medborgarskap efter anmälan. Det finns därför inte något behov av ytterligare bestämmelser.

9.2 Befrielse och återkallelse av befrielsebeslut

Regeringens bedömning: Det behöver inte införas några nya bestämmelser om sekretess med anledning av de ändrade bestämmelserna om befrielsebeslut och återkallelse av befrielsebeslut.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen föreslår att bestämmelserna om befrielse i 15 § medborgarskapslagen ska ändras och att det ska införas nya bestämmelser om bl.a. samtycke från barn som har fyllt 12 år samt en möjligt att återkalla ett tidigare fattat beslut om befrielse. Uppgifter om den sökandes person och levnadsförhållanden kommer ofrånkomligen att behöva hanteras av Migrationsverket under utredningen av ansökningarna om befrielse eller återkallelse av befrielsebeslut. På samma sätt som i fråga om de nya krav som införs i anmälningsärenden anser regeringen i likhet med utredningen att befintliga bestämmelser i 21 kap. 5 § och i 37 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen ger ett tillfredsställande skydd och det finns därför inte något behov av ytterligare bestämmelser.

Regeringens bedömning: Lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, utlänningsdatalagen och utlänningsdataförordningen utgör tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske med anledning av förslagen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva eller har inte några invändningar mot bedömningen. *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)* anför att då det rör sig om nya krav i lagstiftningen är det av stor vikt att uppgiftsinhämtningen är tydligt motiverad utifrån integritetsskyddsperspektiv. IMY anser att utredningens förslag till viss del brister i integritetsanalysen.

Skälen för regeringens bedömning

Utgångspunkter

Den huvudsakliga regleringen om skydd av personuppgifter som behandlas på området för EU:s inre marknad finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), kallad EU:s dataskyddsförordning. EU:s dataskyddsförordning kompletteras bl.a. av lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning samt flera s.k. sektorsspecifika registerförfattningar. I Migrationsverkets, Polismyndighetens och utlandsmyndigheternas verksamhet tillämpas även utlänningsdatalagen (2016:27) och utlänningsdataförordningen (2016:30).

I den brottsbekämpande verksamheten hos bl.a. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen gäller vidare Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF, kallat EU:s dataskyddsdirektiv. Direktivet har genomförts bl.a. genom bestämmelser i brottsdatalagen (2018:1177) och lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.

Personuppgiftsbehandling som kommer att ske med anledning av de föreslagna ändringarna i medborgarskapslagen

En anmälan om svenskt medborgarskap eller en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap innehåller med nödvändighet uppgifter om t.ex. namn, personnummer och adress, som alltså kommer att behandlas i ärendena. Under handläggningen kontrollerar Migrationsverket om de krav som medborgarskapslagen ställer upp för förvärv av eller för befrielse

från svenskt medborgarskap är uppfyllda. Det kan t.ex. röra sig om att kontrollera en persons ålder och uppehållstillståndsstatus samt bedöma hans eller hennes hemvist.

Regeringens lagförslag om nya krav i anmälningsärenden och nya villkor för att en ansökan om befrielse från medborgarskap ska bifallas, innebär att Migrationsverket kommer att behandla fler personuppgifter än vad som sker vid ärendehandläggningen i dag. De nya krav som föreslås i anmälningsärenden innebär att Migrationsverket, med hjälp av Polismyndigheten och Säkerhetspolisen, kommer att kontrollera om en person är skäligen misstänkt eller dömd för brottslighet eller utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet samt om personen har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Informationsutbytet mellan Migrationsverket, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen kommer att gå till på samma sätt som i ansökningsärenden. I ärenden enligt medborgarskapslagen har Migrationsverket direktåtkomst till Polismyndighetens misstänke- och belastningsregister (3 § 8 och 6 § förordningen [1999:1135] om misstänkeregister samt 10 § 14 och 19 § förordningen [1999:1134] om belastningsregister) och kan göra förfrågningar i ärenden för att elektroniskt få tillgång till uppgifter direkt ur registren. När det gäller Säkerhetspolisen skickar Migrationsverket en elektronisk remiss till Säkerhetspolisen med uppgifter om en sökandes namn, personnummer och medborgarskap. Därefter gör Säkerhetspolisen en kontroll mot sina register.

De nya villkor som föreslås för att en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap ska bifallas innebär att Migrationsverket kommer att behandla fler personuppgifter som rör den enskildes privatliv. Det rör sig i huvudsak om uppgifter som rör sökandens personliga förhållanden och om han eller hon utsätts för hot och våld eller lever i en hederskontext. Det kan också avse uppgifter som inhämtas från andra myndigheter, bl.a. från socialnämnderna med stöd av 28 § medborgarskapslagen.

Personuppgiftsbehandlingen inom Migrationsverket, Polismyndigheten, utlandsmyndigheterna och Säkerhetspolisen

Den behandling av personuppgifter som lagförslagen ger upphov till är nödvändig för att Migrationsverket ska kunna kontrollera om de krav som finns i medborgarskapslagen är uppfyllda. Även Polismyndighetens, Säkerhetspolisens och utlandsmyndigheternas personuppgiftsbehandling är nödvändig för att myndigheterna ska kunna bistå Migrationsverket vid myndighetens handläggning av ärenden. Den rättsliga grunden för behandlingen är därmed att personuppgiftsbehandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning (artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning). Den aktuella grunden är vidare, genom medborgarskapslagen och medborgarskapsförordningen, fastställd i den nationella rätten på det sätt som krävs enligt artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning.

För Migrationsverket, Polismyndigheten och utlandsmyndigheternas verksamhet gäller även utlänningsdatalagen och anslutande förordning. Syftet med lagen är att ge myndigheterna möjlighet att behandla

Prop. 2023/24:107 personuppgifter på ett ändamålsenligt sätt i sin verksamhet enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen och att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks vid sådan behandling. Av 11 § 1 och 2 § 6 utlänningsdatalagen framgår att Migrationsverket får behandla personuppgifter om det behövs för handläggningen av ärenden enligt medborgarskapslagen (se prop. 2015/16:65 s. 107).

När det gäller Polismyndighetens verksamhet framgår det av 3 § utlänningsdatalagen att lagen endast gäller för myndighetens verksamhet som rör utlännings inresa och vistelse i Sverige och utresa eller avlägsnande från Sverige. Det omfattar inte verksamhet hos Polismyndigheten som rör medborgarskapsärenden. I den verksamheten regleras personuppgiftbehandlingen i stället helt genom EU:s dataskyddsförordning och den kompletterande dataskyddslagen.

När det gäller Säkerhetspolisens verksamhet framgår det av 2 kap. 1 § 3 c lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter, att personuppgifter får behandlas om det är nödvändigt för att fullgöra uppgifter enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen. Av 2 kap. 4 § första stycket 4 samma lag framgår vidare att uppgifter som behandlas med stöd av 1 § samma kapitel får behandlas också om det är nödvändigt att tillhandahålla information som behövs i annan myndighets verksamhet, om Säkerhetspolisen har en författningsreglerad skyldighet att bistå myndigheten med en viss uppgift.

Regeringen konstaterar att det i samband med Migrationsverkets handläggning av medborgarskapsärenden får förutsättas i många fall även förekomma känsliga personuppgifter i form av t.ex. etnicitet, religiös övertygelse eller hälsotillstånd liksom integritetskänsliga uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott. Av 14 § utlänningsdatalagen framgår att känsliga personuppgifter enligt artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning får behandlas för de ändamål som anges i bl.a. 11 § i lagen om uppgifterna är absolut nödvändiga för syftet med behandlingen. När det gäller uppgifter om lagöverträdelser framgår det av 3 kap. 8 § dataskyddslagen att myndigheter får behandla sådana uppgifter. Av 2 kap. 9–12 §§ lagen om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter framgår att Säkerhetspolisen under vissa förutsättningar kan behandla känsliga personuppgifter.

Vid bedömningen av om den behandling av personuppgifter som regeringens lagförslag ger upphov till är proportionerlig bör det beaktas att det är fråga om åtgärder för att säkerställa att Migrationsverket kan kontrollera att de krav som ställs upp för förvärv av medborgarskap efter anmälan är uppfyllda. Det är i det avseendet inte fråga om andra personuppgifter än sådana som redan i dag hanteras i samband med Migrationsverkets handläggning av ansökningsärenden. Det är, när det gäller ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap, fråga om åtgärder som syftar till att stärka skyddet för barn samt motverka att den som befinner sig i en utsatt situation tvingas att avsäga sig sitt svenska medborgarskap och därigenom befrias från det. I utlänningsdatalagen finns bestämmelser som skyddar enskilda från en alltför långtgående behandling av uppgifter som rör deras personliga förhållanden. Där anges t.ex. att känsliga personuppgifter får behandlas endast om uppgifterna är absolut nödvändiga för syftet med behandlingen (14 §). Det finns också bestämmelser som reglerar hur tillgången till personuppgifter ska

begränsas och bestämmelser om olika typer av sökbegränsningar (16 och 17 §§). Det finns även sekretessbestämmelser i 21 kap. 5 § och i 37 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen som innebär ett skydd för uppgifter som rör den enskildes personliga förhållanden. Vid en avvägning mellan den registrerades personliga integritet och behovet av att personuppgifter behandlas, anser regeringen att den behandling som förutses bli behövlig och som tillåts enligt den befintliga regleringen inte sträcker sig längre än syftet kräver och att integritetsintrånget därmed är proportionerligt.

Sammantaget är regeringens bedömning att Migrationsverkets och utlandsmyndigheternas, Polismyndighetens och Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter inom ramen för myndigheternas handläggning av medborgarskapsärenden, inklusive behandling av känsliga personuppgifter och uppgifter om lagöverträdelse, är tillåten och fastställd i nationell rätt och lever upp till kraven på laglig behandling i EU:s dataskyddsförordning.

Ett förtydligande av informationsutbytet mellan Migrationsverket och Polismyndigheten

Vid prövningen av om en person uppfyller kravet på hederligt levnadssätt i 11 § 5 medborgarskapslagen kan Migrationsverket beakta brott som har begåtts utomlands om det kommer till Migrationsverkets kännedom. Regeringen föreslår att detsamma ska gälla vid prövningen av om kravet på frånvaro av brottslighet i anmälningssärenden är uppfyllt (se avsnitt 4.2.3).

När det gäller brott som en utlänning har begått utomlands har Migrationsverket i dag tillgång till uppgifter som förts in i Schengens informationssystem och har rätt att söka i sådana uppgifter när myndigheten prövar ansökningar om medborgarskap (11 § förordningen [2021:1188] med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om Schengens informationssystem). Europaparlamentet och rådet har också antagit en förordning om inrättande av ett system som ska göra det möjligt för medlemsstaterna att på ett effektivt sätt få reda på vilka andra medlemsstater som har uppgifter i sina kriminalregister om en tredjelandsmedborgare – Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/816 av den 17 april 2019 om inrättande av ett centraliserat system för identifiering av medlemsstater som innehar uppgifter om fällande domar mot tredjelandsmedborgare och statslösa personer (Ecris-TCN) för att komplettera det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister och om ändring av förordning (EU) 2018/1726 (EU:s förordning om Ecris-TCN). Utgångspunkten är att Ecris-TCN ska kunna användas när det efter begäran av en myndighet görs en sökning i belastningsregistret (3 § lagen [2022:733] med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om Ecris-TCN). Lagen träder i kraft den dag som regeringen bestämmer. Även 41 § förordningen om belastningsregister ger i vissa fall Migrationsverket möjlighet att begära uppgifter ur bl.a. EU-medlemsstaternas kriminalregister.

Enligt regeringen är det viktigt att prövningen av sökandens levnadssätt även i fortsättningen omfattar kontroll av brottslighet utanför Sveriges gränser, särskilt inom EU, både i anmälningssärenden och i ansöknings-

Prop. 2023/24:107 ärenden. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att analysera om Migrationsverket har tillgång till relevanta uppgifter från utländska myndigheter och mellanfolkliga organisationer i tillräcklig omfattning, bl.a. när det gäller möjligheten att söka i andra relevanta databaser (dir. 2023:129).

I ansökningsärenden sker informationsutbytet mellan Migrationsverket och Polismyndigheten genom att Migrationsverket i ärenden enligt medborgarskapslagen har direktåtkomst till Polismyndighetens misstanke- och belastningsregister och kan göra förfrågningar i ärenden för att elektroniskt få tillgång till uppgifter direkt ur registren. Utredningen föreslår att det på förordningsnivå införs en reglering som förtydligar informationsutbytet mellan Migrationsverket och Polismyndigheten. Enligt utredningen bör det av en sådan reglering framgå att informationsutbyte får ske mellan Migrationsverket och Polismyndigheten. Som skäl för att inte endast ange att utbyte får ske mellan Migrationsverket och Polismyndighetens misstanke- och belastningsregister anges att det, mot bakgrund av att Migrationsverket även ska beakta brott som har begåtts utanför Sverige, kan uppstå ett behov hos Migrationsverket att även kunna hämta in andra uppgifter från Polismyndigheten. Utredningen anser därför att det i en reglering om informationsutbyte är lämpligare att hänvisa till Polismyndigheten och inte begränsa informationsutbytet till misstanke- och belastningsregistret.

IMY är tveksam till förslaget och hänvisar till att informationsutbytet mellan Migrationsverket och Polismyndigheten i dag i huvudsak består av att Migrationsverket har direktåtkomst till Polismyndighetens misstanke- och belastningsregister. IMY anser därför att det är lämpligare att i en reglering om informationsutbyte hänvisa till misstanke- och belastningsregistren. Om syftet med regleringen om informationsutbyte är att utöka Migrationsverkets möjlighet till uppgiftsinhämtning från Polismyndigheten, anser IMY att förslaget bör analyseras ytterligare. Det bör enligt myndigheten även övervägas kompensatoriska åtgärder för att stärka den registrerades rättigheter och skyddet för den personliga integriteten. IMY menar att det framför allt bör handla om att förtydliga och begränsa vilka uppgifter som ska kunna inhämtas från Polismyndigheten, särskilt gällande information om den sökandes eventuella utländska brottslighet.

Med anledning av IMY:s synpunkter vill regeringen tydliggöra att regeringens förslag till ändringar i medborgarskapslagen inte innebär någon ändring i sak i fråga om vilka uppgifter som Migrationsverket kan inhämta från Polismyndigheten. Som utredningen lyfter fram kan det dock uppstå ett behov hos Migrationsverket att kunna hämta in andra uppgifter från Polismyndigheten än de som finns i Polismyndighetens misstanke- och belastningsregister. Det är inte möjligt att redan i detta lagstiftningsärende klargöra precis vilka slags uppgifter det kan handla om som Polismyndigheten har tillgång till och Migrationsverket kan behöva för att pröva en ansökan eller en anmälan i ett medborgarskapsärende. En ny reglering om informationsutbyte bör därför inte begränsas så att den avser bara uppgifter i misstanke- och belastningsregistren. Regeringen ser inte att det finns något behov av ytterligare villkor i dataskyddsregleringen för Migrationsverket för att upprätthålla en ändamålsenlig balans mellan integritetsintresset och det allmänna intresset av att få tillgång till ett

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

11.1 Ikraftträdande

Regeringens förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2024.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår att lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Remissinstanserna: *Migrationsverket* instämmer i utredningens bedömning i fråga om tidpunkten för när myndigheten ska ta över handläggningsansvaret för alla anmälningsärenden. Övriga remissinstanser yttrar sig inte särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Förslagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Innan förslagen kan träda i kraft krävs att Migrationsverket och övriga berörda myndigheter anpassar sina verksamheter till förslagen när det gäller t.ex. handläggningsrutiner och myndighetsföreskrifter. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att lagändringen ska träda i kraft den 1 oktober 2024.

11.2 Övergångsbestämmelser

11.2.1 Nya krav för förvärv av medborgarskap efter anmälan och ändrade handläggningsregler

Regeringens förslag: Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet och för ärenden som har inletts hos länsstyrelserna före ikraftträdandet.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår även att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för ärenden som har inletts före ikraftträdandet.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva eller har inte några invändningar mot förslaget. *Migrationsverket* anser dock att vissa av de nya föreskrifterna som föreslås gälla i anmälningsärenden bör kunna tillämpas även i ärenden som finns på myndigheten vid ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Huvudregeln inom förvaltningsrätten är att rättstillämparen ska tillämpa den lag som gäller vid tidpunkten för prövningen om inget annat föreskrivs. En direkt tillämpning av materiella lagändringar måste dock uppfylla rimliga krav på rättssäkerhet och förutsebarhet. Vid den prövningen ska det läggas särskild vikt vid enskildas berättigade förväntningar och enskildas rätt till en rättvis rättegång (jfr ”Det lagligförklarade vattenkraftverket” NJA 2020 s. 285).

Utredningen föreslår att äldre föreskrifter ska tillämpas vid handläggningen av sådana anmälningssärenden som har kommit in till Migrationsverket eller en länsstyrelse före ikraftträdandet. Utredningen föreslår också att äldre föreskrifter ska gälla för överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet, eller beslut i sådana ärenden som har handlagts enligt äldre föreskrifter. Utredningen lyfter bl.a. fram att en annan ordning skulle innebära att Migrationsverket i ett stort antal ärenden skulle behöva komplettera utredningen med uppgifter från Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Det stora flertalet remissinstanser är positiva till eller för inte fram några invändningar mot förslaget. *Migrationsverket* anser dock att kravet på hederligt levnadssätt, identitetskravet och ändringarna i fråga om tidpunkten för förvärv av medborgarskap i anmälningssärenden bör kunna tillämpas i samtliga ärenden som vid ikraftträdandet finns på myndigheten. Myndigheten lyfter särskilt fram intresset av att även i dessa ärenden ha möjlighet att inte bevilja svenskt medborgarskap för personer som inte uppfyller kravet på frånvaro av brottslighet.

Som utredningen framhåller skulle en direkt tillämpning av lagändringarna innebära att Migrationsverket behöver komplettera utredningen i inläggande anmälningssärenden. Det skulle också innebära att myndigheternas handläggningstider blir avgörande för om en anmälan ska prövas mot de nya kraven, dvs. om myndigheterna har hunnit fatta beslut i ett ärende före ikraftträdandet eller inte. Om handläggningstiderna är långa, kan den enskilde ha lämnat in sin anmälan vid en tidpunkt då han eller hon saknade kännedom om de nya kraven och den ändrade prövningstidpunkten för anmälningssärenden.

Till skillnad från utredningen och i likhet med Migrationsverket anser regeringen att det finns ett starkt intresse av att en utlänning som inte uppfyller de föreslagna kraven på frånvaro av brottslighet m.m. inte heller tillerkänns den ovillkorliga rätt till medborgarskap som anmälningssärendet innebär. Detsamma gäller den ändrade prövningstidpunkten. För att syftet med lagändringarna ska uppnås anser regeringen att det är angeläget att de föreslagna ändringarna kan få fullt genomslag så snart som möjligt. Lagändringarna blir kända för allmänheten redan i samband med att de kungörs enligt 8 kap. 19 § andra stycket regeringsformen. Med hänsyn till att den genomsnittliga handläggningstiden i anmälningssärenden hos Migrationsverket för närvarande uppgår till sju–åtta månader (oktober 2023) kommer en kungörelse någon gång före sommaren 2024 leda till en inte obetydlig andel av dem som lämnar in en anmälan sakna kunskap om de nya kraven när anmälan görs. Detta förhållande talar för utredningens förslag. Det kan samtidigt konstateras att för en utlänning som utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan till följd av de nya kraven är konsekvensen inte att han eller hon helt och hållet utesluts från möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap. I stället innebär det att en friare prövning kan göras inom ramen för ett ansökningsärende, om utlänningen i ett sådant fall väljer att ansöka om medborgarskap och förutsättningarna, inklusive åldersvillkoret, för ett sådant förvärv är uppfyllda. Enligt regeringen får en tillämpning av de nya kraven på inläggande anmälningssärenden därför inte sådan betydelse från rättssäkerhetssynpunkt att det finns avgörande skäl utifrån det perspektivet att föreslå en övergångsreglering. Med hänsyn till de starka

allmänna intressen som förslagen vilar på bör lagändringarna därför tillämpas direkt från och med ikraftträdandet, alltså även i fråga om anmälningar som har kommit in till myndigheterna före den tidpunkten.

Däremot anser regeringen, i likhet med utredningen, att det bör införas övergångsbestämmelser för överklagade beslut. Det framstår inte som lämpligt att domstolarna eller, i förekommande fall, regeringen ska komplettera utredningen genom att t.ex. inhämta uppgifter från Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Om ny utredning skulle krävas i domstolen är det dessutom en omständighet som domstolarna och regeringen skulle kunna väga som skäl för återförvisning med hänsyn till instansordningsprincipen. Det skulle medföra ytterligare belastning på Migrationsverket som redan i dag är en myndighet som tyngs av långa handläggningstider.

Anmälningar enligt 7, 8, 9, 18 eller 19 § som gäller en nordisk medborgare prövas enligt nuvarande ordning av länsstyrelserna (se 22 § medborgarskapslagen). I avsnitt 6 föreslår regeringen att alla anmälningsärenden ska handläggas av Migrationsverket. Det aktualiserar frågan om de ärenden som vid ikraftträdandet ligger öppna hos länsstyrelserna bör flyttas över till Migrationsverket. I det sammanhanget bör det beaktas att de nya kraven och den ändrade prövningstidpunkten inte föreslås omfatta anmälningsärenden enligt 18 och 19 §§ medborgarskapslagen. Det gör att skälen för en direkt tillämpning av lagändringarna inte är lika starka för dessa ärenden. Enligt regeringen kan det också antas vara ett begränsat antal ärenden där en nordisk medborgare har gjort en anmälan enligt 7–9 §§ medborgarskapslagen och som därmed skulle omfattas av de nya kraven. För att inte tynga Migrationsverket med de ärenden som vid ikraftträdandet ligger öppna hos länsstyrelserna, anser regeringen att äldre föreskrifter bör tillämpas i dessa ärenden.

11.2.2 Befrielse från svenskt medborgarskap

Regeringens förslag: Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet. Föreskrifterna om återkallelse av beslut om befrielse ska inte tillämpas på beslut om befrielse som har meddelats före ikraftträdandet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår även att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för handläggningen av ärenden som har inletts före ikraftträdandet. Utredningen föreslår också en annan utformning av bestämmelsen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser är positiva eller har inte några invändningar mot förslaget. *Kammarrätten i Stockholm* anser dock att lagändringarna i denna del bör tillämpas med tillbakaverkande effekt i pågående ärenden som inletts före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Utredningen föreslår att äldre föreskrifter om befrielse från svenskt medborgarskap ska tillämpas vid handläggningen av ärenden som har inletts före ikraftträdandet. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det inte är en lämplig ordning och menar att lagändringarna i stället bör tillämpas direkt vid ikraftträdandet. *Kammarrätten* hänvisar till principen om barnets bästa och anför att den

Prop. 2023/24:107 beslutande myndigheten, även i ärenden som inletts före ikraftträdandet, bör ha möjlighet att beakta misstankar om tvångsäktenskap eller könsstympning. Eftersom det rör sig om ett mycket litet antal ärenden menar kammarrätten att det extra merarbete som det skulle kunna medföra inte motiverar att äldre föreskrifter ska gälla.

Regeringen anser att det är angeläget att de föreslagna ändringarna kan få fullt genomslag så snart som möjligt. Regeringen delar kammarrättens uppfattning att intresset av att stärka barnets inflytande över sitt medborgarskap och intresset av att motverka att den som befinner sig i en utsatt situation tvingas att avsäga sig sitt svenska medborgarskap väger klart tyngre än intresset av att undvika det merarbete som en direkt tillämpning av lagreglerna kan innebära för Migrationsverket i ärenden som väckts före ikraftträdandet. Lagändringarna bör därför vid Migrationsverkets ärendehandläggning tillämpas direkt från och med ikraftträdandet, även i fråga om ansökningar som har kommit in till myndigheterna före den tidpunkten.

Däremot anser regeringen, i likhet med utredningen, att det inte framstår som lämpligt att domstolarna ska komplettera utredningen genom att t.ex. hämta in uppgifter från socialnämnden. För överklagade beslut bör därför övergångsbestämmelser tas in som innebär att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla vid prövningen av mål i domstolarna.

När det sedan gäller förslaget om återkallelse av ett beslut om befrielse som lämnas i avsnitt 7.3 anser regeringen, i likhet med utredningen, att endast beslut om befrielse som har fattats med stöd av de nya bestämmelser om befrielse från medborgarskap i 15 § medborgarskapslagen som föreslås i avsnitten 7.1 och 7.2 ska kunna återkallas, dvs. inte beslut om befrielse som har fattats före ikraftträdandet. Som utredningen framhåller innebär de nya bestämmelserna om befrielse att det kommer att krävas samtycke och att barnets bästa utreds liksom en utredning av om det finns anledning att anta att den som ansökt om befrielse inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Migrationsverket kommer därför sannolikt att ha något fler uppgifter i befrielseärendena än tidigare, vilket torde underlätta handläggningen av begäran om återkallelse. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att det bör införas övergångsbestämmelser som innebär att föreskrifterna om återkallelse av beslut om befrielse inte ska tillämpas på beslut som meddelats före ikraftträdandet.

12 Konsekvenser

12.1 Ekonomiska konsekvenser för det allmänna

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms för Migrationsverket medföra ökade kostnader för 2024 med 2 000 000 kronor och ökade årliga kostnader från och med 2025 med 10 000 000 kronor. De bedöms vidare för Säkerhetspolisen medföra ökade årliga kostnader från och med 2025 med 2 000 000 kronor.

Förslagen förväntas inte ge upphov till annat än marginella kostnadsökningar för Polismyndigheten, domstolarna och Regeringskansliet.

Sammantaget bedöms samtliga kostnadsökningar för berörda myndigheter kunna hanteras inom befintliga anslagsramar.

Förslagen bedöms inte få några ekonomiska konsekvenser för kommuner eller regioner.

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen bedömer att förslagen kommer att medföra en ökad årlig kostnad för Migrationsverket med 4 700 000 kronor och för Säkerhetspolisen med 2 000 000 kronor.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig, bl.a. *Polismyndigheten* och *Säkerhetspolisen*, har inte något att invända mot bedömningen.

Migrationsverket framhåller att med de föreslagna ändringarna kommer hanteringen av anmälningssärenden att bli mer komplex och resurskrävande. Förslagen bedöms medföra en ökad årlig kostnad om ca 8 000 000 kronor. Därutöver krävs vissa utbildningsinsatser och andra förberedelser till en engångskostnad om ca 700 000 kronor.

Domstolsverket delar utredningens bedömning om att förslagen förväntas ge upphov till vissa kostnader för domstolarna och konstaterar att flera reformer som föranleder vissa kostnader sammantaget leder till ett ökat anslagsbehov för Sveriges Domstolar. *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Förvaltningsrätten i Göteborg* och *Förvaltningsrätten i Stockholm* framför liknande synpunkter och menar att det är viktigt att inströmningen av mål och dess påverkan på domstolarnas verksamhet följs upp och att domstolarna vid behov får ökade anslag.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) påpekar att Migrationsverket i större utsträckning kommer att kontakta landets socialnämnder i ärenden om befrielse från medborgarskap och begära uppgifter. Det kan medföra ett ökat antal orosanmälningar från Migrationsverket till socialnämnden. SKR bedömer dock att det är fråga om ett begränsat antal ärenden.

Skälen för regeringens bedömning

Migrationsverket

Förslaget om införande av nya krav i anmälningssärenden innebär att handläggningen av medborgarskapsärenden blir mer resurskrävande och kommer att innebära en väsentligt ökad arbetsinsats jämfört med i dag. Till det kommer förslaget om att prövningen ska utgå från förhållandena vid tidpunkten för beslutet och att förvärv av svenskt medborgarskap ska fastställas till beslutsdagen, vilket kan komma att innebära ytterligare handläggning i ärendena och ökade handläggningstider. Samtidigt bedöms införandet av de nya kraven i anmälningssärenden innebära att färre personer anmäler att de vill bli svenska medborgare. Även om antalet ärenden sannolikt kommer att minska, medför förslaget sammantaget en ökad kostnad när det gäller handläggningen av anmälningssärenden.

Regeringen instämmer i *Migrationsverkets* bedömning att utredningen bedömt kostnaden som väl låg givet den komplexitet som kommer att präglade de anmälningssärenden som omfattas av de nya kraven. Regeringen beaktar vid den bedömningen även att Migrationsverket enligt förslaget

Prop. 2023/24:107 ska ta över ansvaret för handläggningen av de anmälningsärenden som tidigare handlagts av länsstyrelserna. Regeringen uppskattar att förslagen kommer att medföra en ökad kostnad för 2024 med 2 000 000 kronor och en årlig ökad kostnad från och med 2025 om 10 000 000 kronor för myndigheten (jfr prop. 2023/24:1 utgiftsområde 8 s. 31). Kostnader för vissa utbildningsinsatser och andra förberedelser bedöms rymmas inom befintliga anslagsramar för myndigheten.

När det gäller förslaget om ändringar i bestämmelserna om befrielse från svenskt medborgarskap delar regeringen den bedömning som utredningen gör om att det endast kommer att leda till marginella ökade kostnader för Migrationsverket som ryms inom befintliga anslagsramar. Inte heller de nya bestämmelserna med möjlighet till återkallelse av ett tidigare fattat beslut om befrielse bedöms leda till annat än marginellt ökade kostnader för Migrationsverket.

Länsstyrelserna

Förslaget om att flytta över alla anmälningsärenden från länsstyrelserna till Migrationsverket innebär att länsstyrelsernas handläggning av medborgarskapsärenden upphör. Länsstyrelserna behåller dock ansvaret för handläggningen av de ärenden som har inletts före ikraftträdandet (se avsnitt 11.2.1). Utredningen bedömer att överflyttningen av anmälningsärenden från länsstyrelserna till Migrationsverket kommer att innebära en minskad årlig kostnad för länsstyrelserna med ca 1 100 000 kronor. Regeringen har under hand haft kontakt med länsstyrelserna och det har vid den kontakten kommit fram att den uppskattade kostnaden kan vara både lägre och högre än det belopp som anges i betänkandet. Regeringen uppskattar att länsstyrelserna från och med 2025 inte kommer att ha några kostnader för dessa ärenden.

Säkerhetspolisen och Polismyndigheten

Förslaget om att den som bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet inte ska kunna förvärva medborgarskap genom anmälan (se avsnitt 4.3) innebär att Säkerhetspolisen kommer att få fler ärenden att lämna yttranden och eventuell erinran i jämfört med i dag. Regeringen uppskattar att dessa uppgifter medför ökade årliga kostnader från och med 2025 med 2 000 000 kronor för Säkerhetspolisen. Regeringen bedömer att de ökade kostnaderna för Säkerhetspolisen ryms inom befintliga anslagsramar.

Det är först sedan Migrationsverket har skickat en remiss till Säkerhetspolisen som ett ärende inleds hos den myndigheten. Eftersom lagändringarna träder i kraft först den 1 oktober 2024 kan det antas att det under 2024 kommer att röra sig om ett mindre antal ärenden där Migrationsverket också hinner skicka en remiss till Säkerhetspolisen. Kostnaden för hanteringen av de ärendena bedöms rymmas inom befintliga anslagsramar för Säkerhetspolisen. Detsamma gäller för kostnader för teknisk utveckling och metodutveckling.

Med anledning av att Migrationsverket har direktåtkomst till Polismyndighetens misstanke- och belastningsregister bedöms förslaget om ett krav på frånvaro av brottslighet inte medföra några särskilda konsekvenser eller ökade kostnader för Polismyndigheten. Förslagen

innebär dock att Migrationsverket ska kunna utbyta information med Polismyndigheten också på annat sätt. De ytterligare arbetsuppgifter som detta innebär för Polismyndigheten bedöms inte ge upphov till annat än marginella kostnader. Dessa ryms inom befintliga anslagsramar.

Domstolarna och regeringen i egenskap av överprövningsinstans

Förslaget om nya krav i anmälningsärenden kommer å ena sidan sannolikt att leda till något färre anmälningsärenden om medborgarskap. Å andra sidan kommer sannolikt de nya krav som införs kunna leda till fler överklaganden i de ärenden som kommer in till Migrationsverket. Det kan också leda till att målen i domstolarna avseende anmälningsärenden blir mer komplicerade. Antalet befrielseärenden bedöms inte öka med anledning av förslagen i den delen och möjligheten till återkallelse av ett befrielsebeslut bedöms resultera i endast ett fåtal ärenden hos Migrationsverket.

Även om förslagen, som *Domstolsverket, Förvaltningsrätten i Malmö* och *Förvaltningsrätten i Göteborg* påpekar, kommer att innebära viss ökning i antalet överklaganden och en ökad komplexitet i dessa vilket kan ge upphov till något högre kostnader för handläggningen hos domstolarna, bedöms nivån på antalet överklaganden sammantaget fortfarande vara så låg att migrationsdomstolarna kan hantera konsekvenserna av de nya kraven inom ramen för sina befintliga anslag.

En konsekvens av utredningens förslag att vissa anmälningsärenden ska klassificeras som säkerhetsärenden är att regeringen, i sin egenskap av överprövningsinstans för säkerhetsärenden, kan komma att få fler ärenden. Kostnaderna för att handlägga dessa bedöms som mycket begränsade och ryms inom befintliga anslagsramar för Regeringskansliet.

Kommuner och regioner

Som *Sveriges Kommuner och Regioner* påpekar kan Migrationsverket komma att kontakta socialnämnden i en kommun i ett ärende om befrielse från svenskt medborgarskap och ett ärende om återkallelse av ett tidigare fattat beslut om befrielse. Socialnämnderna kommer därför sannolikt att påverkas av förslaget på sätt att de behöver lämna information i fler fall än i dag. Det torde dock handla om ytterst få fall och förslagen bedöms därför inte få några beaktansvärda konsekvenser för kommunerna. Förslagen bedöms inte heller påverka regionerna.

12.2 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen innebär att möjligheten till förvärv av svenskt medborgarskap för barn som har fyllt 15 år, unga vuxna och de som vill återfå svenskt medborgarskap i viss utsträckning begränsas.

Förslagen kan under vissa förutsättningar få en viss preventiv effekt på unga utländska medborgares benägenhet att begå brott eller agera på ett sätt som anses utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

Förslagen om nya krav i medborgarskapsärenden bedöms påverka pojkar och unga män i något större utsträckning än flickor och unga kvinnor.

Förslagen om befrielse av medborgarskap och återkallelse av befrielsebeslut i vissa fall bedöms leda till ett ökat skydd mot ofrivillig förlust av svenskt medborgarskap, särskilt för barn och vuxna som lever i en hedersrelaterad kontext. Förslagen i den delen bedöms påverka flickor och kvinnor i något högre grad än pojkar och män.

Förslagen bedöms inte påverka den kommunala självstyrelsen.

Förslagen bedöms inte få några EU-rättsliga konsekvenser och bedöms respektera de konventionsåtaganden och internationella avtal som Sverige har att följa.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Merparten av remissinstanserna har inte något att invända mot bedömningen.

Länsstyrelsen i Värmlands län framhåller utredningens bedömning om att minskade möjligheter att förvärva svenskt medborgarskap kan leda till segregation och menar att förslagen får konsekvenser inte bara för de individer som exkluderas utan också för samhället i stort. Liknande synpunkter förs fram av *Svenska Röda Korset* som också efterfrågar en tydligare analys kring sambandet mellan förslagen och den preventiva effekt som de bedöms ha på den enskildes benägenhet att begå brott.

Skälen för regeringens bedömning: Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag. Barnkonventionen ska ses som en helhet och rättigheterna i konventionen ska tolkas i relation till varandra (se avsnitt 4.5.1). Enligt barnkonventionen ska konsekvenserna för barn redovisas när det gäller alla åtgärder som påverkar barn. Vid alla åtgärder som rör barn ska också i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Att säkerställa barns rättigheter innebär inte alltid enkla och givna lösningar. Det handlar ytterst om att väga olika intressen mot varandra och i praktiken kan det innebära att göra val och prioriteringar.

Förslagen om införande av nya krav i anmälningssärenden samt krav på att det görs sannolikt att den uppgivna identitet är riktig, innebär att möjligheten till förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan för barn, unga vuxna och de som vill återfå svenskt medborgarskap begränsas. Som utredningen framhåller, och som även *Länsstyrelsen i Värmlands län* och *Svenska Röda Korset* pekar på, finns det en risk för att minskade möjligheter att förvärva svenskt medborgarskap kan leda till förutsättningarna för enskilda individers integration i samhället försämrats.

I likhet med utredningen bedömer regeringen att förslaget bör få en begränsad inverkan på barns möjligheter att förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan. Det är fråga om barn som har fyllt 15 år och som dels omfattas av en anmälan om förvärv av medborgarskap, dels kan lastas för den typ av allvarligare agerande som omfattas av de nya kraven. Även om det är svårt att göra några precisa prognoser för framtiden, bedöms de nya och strängare kraven i praktiken komma att påverka en mycket liten grupp barn. Förslagen bedöms få större inverkan på gruppen unga vuxna och de som vill återfå svenskt medborgarskap. För den samlade gruppen vuxna som i dag kan förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan, bedöms dock föreslagen endast få marginella effekter. Den som går miste

om möjligheten att förvärva medborgarskap genom anmälan står inte utan möjlighet att förvärva medborgarskap på annat sätt. Liksom för vuxna utlänningar i allmänhet kommer de att kunna göra en ansökan och prövas inom ramen för ett ansökningsärende (naturalisation). Det kommer dock i det enskilda fallet typiskt sett sannolikt leda till längre tid utanför den gemenskap som medborgarskapet erbjuder och en längre tid i väntan t.ex. på möjligheten att få utöva den demokratiska rätten att rösta i och ställa upp som kandidat i ett riksdagsval.

Till skillnad från Svenska Röda Korset instämmer regeringen i utredningens bedömning att de krav som föreslås avseende bl.a. frånvaro av brottslighet m.m. i vissa fall kan få en preventiv effekt på den enskildes benägenhet att begå brott eller agera på ett sätt som anses utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Det gäller särskilt om betydelsen av ett svenskt medborgarskap stärks, såväl rättsligt som symboliskt, och förslagen skulle därmed i olika hänseenden kunna innebära samhällsekonomiska besparingar.

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Medborgarskapet är en formell förutsättning för att ytterst kunna påverka den politiska styrningen i Sverige. Det bör därför vara en självklarhet att möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap ska vara lika för kvinnor och män. Med beaktande av att män är överrepresenterade i den statistik som finns hos Brottsförebyggande rådet (Brå) över lagförda brott som omfattas av den avgränsning som föreslås i avsnitt 4.2, bedömer regeringen i likhet med utredningen att det kan förmodas att fler pojkar och unga män än flickor och unga kvinnor kommer att beröras av de nya reglerna. Förslaget, som i sig är könsneutralt utformat, skulle kunna få effekten att något fler pojkar och unga män än flickor och unga kvinnor diskvalificeras från möjligheten att förvärva medborgarskap efter anmälan. Förslagen om ett krav på frånvaro av brottslighet kan förväntas medföra att möjligheterna att neka medborgarskap för den som har gjort sig skyldig till bl.a. hedersrelaterad brottslighet ökar. Även annat våld och förtryck som utövats i en nära relation kan beaktas vid prövningen av medborgarskapsfrågan. Dessa typer av brott drabbar i första hand kvinnor. Därmed kan förslagen förväntas bidra till bättre förutsättningar att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män när det gäller det jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Förslagen om ett krav på samtycke för befrielse från medborgarskap och att befrielse inte ska medges om det bedöms stå i strid mot barnets bästa, bedöms stärka barns och ungas rätt till medborgarskap och minska risken att de förlorar sitt medborgarskap mot sin vilja. Samma sak kan sägas när det gäller förslaget om att befrielse ska kunna vägras om det kan antas att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Det gäller inte minst för personer som lever i en utsatt miljö eller hedersrelaterad kontext och oavsett om de är barn eller vuxna.

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Inskränkningen i den kommunala självstyrelsen bedöms bli mycket begränsad. Syftet med förslagen om ett krav på samtycke för befrielse från medborgarskap och att befrielse inte ska medges om det bedöms stå i strid mot barnets bästa,

Prop. 2023/24:107 är att stärka skyddet för barn samt motverka att den som befinner sig i en utsatt situation tvingas att avsäga sig sitt svenska medborgarskap och därigenom befrias från det. Det är av vikt att Migrationsverket får tillgång till de uppgifter som myndigheten behöver för sin prövning. Detta kan inte uppnås på ett mindre ingripande sätt än att socialnämnderna på myndighetens förfrågan i ett enskilt fall lämnar behövliga uppgifter för prövningen. Inskränkningen bedöms därför vara proportionerlig.

Förslagen bedöms inte få några EU-rättsliga konsekvenser och bedöms respektera de konventionsåtaganden och internationella avtal som Sverige har att följa.

13 Författningskommentar

13.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

6 § Ett barn som har fötts i Sverige och som sedan födelsen är statslöst förvärvat svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i första stycket gäller inte ett barn som har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år och som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för barn som är födda i Sverige och som sedan födelsen är statslösa att förvärva svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet. Övervägandena finns i avsnitten 4.5.2 och 5.

I *första stycket* ersätts ordet genom med ordet *efter*. Ändringen innebär att prövningen av förvärv av svenskt medborgarskap ska göras med utgångspunkt i förhållandena vid tidpunkten för beslutet och att förvärv av svenskt medborgarskap ska fastställas till beslutsdagen. Villkoren för förvärv av svenskt medborgarskap *efter* anmälan måste därmed vara uppfyllda vid tidpunkten för beslutet. Omständigheter som inträffar *efter* anmälningstillfället och under handläggningen av ett ärende och som påverkar förutsättningarna för förvärv av medborgarskap ska alltså beaktas vid prövningen av anmälan. En anmälan ska därmed avslås exempelvis om barnet *efter* anmälningstillfället men innan besluts-tidpunkten förlorar sitt hemvist i Sverige eller om hans eller hennes uppehållstillstånd återkallas under handläggningen. Motsatsvis gäller att en anmälan kan bifallas om barnet exempelvis tar sitt hemvist i Sverige eller beviljas uppehållstillstånd under tiden för handläggningen av anmälan hos Migrationsverket.

Hittillsvarande *tredje stycket* tas bort som en följd av ändringen i första stycket om vid vilken tidpunkt villkoren för anmälan ska vara uppfyllda.

7 § Ett barn som inte har svenskt medborgarskap förvärvar svenskt medborgarskap efter anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har

1. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och
2. hemvist här i landet sedan tre år eller, om barnet är statslöst, två år.

Om barnet har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för ett barn som inte har svenskt medborgarskap att förvärva sådant efter anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet. Övervägandena finns i avsnitten 4.2–4.6 och 5.

Ändringen i *första stycket* motsvarar den ändring som görs i 6 §. Se kommentaren till den paragrafen.

Hittillsvarande *andra stycket* tas bort som en följd av ändringen i första stycket om vid vilken tidpunkt villkoren för anmälan ska vara uppfyllda.

I *tredje stycket*, som är nytt, införs bestämmelser som innebär att svenskt medborgarskap för ett barn som vid beslutstillfället har fyllt 15 år kan beviljas bara om de angivna kraven är uppfyllda.

Av bestämmelsens första led framgår att det krävs att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Kravet är främst riktat till den som har vårdnaden om barnet. Det är formulerat med utgångspunkt i motsvarande krav i 12 § andra stycket och ska tolkas på samma sätt som i den bestämmelsen. Det innebär att det får göras en bedömning av trovärdigheten av de uppgifter som lämnas om barnets identitet och om anledningen till att barnets identitet inte går att styrka (prop. 1997/98:178 s. 21).

I *tredje stycket 1–4* finns krav på frånvaro av brottslighet av visst slag eller omfattning och andra villkor som tar sikte på barnets levnadssätt.

Enligt *tredje stycket 1* krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet vid beslutstillfället varken är skäligen misstänkt eller dömt för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden.

Vid tillämpningen av bestämmelsen ska prövningen göras med utgångspunkt i de straffskalor som gäller för brott enligt brottsbalken och specialstraffrättsliga bestämmelser. Det ska inte göras någon bedömning av straffvärdet för en gärning i det enskilda fallet. När det gäller

Prop. 2023/24:107 osjälvständiga brottsformer ska prövningen göras utifrån de bestämmelser som finns om straffmaximum i 23 kap. brottsbalken. Det innebär att ett försöksbrott i aktuellt hänseende behandlas på samma sätt som ett fullbordat brott. Detsamma gäller i fråga om anstiftan och medhjälp till brott. Vid förberedelse eller stämpling till brott gäller särskilda begränsningar i fråga om det maximistraff som får dömas ut (23 kap. 2 § brottsbalken). Uttrycket skäligen misstänkt har samma innebörd som uttrycket den som skäligen kan misstänkas i 23 kap. rättegångsbalken. För prövningen i medborgarskapsärendet är det avgörande vilken brottsmisstanke som föreligger vid beslutstidpunkten. Ändringar i fråga om brottsrubricering under handläggningen kan därför påverka det slutliga ställningstagandet i ärendet.

Vid bedömningen av om upprepad brottslighet ska diskvalificera en utlännings från förvärv av svenskt medborgarskap ska hänsyn tas till vilken typ av brott det är fråga om och hur allvarliga de är, hur många brott det handlar om och hur lång tid det har gått mellan brotten och tidpunkten för prövningen av anmälan. I uttrycket upprepad brottslighet ligger att det ska vara fråga om flera skilda fall eller händelser. Om utlännings vid ett någorlunda sammanhängande tillfälle gör sig skyldig till flera brott är kravet inte uppfyllt. Det krävs dock inte att brotten har prövats av åklagare genom strafföreläggande eller domstolar genom dom vid olika tillfällen.

Kravet i bestämmelsen att brottsligheten inte ska vara mindre allvarlig innebär bl.a. att rena bötesbrott (olika ordningsföreseelser och brott med enbart böter i straffskalan) regelmässigt inte ska påverka bedömningen. Detsamma gäller som regel i fråga om brott som har böter i straffskalan. Avsikten är inte att prövningsmyndigheten ska göra en egen uppskattning enligt 29 kap. brottsbalken av de individuella gärningarnas straffvärde eller andra omständigheter som kan påverka påföljden i det enskilda fallet. I stället ska prövningen ta utgångspunkt i de ställningstaganden som en domstol har gjort i en dom eller som framgår av ett strafföreläggande. Om det är fråga om en brottsmisstanke får utgångspunkt i stället normalt tas i straffskalans minimistraff. Upprepade brott med böter i straffskalan, dvs. brottslighet där normalpåföljden bestäms till dagsböter, kan typiskt sett sällan diskvalificera en utlännings från förvärv av medborgarskap efter anmälan, utom i kombination med grövre brottslighet.

Bestämmelsen innebär att en bedömning ska göras av den samlade brottslighetens allvar. Kravet att brottsligheten inte ska ligga långt tillbaka i tiden innebär också att brottslighet som ligger längre tillbaka i tiden normalt behöver vara av allvarligare slag för att kunna beaktas vid prövningen. Det innebär t.ex. att en person som i nära anslutning till prövningen har begått många brott med kort mellanrum mellan gärningarna kan diskvalificeras från förvärv av svenskt medborgarskap enligt paragrafen även om brotten var för sig inte kan ses som allvarliga. Omvänt gäller att en person som gjort sig skyldig till brott som ligger längre tillbaka i tiden – exempelvis gärningar som ligger två år eller mer tillbaka i tiden – normalt hindras från att förvärva medborgarskap efter anmälan enligt paragrafen när det är fråga om allvarligare brott. Hur olika typer av brott och den samlade brottslighetens allvar ska bedömas får utvecklas närmare i rättstillämpningen. Bestämmelsen är tillämplig vid brott som har begåtts i Sverige eller som utlännings är skäligen misstänkt

för här i landet. Det gäller även om utlännings t.ex. har lagförts utanför Sverige. Prop. 2023/24:107

Enligt *tredje stycket 2* kan även brott som har begåtts utanför Sverige eller som utlännings är skäligen misstänkt för i ett annat land diskvalificera en utlännings från förvärv av medborgarskap om brottsligheten enligt svensk lag motsvarar brottslighet som avses i punkten 1. Det innebär att prövningsmyndigheten behöver bedöma hur det brott som har begåtts utanför Sverige eller som den enskilde är skäligen misstänkt för i ett annat land motsvarar ett svenskt brott och vilken straffskala det svenska brottet har. Det betyder å ena sidan att ett brott som betraktas som mindre allvarligt i ett annat land – dvs. som har ett kortare maximistraff där än i Sverige – kan komma att omfattas. Det kan å andra sidan också medföra att brott som betraktas som mycket allvarliga i andra länder inte omfattas. Bestämmelsen innebär att både utländska domar i brottmål och, i förekommande fall, brottsmisstankar som finns i andra länder kan behöva beaktas, när de blir kända för prövningsmyndigheten.

Om en utlännings är skäligen misstänkt eller dömd för flera brott och något eller några av brotten omfattas av *tredje stycket 1* medan något eller flera andra av brotten omfattas av *tredje stycket 2*, ska prövningsmyndigheten göra en samlad bedömning av brotten för att avgöra om den upprepade brottsligheten sammantaget är tillräckligt allvarlig för att diskvalificera en utlännings från förvärv av svenskt medborgarskap.

Enligt *tredje stycket 3* krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att den som anmälan avser vid beslutstillfället inte bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Exempel på när en utlännings kan anses utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet kan vara om han eller hon kan antas bedriva spioneri eller begå andra brott som allvarligt hotar säkerheten i det svenska samhället. Ett annat exempel kan vara att utlännings har någon form av koppling till terrorism. Även andra kopplingar till grov organiserad och systemhotande brottslighet kan i ett enskilt fall innebära att en person utgör ett hot mot allmän säkerhet. I kravet på att utlännings ska utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller den allmänna säkerheten ligger inte att det måste stå fullt klart att utlännings kan knytas till exempelvis spioneri. Omständigheterna måste dock vara tillräckligt konkreta för att det utifrån utredningsunderlaget på objektiva grunder ska vara möjligt att göra sakligt grundade antaganden om angivna förhållanden.

Av *tredje stycket 4* följer att det för förvärv av svenskt medborgarskap krävs att den som anmälan avser inte har varit verksam i, eller har haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor. Kravet har samma innebörd som motsvarande krav som uppställs inom ramen för prövningen av kravet på hederligt levnadssätt enligt 11 § 5 och omfattar samma typer av organisationer som omfattas av det kravet (se t.ex. MIG 2019:11 och MIG 2007:40 II).

8 § En utlännings förvärvar svenskt medborgarskap *efter* anmälan, om han eller hon

1. har fyllt arton men inte tjugoett år vid anmälningstillfället,
2. har permanent uppehållstillstånd i Sverige, och
3. har haft hemvist här i landet sedan fem år eller, i fråga om den som är statslös,

- a) sedan fem år,
- b) under sammanlagt tio år, eller
- c) sedan han eller hon fyllde femton år.

Kravet i första stycket 2 gäller inte en utlänning som

- 1. är född i Sverige,
- 2. sedan födelsen är statslös,
- 3. har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år, och
- 4. har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

Utöver de krav som anges i första stycket krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att utlänningen gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Tredje stycket gäller inte en utlänning som är född i Sverige och som sedan födelsen är statslös.

I paragrafen finns bestämmelser som ger unga vuxna i åldrarna 18 till 20 år möjlighet att göra en egen anmälan om att förvärva svenskt medborgarskap. Övervägandena finns i avsnitten 4.2–4.7 och 5.

I första stycket ändras ordet genom till ordet efter på motsvarande sätt som i 6 §. Se kommentaren till den paragrafen. Bestämmelsen ändras vidare bl.a. på så sätt att det åldersvillkor som gäller för paragrafens tillämpning justeras redaktionellt genom att flyttas till en ny punkt samtidigt som det ändras i sakligt hänseende så att det framgår att det ska vara uppfyllt vid anmälningstillfället.

Av första stycket 1, som är ny, följer att det är den som har fyllt 18 men inte 21 år vid anmälningstillfället som kan förvärva medborgarskap enligt bestämmelsen, om övriga förutsättningar är uppfyllda. Utformningen av bestämmelsen i denna punkt innebär alltså ett avsteg från principen att prövningen ska göras med utgångspunkt i omständigheterna vid beslutstillfället.

I första stycket 3 finns bestämmelser om hemvistvillkoret. Ändringen innebär att det för andra än statslösa utlänningar som huvudregel krävs att han eller hon har haft hemvist här i landet sedan fem år tillbaka i stället för sammanhängande från det att utlänningen fyllde 13 år. För den som är statslös införs bestämmelser som innebär att hemvistvillkoret kan uppfyllas på tre alternativa sätt. Enligt första stycket 3 a gäller för den som är statslös ett krav på hemvist i Sverige sedan fem år. Av första stycket 3 b följer att hemvistkravet också kan uppfyllas om hemvisttiden uppgår till sammanlagt tio år. Av första stycket 3 c följer att kravet, liksom tidigare, även kan uppfyllas om den statslösa har haft hemvist i Sverige sammanhängande sedan han eller hon fyllde 15 år.

Ändringen i *andra stycket* är språklig och redaktionell och innebär ingen ändring i sak. Ändringen innebär bl.a. att hänvisning sker till första stycket 2 i stället för första stycket 1.

I *tredje stycket*, som är nytt, införs nya krav för förvärv av medborgarskap efter anmälan. Bestämmelsen motsvarar 7 § tredje stycket. Se kommentaren till den paragrafen. Kravet på att det måste göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig är i bestämmelsen i detta stycke dock riktat till den som anmälan avser.

Fjärde stycket, som är nytt, innebär att kraven i tredje stycket inte gäller en utlänning som är född i Sverige som sedan födelsen är statslös.

9 § Den som har fyllt arton år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap återfår detta *efter* anmälan, om han eller hon

1. har permanent uppehållstillstånd i Sverige,
2. har haft hemvist här i landet under sammanlagt tio år, och
3. sedan två år har hemvist här i landet.

För att medborgarskapet ska återfås, krävs utöver de krav som följer av första stycket att den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för den som fyllt 18 år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap att återfå detta efter anmälan. Övervägandena finns i avsnitten 4.2–4.6 och 5.

Ändringen i *första stycket* motsvarar den ändring som görs i 6 §. Se kommentaren till den paragrafen.

I *andra stycket*, som är nytt, införs nya krav för den som vill återfå sitt svenska medborgarskap efter anmälan. Bestämmelsen motsvarar 7 § tredje stycket. Se kommentaren till den paragrafen. Kravet på att det måste göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig är dock riktat till den som anmälan avser.

10 § Om en utlänning blir svensk medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärvat även hans eller hennes ogifta barn som har hemvist här i landet och inte har fyllt arton år svenskt medborgarskap om utlänningen

1. ensam har vårdnaden om barnet, eller
2. har vårdnaden gemensamt med den andra föräldern och han eller hon är svensk medborgare.

Blir föräldrarna till ett ogift barn som har hemvist här i landet och som inte har fyllt arton år samtidigt svenska medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärvat även barnet svenskt medborgarskap om han eller hon står under bådas vårdnad.

Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

I paragrafen finns bestämmelser om under vilka förutsättningar ett barn till en utlänning som förvärvat eller återfår svenskt medborgarskap efter anmälan enligt 6–9 §§ samtidigt kan förvärva svenskt medborgarskap. Övervägandena finns i avsnitten 4.2–4.6.

I tredje stycket, som är nytt, införs nya krav för förvärv av medborgarskap efter anmälan. Bestämmelsen motsvarar 7 § tredje stycket. Se kommentaren till den paragrafen.

15 § Den som är eller önskar bli utländsk medborgare får efter ansökan befrias från sitt svenska medborgarskap. Befrielse får vägras om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Den som har hemvist i Sverige får också vägras befrielse om det finns andra särskilda skäl.

Om sökanden inte redan är utländsk medborgare ska det som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom en viss tid förvärvat medborgarskap i ett annat land.

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för befrielse från svenskt medborgarskap. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Ändringarna i första stycket innebär bl.a. att prövningsmyndigheten inte alltid längre är skyldig att bevilja befrielse från svenskt medborgarskap för en medborgare som har sitt hemvist utomlands och gör en ansökan om befrielse. Av bestämmelsen följer att myndigheten har en möjlighet att vägra en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Ett exempel på en situation när det kan vara aktuellt är om det finns anledning att misstänka att en ansökan om befrielse inte är ett uttryck för sökandens egen vilja utan att sökanden har blivit utsatt för påverkan från någon annan. Det kan röra sig om påverkan från en fysisk person, en organisation eller en annan stat. Det kan exempelvis vara fråga om en påverkan som utövas på grund av hedersförtryck eller på grund av att sökanden av något annat skäl befinner sig i en utsatt situation. Bestämmelsen förutsätter inte att myndigheten klarlägger precis vilka omständigheter som i det enskilda fallet motiverar ett avslag. Ett annat tänkbart exempel kan vara att en person som sitter häktad eller fängslad utomlands utsätts för påtryckningar att avsäga sig sitt svenska medborgarskap. Det är tillräckligt att omständigheterna vid en helhetsbedömning ger anledning till antagande att sökanden inte med egen fri vilja står bakom ansökan.

Bestämmelsen omfattar både den som har hemvist i Sverige och den som saknar hemvist här i landet. Stycket ändras språkligt så att det framgår att befrielse får vägras för den som har hemvist i Sverige också om det finns andra särskilda skäl. Innebörden av villkoret om särskilda skäl är oförändrat i sak (jfr prop. 1999/2000:147 s. 78).

Därutöver görs i första stycket första meningen en språklig ändring.

Ändringen i *andra stycket* är endast språklig.

15 a § *Som förutsättning för barns befrielse från svenskt medborgarskap enligt 15 § gäller att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Vid den bedömningen ska hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.*

Om barnet har fyllt tolv år krävs dessutom att barnet samtycker till befrielsen, om han eller hon inte är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av sjukdom eller något annat liknande förhållande.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om särskilda villkor för barns befrielse från svenskt medborgarskap. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Av *första stycket första meningen* framgår att det är en förutsättning för barns befrielse från svenskt medborgarskap att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Villkoret omfattar alla barn, alltså såväl barn som har fyllt 12 år och omfattas av kravet på samtycke i *andra stycket* som barn som är yngre än 12 år eller som omfattas av det föreslagna undantaget i *andra stycket*. Exempel på en situation där det kan ifrågasättas om villkoret är uppfyllt är om vårdnadshavarna ansöker om befrielse för ett eller flera av sina barn utan att samtidigt ansöka om befrielse för sig själva. För att en ansökan om befrielse ska beviljas i en sådan situation krävs att det finns ett verkligt och godtagbart skäl och en rimlig förklaring till varför endast barnen eller barnet ska befrias från sitt svenska medborgarskap. Ett annat tänkbart exempel kan vara att det finns grund för misstanke om att det verkliga syftet med ansökan är att försvaga barnets skydd mot utnyttjande, omänsklig behandling eller sådana traditionella sedvänjor som är skadliga för barnet, eller att barnet löper risk för att lämnas kvar i vårdnadshavarnas hemland. Till grund för bedömningen kan det t.ex. finnas uppgifter från socialtjänsten eller skolan om att barnet lever i en hederskontext och riskerar att giftas bort utomlands eller föras utomlands för att placeras i uppfostringsinstitution.

Exempel på en omständighet som kan tala för att en befrielse inte kan anses strida mot barnets bästa är att barnet har en väldigt svag anknytning till Sverige. Det kan t.ex. handla om situationer där ett barn är fött utomlands och aldrig har bott i Sverige.

Enligt *första stycket andra meningen* ska, vid bedömningen av om en befrielse från svenskt medborgarskap står i strid med barnets bästa, hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad. Det innebär att det normalt ska fästas större avseende vid ett äldre barns inställning än vid ett yngre barns. Enbart ålder kan dock inte avgöra vikten av ett barns åsikter. Hur mycket ett barn förstår är inte på ett entydigt sätt knutet till barnets ålder. Med mognad avses förmågan att förstå och bedöma konsekvenserna av en särskild fråga, varvid den fortlöpande utvecklingen av barnets förmågor måste beaktas.

Av *andra stycket* framgår att det som villkor för barns befrielse från svenskt medborgarskap som regel krävs samtycke av barn som har fyllt 12 år. Om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av sjukdom eller något annat liknande förhållande krävs dock inte något samtycke. I uttrycket varaktigt ligger att hindret ska vara av sådan omfattning och påverka barnet på ett sådant sätt att det inte går att förstå vad barnet vill och önskar. Exempel på det kan vara fysisk eller psykisk sjukdom eller resultatet av en sådan sjukdom eller en omfattande intellektuell funktionsnedsättning. Hindret får inte vara övergående och bör kunna styrkas med läkarintyg (jfr prop. 1981/82:156 s. 78 f.).

Återkallelse av beslut om befrielse

15 b § Ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap ska återkallas om det vid tidpunkten för beslutet fanns hinder mot befrielse enligt 15 och 15 a §§ och inte särskilda skäl talar emot att beslutet återkallas.

Ett beslut om återkallelse gäller från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om förutsättningarna för återkallelse av ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Av *första stycket* framgår att ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap ska återkallas om det vid tidpunkten för beslutet fanns hinder mot befrielse, om inte särskilda skäl talar emot att beslutet återkallas. Ett exempel på en omständighet som kan utgöra särskilda skäl mot att beslutet återkallas kan vara att det vid prövningen visar sig att personen har begått brott, bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller att han eller hon har varit verksam i eller deltagit i en organisation som begår eller har begått terroristhandlingar. Om en återkallelse skulle vara till nackdel för den enskilde eller om det framgår att den enskilde inte vill ha tillbaka sitt svenska medborgarskap ska ett beslut om återkallelse inte fattas.

Av *andra stycket* framgår att ett beslut om återkallelse ska gälla från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft. Ett återkallelsebeslut gäller således retroaktivt.

18 § En medborgare i en avtalsstat förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon

1. har fyllt arton år,
2. har hemvist här i landet sedan fem år, och
3. under denna tid inte har dömts till frihetsberövande påföljd.

När en person förvärvar medborgarskap på sådant sätt tillämpas 10 § *första och andra styckena* i fråga om medborgarens barn.

I paragrafen finns bestämmelser om när en medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan och vilka bestämmelser i lagen som ska tillämpas på medborgarens barn vid ett sådant förvärv. Övervägandena finns i avsnitten 4.5.2 och 5.

Ändringen i *andra stycket* innebär att barn till den som förvärvar medborgarskap enligt denna bestämmelse inte ska omfattas av de nya krav som införs i 10 § tredje stycket.

19 § Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i en avtalsstat, får tillbaka svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har tagit hemvist här i landet. Vid sådant förvärv av medborgarskap tillämpas 10 § *första och andra styckena* när det gäller medborgarens barn.

I paragrafen finns bestämmelser om när den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge kan få tillbaka sitt svenska medborgarskap genom anmälan och vilka bestämmelser i lagen som tillämpas på medborgarens barn vid sådant förvärv. Övervägandena finns i avsnitten 4.5.2. och 5.

I paragrafen görs en ändring för att barn till den som förvärvar medborgarskap enligt denna bestämmelse inte ska omfattas av de nya krav som införs i 10 § tredje stycket.

22 § *Frågor om medborgarskap* enligt denna lag *prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.*

I paragrafen finns en bestämmelse som upplyser om regeringens kompetens att ange vilken myndighet som prövar frågor om medborgarskap enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Ändringen innebär att uppräknningen av i vilka fall en länsstyrelse prövar anmälningar enligt lagen och upplysningen om vilka länsstyrelser som prövar ärenden utgår. Samtidigt införs en upplysning om att frågor om medborgarskap enligt lagen prövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Det innebär att Migrationsverket inte pekas ut direkt i lagen. Det är i stället något som regeringen kan göra inom ramen för sin restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen.

26 § *Beslut i ärenden* enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

En migrationsdomstols beslut överklagas hos Migrationsöverdomstolen i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. utlänningslagen (2005:716). Bestämmelserna i detta kapitel gäller även i övrigt i tillämpliga delar i mål enligt denna lag.

I paragrafen finns bestämmelser om hur beslut i ärenden enligt lagen får överklagas. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Ändringen i *första stycket* innebär att beslutsmyndigheterna inte längre pekas ut i lagens överklagbarhetsbestämmelse. I stället framgår genom en allmän bestämmelse att beslut i ärenden enligt lagen får överklagas till en migrationsdomstol. Överklagandeordningen för beslut i ett säkerhets-ärende regleras exklusivt i 27 § och dessa beslut kan inte överklagas enligt den här bestämmelsen.

Prop. 2023/24:107 **27 §** *Beslut i ett säkerhetsärende överklagas till regeringen. Ett sådant beslut får överklagas även av Säkerhetspolisen.*

Ett säkerhetsärende är ett ärende där Säkerhetspolisen har föreslagit att *en ansökan eller anmälan enligt denna lag ska* avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

I ett säkerhetsärende gäller förvärvet av svenskt medborgarskap från och med den dag då beslutet har *fått* laga kraft.

I paragrafen finns bestämmelser om överklaganden av Migrationsverkets beslut i säkerhetsärenden. Övervägandena finns i avsnitten 4.3, 7.3 och 8.

Ändringen i *första stycket* är språklig och redaktionell. Av bestämmelsen framgår att beslut i ett säkerhetsärende överklagas till regeringen. Ändringen innebär inte någon ändring i sak.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att också anmälningar och ansökningar om återkallelse av ett beslut om befrielse som avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet klassificeras som säkerhetsärenden. Vidare ersätts uttrycket rikets säkerhet av uttrycket Sveriges säkerhet, utan att någon ändring i sak är avsedd.

Ändringen i *tredje stycket* är endast språklig.

28 § En socialnämnd *ska* på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller Säkerhetspolisen lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden, om uppgifterna behövs i ett ärende om svenskt medborgarskap.

En socialnämnd ska på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol eller Migrationsöverdomstolen lämna ut uppgifter om den som ett ärende enligt 15 eller 15 a § avser om uppgifterna behövs i ett sådant ärende. Skyldigheten att lämna ut uppgifter avser uppgifter om den enskildes personliga förhållanden.

I paragrafen finns bestämmelser om när en socialnämnd ska lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Ändringen i *första stycket* är endast språklig.

I *andra stycket*, som är nytt, införs bestämmelser som reglerar i vilka fall en socialnämnd ska lämna ut uppgifter om den som ett ärende enligt 15 och 15 a §§ avser. Skyldigheten att lämna ut uppgifter avser uppgifter om den enskildes personliga förhållanden. Uttrycket personliga förhållanden avses ha samma innebörd som i tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen (prop. 2009/10:80 s. 177). Det innebär att uppgiftsskyldigheten kan omfatta vitt skilda slag av information som är knuten till den enskildes person, t.ex. uppgifter om namn och andra personliga identifikationsuppgifter, adress, familjeförhållanden, hälsa och vandel. Vad som menas med personliga förhållanden måste bestämmas med ledning av vanligt språkbruk. Också uppgift om en persons ekonomi torde omfattas av uttrycket personliga förhållanden (jfr prop. 1979/80:2 Del A s. 84).

4. Den som *har* förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap återfår detta *efter* anmälan till Migrationsverket.

För att svenskt medborgarskap ska återfås, krävs att den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

a) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

b) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

c) bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

d) har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Om den som anmälan avser står under någon annans vårdnad vid tidpunkten för anmälan, görs denna istället av den eller dem som är vårdnadshavare.

Om anmälan avser ett barn som har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Övergångsbestämmelsen reglerar medborgarskapsförvärv för personer som före år 2001 förlorade sitt svenska medborgarskap på grund av att de blev medborgare i en annan stat, men som önskar återfå detta. Övervägandena finns i avsnitten 4.2–4.6 och 5.

I *första stycket* ändras ordet genom till ordet efter. Ändringen motsvarar den ändring som görs i 6 §. Se kommentaren till den paragrafen. Vidare görs i stycket en språklig ändring.

I *andra stycket*, som är nytt, införs nya krav för förvärv av medborgarskap efter anmälan. Bestämmelsen motsvarar 7 § tredje stycket, varvid *punkterna a–d* motsvarar 7 § tredje stycket 1–4. Se kommentaren till den paragrafen. Kravet på att det måste göras sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig är dock riktat till den som anmälan avser om han eller hon är vuxen och till vårdnadshavaren om anmälan avser ett barn.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2024.

2. Föreskrifterna i 15 b § tillämpas inte på beslut som meddelats före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter gäller för ärenden som har inletts hos länsstyrelsen före ikraftträdandet.

4. Äldre föreskrifter gäller vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Lagen träder enligt *punkt 1* i kraft den 1 oktober 2024.

Punkt 2 innebär att föreskrifterna om återkallelse av beslut om befrielse inte ska tillämpas på beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Punkt 3 innebär att äldre föreskrifter gäller för ärenden som har inletts hos länsstyrelsen före ikraftträdandet. Det innebär att de ärenden som vid ikraftträdandet inte har avslutats hos länsstyrelsen ska handläggas enligt äldre föreskrifter och inte flyttas över till Migrationsverket.

Punkt 4 innebär att äldre föreskrifter ska gälla vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet. Det innebär att domstolarna ska tillämpa äldre föreskrifter vid prövningen av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.

13.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

2. De upphävda 4 och 5 §§ gäller fortfarande för barn som har fötts före den 1 april 2015. *Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap enligt den upphävda 5 § att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken*

a) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

b) är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

c) bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

d) har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

När en person förvärvat medborgarskap enligt den upphävda 5 § tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

Punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap reglerar medborgarskapsförvärv för barn under vissa omständigheter enligt de upphävda 4 och 5 §§ i lagen. De bestämmelserna gäller fortfarande för barn som fötts före den 1 april 2015, men den upphävda 4 § är inte aktuell i detta sammanhang. Enligt den upphävda 5 § kan ett barn som har fötts utomlands och som inte har förvärvat svenskt medborgarskap men vars far sedan barnets födelse är svensk medborgare, förvärva svenskt medborgarskap om fadern anmäler det innan barnet har fyllt 18 år. Övervägandena finns i avsnitten 4.2–4.6 och 5.

I första stycket införs nya krav för förvärv av medborgarskap. Bestämmelsen motsvarar 7 § tredje stycket, varvid punkterna a–d motsvarar 7 § tredje stycket 1–4. Se kommentaren till den paragrafen.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar hittillsvarande första stycket andra meningen. Ändringen är endast redaktionell.

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2024.

2. Äldre föreskrifter gäller vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Lagen träder enligt *punkt 1* i kraft den 1 oktober 2024.

Punkt 2 innebär att äldre föreskrifter ska gälla vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet. Det innebär, att domstolarna ska tillämpa äldre föreskrifter vid prövningen av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.

Sammanfattning av betänkandet Ändrade regler i medborgarskapslagen (SOU 2021:54)

Detta betänkande innehåller utredningens analyser, bedömningar och förslag när det gäller frågorna om det behövs ytterligare åtgärder för att begränsa förekomsten av statslöshet, om tidpunkten för förvärv av medborgarskap genom anmälan bör justeras, om det ska införas krav på hederligt levnadssätt för förvärv av medborgarskap efter anmälan och om möjligheterna att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap ska utökas. De förslag som lämnas föreslås träda i kraft den 1 januari 2023 och regleras i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap och medborgarskapsförordningen (2001:218). Nedan följer en sammanfattning av utredningens förslag.

Ytterligare åtgärder för att begränsa förekomsten av statslöshet

Automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap för statslösa barn födda i Sverige

Utredningen har i uppdrag att utreda om det bör införas ett automatiskt förvärv av medborgarskap vid födelsen för statslösa barn födda i Sverige som har en förälder med permanent uppehållstillstånd och även i övrigt en anknytning till Sverige. Utredningen har landat i att det inte bör införas ett sådant system.

Detta då ett system med automatiskt förvärv bedöms behöva involvera såväl Skatteverket som Migrationsverket, vilket skulle leda till att handläggningen inte kan ske så snabbt och smidigt som önskvärt och att kostnaderna för systemet blir höga. Det är också svårt att konstruera ett system som träffar ”rätt statslösa barn”. Det vill säga de som förblir statslösa över tid och som t.ex. inte såsom barn till föräldrar med medborgarskap i Indien och Förenade kungariket kan förvärva föräldrarnas medborgarskap genom registrering eller anmälan till hemlandsmyndigheten. En annan anledning till att utredningen inte föreslår ett system med automatiskt förvärv är att statistiken visar att något eller några år efter födelsen så är antalet barn som vid födelsen registrerades som statslösa i Sverige inte längre lika högt. En betydande andel av de barn som registrerades som statslösa vid födelsen är inte längre statslösa, sannolikt på grund av att de förvärvar medborgarskap inom några år efter födelsen då t.ex. faderskap har fastställts eller en ny utredning ger stöd för att barnet är medborgare i ett visst land.

För att ändå ge ett beredningsunderlag har utredningen utarbetat ett förslag på hur ett system med automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap skulle kunna se ut. Utredningen bedömer att utgångspunkten ska vara att ett barn som föds som statslöst i Sverige samt har en förälder med permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet ska förvärva svenskt medborgarskap vid födelsen. Utredningen bedömer att Skatteverket bör ansvara för beslut om registrering av svenskt medborgarskap och att Skatteverket i sådana ärenden ska kunna begära yttrande från Migrationsverket, om det inte är obehövligt, i frågorna om

barnets förälder har permanent uppehållstillstånd i Sverige, och om barnet är statslöst. Utredningen anser vidare att Migrationsverket ska bistå Skatteverket med bedömningen av statslöshet och kontroll av föräldrars uppehållstillståndstatus. Utredningen anser att det också är viktigt att Skatteverket och Migrationsverket enas om principerna för bedömningen av statslöshet. För att utredningens bedömningar ska vara så tydliga som möjligt innehåller betänkandet författningsförslag motsvarande vad som nu har sagts och en ny punkt om förvärv av svenskt medborgarskap i 2 § medborgarskapslagen. Betänkandet innehåller också bedömningar när det gäller dataskydd, överklaganden och ekonomiska konsekvenser av ett sådant system.

Ändringar i bestämmelserna om förvärv av medborgarskap efter anmälan för den som har fyllt 18 men inte 21 år

Utredningen föreslår att dagens krav på hemvist från 15 års ålder för förvärv av medborgarskap för statslösa 18- till 21-åringar (8 § första stycket 2 medborgarskapslagen) ska kompletteras med en regel som gör det möjligt att förvärva medborgarskap om den statslöse har hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år. Ändringarna syftar till att säkerställa att bestämmelserna överensstämmer med Sveriges konventionsrättsliga åtaganden och att hemvistkravet ska gälla lika för alla statslösa unga som anmäler om medborgarskap, oberoende av ålder. Enligt nu gällande bestämmelser blir kravet på hemvisttid t.ex. sex år för den som ansöker som 19-åring och fem år för den som ansöker som 18-åring. Som en följd av förslaget kommer ett statslöst barn som fick hemvist i Sverige efter 15 års ålder också att kunna förvärva medborgarskap efter anmälan, även om hans eller hennes vårdnadshavare inte medverkat till medborgarskapsförvärv enligt 7 § medborgarskapslagen, vilket inte är möjligt i dag.

Utredningen förslår också att kravet på hemvist för den som har utländskt medborgarskap (8 § första stycket 2 medborgarskapslagen) ska ändras på så sätt att det inte längre ska krävas hemvist sedan utlänningen har fyllt 13 år, utan att det i stället ska ställas krav på att han eller hon ska ha hemvist här i landet sedan fem år. Förslaget innebär att den utländska medborgare som har fått hemvist i Sverige efter 13 års ålder ges möjlighet att förvärva medborgarskap efter anmälan, om vårdnadshavaren av något skäl har avstått från att medverka till att barnet får svenskt medborgarskap, vilket inte är möjligt i dag. Förslaget innebär också att den omotiverade skillnad i hemvisttid som uppkommer i dag, beroende på när anmälan görs, och som nämns i stycket ovan när det gäller statslösa unga, elimineras.

Frågor om hederligt levnadssätt

De flesta utlänningar blir svenska medborgare genom att ansöka om det (naturalisation). I ärenden om naturalisation finns ett krav på hederligt levnadssätt.

Det finns emellertid ett enklare sätt att bli svensk medborgare för vissa; efter en anmälan. De bestämmelser som finns om förvärv av medborgarskap vid anmälan är tillämpliga främst på barn eller unga vuxna, men också på andra, t.ex. vissa nordiska medborgare samt de som

tidigare varit svenska medborgare och önskar få tillbaka sitt medborgarskap. I de flesta anmälningsärenden finns det inte något krav på hederligt levnadssätt. Utredningen föreslår att bestämmelserna om förvärv av svenskt medborgarskap vid anmälan ska kompletteras med olika krav som kan diskvalificera den som anmälan avser från att förvärva medborgarskap för att hindra t.ex. den som begått allvarliga brott från att förvärva medborgarskap.

Allvarlig brottslighet

Utredningen föreslår att förvärv av medborgarskap efter anmälan inte ska kunna ske om den som anmälan avser är skäligen misstänkt eller dömd för allvarlig brottslighet. Begreppet ”allvarlig brottslighet” har valts för att fånga in allvarliga brott liksom upprepad brottslighet. Utredningen har övervägt olika metoder för att ringa in vad som bör avses med allvarliga brott och kommit till slutsatsen att med allvarliga brott i sammanhanget avses brott som har minst fyra års fängelse som maximistraff i straffskalan. Med en sådan definition av allvarliga brott skulle t.ex. följande brott omfattas:

- människoexploatering (4 kap. 1 b § BrB),
- olaga förföljelse (4 kap. 4 b § BrB),
- grovt olaga hot (4 kap. 5 § BrB),
- sexuellt utnyttjande av barn (6 kap. 5 § BrB),
- grov förgripelse mot tjänsteman (17 kap. 2 § andra stycket BrB), och
- övergrepp i rättsak (17 kap. 10 § BrB).

De uppräknade brotten har alla fyra års fängelse som maxstraff, men självklart omfattas alla brott som har ett högre maxstraff såsom mord, grov misshandel, våldtäkt och människohandel. Det är inte bara brott i brottsbalken som kan anses utgöra allvarliga brott, utan även brott i andra författningar, t.ex. grovt narkotikabrott som regleras i narkotikastrafflagen (1968:64), liksom grovt vapenbrott som regleras i vapenlagen (1996:67).

I den mån det vid prövningen kommer fram att den som anmälan avser har begått brott i andra länder ska det kunna beaktas på motsvarande sätt som föreslås ske vid prövningen av kravet avseende brottslighet i Sverige.

Utredningen bedömer att det sannolikt skulle uppfattas som stötande för den allmänna rättskänslan att medge svenskt medborgarskap till en person, som visserligen inte begått ett sådant brott som utredningen definierat som allvarligt men, som begått upprepade brott med lägre maxstraff. Det föreslås därför att upprepad brottslighet, under vissa förutsättningar, ska kunna leda till att en person diskvalificeras från att kunna förvärva svenskt medborgarskap efter anmälan.

Med hänsyn till anmälningsinstitutets karaktär av en snabbare och enklare prövning har utredningen föreslagit att såväl en dom om som redan skäligen misstanke om sådan allvarlig brottslighet som avses här ska räcka för att diskvalificera från förvärv av medborgarskap efter anmälan.

Kravet avseende allvarlig brottslighet föreslås inte preciseras i tid. I praktiken innebär det att en person som vid något tillfälle dömts för allvarlig brottslighet kommer att vara utesluten från möjlighet att beviljas svenskt medborgarskap efter anmälan.

Utredningen föreslår att bestämmelserna om förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan i medborgarskapslagen ska kompletteras med ett krav på att förvärv inte ska kunna ske om den som anmälan avser bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Utredningen föreslår att den bedömning som ska göras i anmälningsärenden ska göras på samma sätt som vid prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i naturalisationsärendena och att handläggningen av anmälningsärendena ska gå till på samma sätt som vid prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i naturalisationsärendena, dvs. genom remiss till Säkerhetspolisen.

Utredningen föreslår vidare att sådana anmälningsärenden där Säkerhetspolisen har föreslagit att en ansökan ska avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, ska klassificeras som säkerhetsärenden och därmed kunna överklagas till regeringen.

Verksam i eller bestämmande inflytande över bl.a. terroristorganisationer

Utredningen föreslår att bestämmelserna om förvärv av svenskt medborgarskap efter anmälan i medborgarskapslagen ska kompletteras med ett krav på att förvärv inte ska kunna ske om den som anmälan avser har varit verksam i, eller har haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattat terroristhandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Kravet är formulerat i enlighet med praxis från Migrationsöverdomstolen när det gäller prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i naturalisationsärenden. Med organisation eller grupp inblandad i terroristhandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor avses enligt Migrationsöverdomstolen t.ex. organisationer där verksamheten innefattar övergrepp såsom tortyr, mord och utomrättsliga avrättningar. Prövningen av kravet föreslås göras på samma sätt som i naturalisationsärenden i dag.

Vem ska omfattas av kraven?

Utredningens förslag avseende allvarlig brottslighet, hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet samt verksamhet i eller bestämmande inflytande över bl.a. terroristorganisationer, föreslås gälla alla som omfattas av en anmälan om förvärv av svenskt medborgarskap och har fyllt 15 år, utom de som med hänsyn till Sveriges konventionsåtaganden inte får omfattas.

Med hänvisning till Sveriges internationella förpliktelser föreslås kraven därför inte omfatta statslösa födda i Sverige och inte heller sådana medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge som önskar förvärva svenskt medborgarskap genom anmälan enligt 18 eller 19 § medborgarskapslagen eller deras ogifta barn som förvärvar medborgarskap med stöd av 10 § medborgarskapslagen.

Den uppgivna identiteten

För att de föreslagna kraven ska bli meningsfulla krävs att den handläggande myndigheten känner till identiteten på den som anmälan avser. Utredningen föreslår därför att medborgarskapslagens bestämmelser om förvärv efter anmälan kompletteras med ett krav på identitet. Kravet föreslås formuleras på samma sätt som i 12 § andra stycket medborgarskapslagen, dvs. anmälaren eller anmälarens vårdnadshavare ska göra sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig.

Höjda avgifter

För att finansiera prövningen av de nya kraven föreslår utredningen att avgiften i medborgarskapsförordningen för anmälningsärenden enligt 7–9 §§ medborgarskapslagen ska höjas från 175 kronor till 475 kronor. Vidare föreslås att det ska införas en avgift om 475 kronor för anmälan enligt en övergångsbestämmelse för vilken det i dag inte tas ut någon avgift.

Tydligare författningsstöd

För att tydliggöra att Migrationsverket får lämna ut uppgifter till och hämta in uppgifter från Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kronofogdemyndigheten vid prövningen av kravet på hederligt levnadssätt i naturalisationsärenden föreslår utredningen att medborgarskapsförordningen ska kompletteras med en ny bestämmelse. En liknande bestämmelse föreslås även för att tydliggöra att Migrationsverket får lämna ut uppgifter till och hämta in uppgifter från Polismyndigheten och Säkerhetspolisen vid prövningen i anmälningsärenden av om någon är skäligen misstänkt eller dömd för allvarlig brottslighet, bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp som är eller har varit, inblandad i terrorhandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Tidpunkten för förvärv av medborgarskap i anmälningsärenden

Utredningen föreslår att prövningen av om villkoren för förvärv av medborgarskap efter anmälan är uppfyllda i medborgarskapslagen ska göras utifrån förhållandena vid tidpunkten för beslutet i ärendet, i stället för som i dag utifrån förhållandena vid anmälningstillfället. Vidare föreslås att förvärvet av svenskt medborgarskap i fortsättningen ska fastställas till beslutsdagen.

I dag ska den som uppfyller de formella kraven vid anmälningstillfället beviljas medborgarskap och det saknas möjlighet för Migrationsverket att beakta om omständigheterna har förändrats efter anmälningstidpunkten. Detta innebär att Migrationsverket är förhindrat att avslå en anmälan om medborgarskap även om en av förutsättningarna inte längre är uppfyllda vid beslutstillfället. Det betyder att om t.ex. ett permanent

uppehållstillstånd för den som anmälan avser har återkallats efter anmälningstillfället, är Migrationsverket förhindrat att avslå anmälan om medborgarskap.

Prop. 2023/24:107
Bilaga 1

Att prövningen av om villkoren är uppfyllda ska göras utifrån förhållandena vid tidpunkten för beslutet i ärendet överensstämmer med vad som gäller i t.ex. naturalisationsärenden och vid tillämpningen av utlänningslagen (2005:716). I enlighet med detta föreslås att förvärvet av svenskt medborgarskap ska fastställas till beslutsdagen.

Ändringarna föreslås ske genom att uttrycket ”förvärv genom anmälan” i 6–10 §§ medborgarskapslagen ersätts av uttrycket ”förvärv efter anmälan”.

Anmälningens ärenden som rör nordiska medborgare (18 och 19 §§ medborgarskapslagen) föreslås inte omfattas av förslaget om ändrad princip för prövningen i anmälningens ärenden och att förvärvet av medborgarskap av svenskt medborgarskap ska fastställas till beslutsdagen, då en sådan ordning inte bedöms vara möjlig med hänsyn till avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om medborgarskap (SÖ 2012:6).

En handläggande myndighet för alla medborgarskapsärenden

I dag handläggs de flesta medborgarskapsärenden av Migrationsverket, men några länsstyrelser handlägger vissa anmälningens ärenden. Utredningen föreslår att alla anmälningens ärenden ska prövas av Migrationsverket. Detta motiveras av att antalet krav i anmälningens ärenden föreslås öka såväl genom de förslag som utredningen föreslår i detta betänkande som i delbetänkandet Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2). Kravens karaktär bedöms innebära att handläggningen av anmälningens ärenden blir mera omfattande. Prövningen blir mer mångfacetterad jämfört med i dag, vilket ökar behovet av en sammanhållen rättsbildning. En sammanhållen rättsbildning kan lättare uppnås om anmälningens ärendena handläggs av en myndighet.

Utökade möjligheter att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap i syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Utredningen föreslår att bestämmelserna om befrielse från svenskt medborgarskap i medborgarskapslagen ska utökas med villkor om att det för barns befrielse ska krävas dels att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa, dels samtycke av barn som har fyllt 12 år. Vid bedömningen av om en befrielse står i strid med barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter utifrån barnets ålder och mognad, även då inte samtycke krävs. Det vill säga att även åsikter hos barn som är yngre än 12 år ska beaktas utifrån barnets ålder och mognad. För barn som är varaktigt förhindrade att lämna samtycke på grund av sjukdom eller på grund av något annat liknande förhållande, ska samtycke inte krävas. Hinder kan vara fysisk eller psykisk

sjukdom, resultatet av en sådan sjukdom, eller en omfattande intellektuell funktionsnedsättning. Hindret ska kunna styrkas med t.ex. läkarintyg.

Syftet med bestämmelserna är att stärka barns rättigheter i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap och öka möjligheterna för Migrationsverket att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap för att bl.a. motverka hedersrelaterat våld eller tvång.

Eftersom hot, våld och tvång och andra otillbörliga förfaranden inte endast träffar barn föreslås att en ansökan om befrielse om svenskt medborgarskap ska kunna vägras också vuxna, om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Förslaget i denna del syftar till att skydda den som t.ex. hotas eller tvingas till att göra en ansökan om befrielse från sitt svenska medborgarskap eller den vars ansökan t.ex. förfalskas. Förslaget omfattar såväl den som har hemvist i Sverige, som den som har hemvist utomlands. För den som har hemvist i Sverige ska det fortsatt kunna vara möjligt att avslå ansökan om befrielse om det annars finns särskilda skäl för det.

Som ytterligare ett led i att skydda individens svenska medborgarskap lämnar utredningen förslag på att ett beslut om befrielse ska kunna återkallas om det fanns hinder mot bifall till ansökan om befrielse vid tidpunkten för beslutet och inte särskilda skäl talar emot återkallelse. Hindret mot bifall kan t.ex. vara att sökanden tvingades eller hotades till att skriva under ansökan, eller att en person utsatts för annat otillbörligt förfarande. Det vill säga omständigheter som om de hade varit kända vid tidpunkten då ansökan om befrielse prövades hade resulterat i ett avslag på ansökan.

Uttrycket ”inte särskilda skäl talar emot” innefattar t.ex. den situationen att det vid prövningen av om ett beslut om befrielse ska återkallas visar sig att personen bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller att han eller hon deltagit i en organisation som begår eller har begått terroristhandlingar.

Ett beslut om återkallelse föreslås gälla från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft.

Författningsförslagen i betänkandet Ändrade regler i medborgarskapslagen (SOU 2021:54)

Prop. 2023/24:107
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

dels att 24 § ska upphävas,

dels att 2, 6–10, 15, 18, 19, 22, 26, och 27 §§, punkten 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap och punkten 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 15 a och 15 b §§, och närmast före 15 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Ett barn förvärvar svenskt medborgarskap vid födelsen, om

1. en förälder till barnet är svensk medborgare, *eller*

2. en avliden förälder till barnet var svensk medborgare vid sin död.

1. en förälder till barnet är svensk medborgare,

2. en avliden förälder till barnet var svensk medborgare vid sin död, *eller*

3. barnet föds i Sverige och är statslöst vid födelsen och en förälder till barnet har permanent uppehållstillstånd i Sverige och hemvist här i landet.

6 §²

Ett barn som har fötts i Sverige och som sedan födelsen är statslöst förvärvar svenskt medborgarskap *genom* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet.

Ett barn som har fötts i Sverige och som sedan födelsen är statslöst förvärvar svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i första stycket gäller inte ett barn som har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år och som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

Anmälan ska göras innan barnet har fyllt arton år.

¹ Senaste lydelse 2014:481.

² Lydelse enligt prop. 2020/21:191.

Ett barn som inte har svenskt medborgarskap förvärvar svenskt medborgarskap *genom* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har

1. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och
2. hemvist här i landet sedan tre år eller, om barnet är statslöst, två år.

Ett barn som inte har svenskt medborgarskap förvärvar svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har

Ett barn som har fyllt femton år kan förvärva medborgarskap bara om det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig, och barnet varken

1. är skäligen misstänkt eller dömt för allvarlig brottslighet,

2. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

3. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattat terroristhandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Anmälan ska göras innan barnet har fyllt arton år.

Om barnet har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

En utlänning som *har fyllt arton men inte tjuogoett år* förvärvar svenskt medborgarskap *genom* anmälan, om han eller hon har

1. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

2. hemvist här i landet sedan han eller hon fyllde tretton år eller, i fråga om den som är statslös, femton år.

En utlänning förvärvar svenskt medborgarskap *efter* anmälan, om han eller hon har

1. fyllt arton men inte tjuogoett år vid anmälningstillfället,

2. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

3. hemvist här i landet sedan fem år, eller i fråga om den som är statslös hemvist här i landet

a) sedan fem år,

b) under sammanlagt tio år, eller

c) sedan han eller hon fyllde

³ Senaste lydelse 2014:481.

⁴ Lydelse enligt prop. 2020/21:191.

Kravet i första stycket 1 gäller inte en utlänning som

1. har fötts i Sverige,
2. sedan födelsen är statslös,
3. har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år, och
4. har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

femton år.

Kravet i första stycket 2 gäller inte en utlänning som

En utlänning kan förvärva medborgarskap bara om utlänningen gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig, och han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för allvarlig brottslighet,

2. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

3. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattat terroristhandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Tredje stycket gäller inte statslösa födda i Sverige.

9 §⁵

Den som har fyllt arton år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap återfår detta *genom* anmälan, om han eller hon

1. har permanent uppehållstillstånd i Sverige,
2. har haft hemvist här i landet under sammanlagt tio år, och
3. sedan två år har hemvist här i landet.

Den som har fyllt arton år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap återfår detta *efter* anmälan, om han eller hon

Medborgarskapet kan återfås bara om den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig, och han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för allvarlig brottslighet,

⁵ Senaste lydelse 2014:794.

2. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

3. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattat terrorishandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

10 §⁶

Om en utlänning blir svensk medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärvar även hans eller hennes ogifta barn som har hemvist här i landet och inte har fyllt arton år svenskt medborgarskap om utlänningen

1. ensam har vårdnaden om barnet, eller

2. har vårdnaden gemensamt med den andra föräldern och han eller hon är svensk medborgare.

Blir föräldrarna till ett ogift barn som har hemvist här i landet och som inte har fyllt arton år samtidigt svenska medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärvar även barnet svenskt medborgarskap om han eller hon står under bådas vårdnad.

Ett barn som har fyllt femton år kan förvärva medborgarskap bara om det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig, och barnet varken

1. är skäligen misstänkt eller dömt för allvarlig brottslighet,

2. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

3. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattat terrorishandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

15 §

Den som är eller önskar bli utländsk medborgare får på ansökan befrias från sitt svenska medborgarskap. Befrielse *skall medges* den som saknar hemvist i

Den som är eller önskar bli utländsk medborgare får på ansökan befrias från sitt svenska medborgarskap. Befrielse *får vägras* om det finns anledning att

Sverige. Den som har hemvist i Sverige får vägras befrielse endast om det finns särskilda skäl.

Är sökanden inte redan utländsk medborgare *skall* som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land.

anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap. Den som har hemvist i Sverige får vägras befrielse också om det annars finns särskilda skäl.

Är sökanden inte redan utländsk medborgare *ska* som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land.

Prop. 2023/24:107
Bilaga 2

15 a §

Som villkor för barns befrielse från svenskt medborgarskap enligt 15 § ska krävas

1. att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa, och

2. samtycke av barn som har fyllt tolv år.

Vid bedömningen av om en befrielse från svenskt medborgarskap står i strid med barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad, även då inte samtycke krävs.

Samtycke enligt första stycket 2 krävs inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av sjukdom eller något annat liknande förhållande.

Återkallelse av beslut om befrielse

15 b §

Ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap ska återkallas om det fanns hinder mot bifall till ansökan om befrielse enligt 15 och 15 a §§ vid tidpunkten för beslutet och inte särskilda skäl talar emot återkallelse.

Ett beslut om återkallelse gäller från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft.

En medborgare i en avtalsstat förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon

1. har fyllt arton år,
2. har hemvist här i landet sedan fem år, och
3. under denna tid inte har dömts till frihetsberövande påföljd.

När en person förvärvar medborgarskap på sådant sätt tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

När en person förvärvar medborgarskap på sådant sätt tillämpas 10 § *första och andra styckena* i fråga om medborgarens barn.

Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i en avtalsstat, får tillbaka svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har tagit hemvist här i landet. Vid sådant förvärv av medborgarskap tillämpas 10 § när det gäller medborgarens barn.

Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i en avtalsstat, får tillbaka svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har tagit hemvist här i landet. Vid sådant förvärv av medborgarskap tillämpas 10 § *första och andra styckena* när det gäller medborgarens barn.

Migrationsverket prövar ärenden enligt denna lag, *om inte annat framgår av andra stycket.*

Anmälningar enligt 7, 8, 9, 18 eller 19 § som gäller en medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge prövas av länsstyrelsen.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka länsstyrelser som ansvarar för uppgifterna enligt andra stycket.

Migrationsverket prövar ärenden enligt denna lag.

Migrationsverkets *eller en* *länsstyrelses* beslut enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

En migrationsdomstols beslut överklagas hos Migrationsöverdomstolen i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. utlänningslagen (2005:716).

Migrationsverkets beslut enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

⁷ Senaste lydelse 2014:481.

⁸ Senaste lydelse 2012:87.

⁹ Senaste lydelse 2005:722

Bestämmelserna i detta kapitel gäller även i övrigt i tillämpliga delar i mål enligt denna lag.

Prop. 2023/24:107
Bilaga 2

27 §¹⁰

Migrationsverkets beslut överklagas till regeringen om det rör ett säkerhetsärende. Ett sådant beslut får överklagas även av Säkerhetspolisen.

Ett säkerhetsärende är ett ärende där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att ansökan avslås av skäl som rör rikets säkerhet eller allmän säkerhet.

I ett säkerhetsärende gäller förvärvet av svenskt medborgarskap från och med den dag då beslutet har vunnit laga kraft.

Ett säkerhetsärende är ett ärende där Säkerhetspolisen hos Migrationsverket har föreslagit att *en* ansökan *eller anmälan* avslås av skäl som rör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet.

I ett säkerhetsärende gäller förvärvet av svenskt medborgarskap från och med den dag då beslutet har *fått* laga kraft.

Punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap¹¹

Den som förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap återfår detta *genom* anmälan till Migrationsverket.

Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap återfår detta *efter* anmälan till Migrationsverket.

Medborgarskapet kan återfås bara om den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig, och han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för allvarlig brottslighet,

2. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

3. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattat terroristhandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Om den som anmälan avser står under någon annans vårdnad vid tidpunkten för anmälan, görs denna i stället av den eller dem som är vårdnadshavare.

¹⁰ Senaste lydelse 2005:722.

¹¹ Senaste lydelse 2014:481

Om anmälan avser ett barn som har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

De upphävda 4 och 5 §§ gäller fortfarande för barn som har fötts före den 1 april 2015. När en person förvärvat medborgarskap enligt den upphävda 5 § tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

De upphävda 4 och 5 §§ gäller fortfarande för barn som har fötts före den 1 april 2015.

Ett barn som har fyllt femton år kan förvärva medborgarskap enligt den upphävda 5 § bara om det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig, och barnet varken

1. är skäligen misstänkt eller dömt för allvarlig brottslighet,

2. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

3. har varit verksamt i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattat terroristhandlingar eller systematiska, omfattande och grova övergrepp av andra människor.

När en person förvärvat medborgarskap enligt den upphävda 5 § tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Förvärv av svenskt medborgarskap för ett barn som har fötts före ikraftträdandet ska handläggas enligt äldre bestämmelser i 2 §.

3. Äldre föreskrifter ska tillämpas vid handläggningen av sådana anmälningsärenden som har kommit in till Migrationsverket eller länsstyrelsen före den 1 januari 2023.

4. Bestämmelserna om återkallelse av beslut om befrielse i 15 b § ska inte tillämpas på beslut om befrielse som har fattats före den 1 januari 2023.

5. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för överklagande av

a) beslut som har meddelats före den 1 januari 2023, eller

b) beslut i sådana ärenden som har handlagts enligt punkt 2 eller 3.

Efter remiss har yttranden över betänkandet Ändrade regler i medborgarskapslagen (SOU 2021:54) kommit in från Barnombudsmannen, Botkyrka kommun, Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Eskilstuna kommun, Flyktinggruppernas Riksråd (FARR), Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Luleå, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Gällivare kommun, Högsta förvaltningsdomstolen, Integritetsskyddsmyndigheten (IMY), Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Stockholm, Kronofogdemyndigheten, Ludvika kommun, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Skånes län, Migrationsverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Nacka kommun, Norrköpings kommun, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Skatteverket, Socialstyrelsen, Statskontoret, Stockholms kommun, Sundsvalls tingsrätt, Svenska Röda Korset, Svenskar i Världen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges ambassad i Bagdad, Sveriges ambassad i Beirut, Sveriges ambassad i Nairobi, Sveriges kommuner och Regioner, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Säkerhetspolisen, FN:s flyktingkommissariats (UNHCR) representation för de nordiska och baltiska länderna, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Åklagarmyndigheten, Örnsköldsviks kommun.

Därutöver har yttranden kommit in från Asylrättscentrum och Svenska Organisationen mot Statslöshets (SOAS).

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Amnesty International Sverige, Barnrättsbyrån, Delegationen för migrationsstudier, Forshaga kommun, Gislaveds kommun, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Hallsbergs kommun, Hjo kommun, Kinda kommun, Landskrona kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, Lilla Edets kommun, Lomma kommun, Luleå kommun, Nynäshamns kommun, Oskarshamns kommun, Robertsfors kommun, Rädda barnen, Sotenäs kommun, Strängnäs kommun, Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges ambassad i Oslo, Terrafem, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Ulricehamns kommun, Varbergs kommun, Älvdalens kommun och Örebro kommun.

Lagrådsremissens lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

dels att 24 § ska upphöra att gälla,

dels att 6–10, 15, 18, 19, 22 och 26–28 §§ ska ha följande lydelse,

dels att punkt 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 15 a och 15 b §§, och närmast före 15 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Ett barn som har fötts i Sverige och som sedan födelsen är statslöst förvärvat svenskt medborgarskap *genom* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet.

Ett barn som har fötts i Sverige och som sedan födelsen är statslöst förvärvat svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har permanent uppehållstillstånd och hemvist här i landet.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i första stycket gäller inte ett barn som har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år och som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

Anmälan ska göras innan barnet har fyllt arton år.

7 §²

Ett barn som inte har svenskt medborgarskap förvärvat svenskt medborgarskap *genom* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har

Ett barn som inte har svenskt medborgarskap förvärvat svenskt medborgarskap *efter* anmälan av den eller dem som har vårdnaden om barnet, om barnet har

1. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

2. hemvist här i landet sedan tre år eller, om barnet är statslöst, två år.

Anmälan ska göras innan barnet har fyllt arton år.

¹ Senaste lydelse 2021:771.

² Senaste lydelse 2014:481.

Om barnet har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

8 §³

En utlänning som har fyllt arton men inte tjugoett år förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har

En utlänning förvärvar svenskt medborgarskap efter anmälan, om han eller hon

1. har fyllt arton men inte tjugoett år vid anmälningstillfället,

1. permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

2. har permanent uppehållstillstånd i Sverige, och

³ Senaste lydelse 2021:771.

2. hemvist här i landet sedan *han eller hon fyllde tretton år* eller, i fråga om den som är statslös, *femton år*.

Kravet i första stycket 1 gäller inte en utlänning som

1. *har fötts* i Sverige,
2. sedan födelsen är statslös,
3. har haft hemvist här i landet sedan fem år eller under sammanlagt tio år, och
4. har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd med stöd av 5 kap. 1, 3, 3 a eller 6 § eller 12 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716).

3. *har haft* hemvist här i landet sedan *fem år* eller, i fråga om den som är statslös,

- a) *sedan fem år,*
- b) *under sammanlagt tio år, eller*
- c) *sedan han eller hon fyllde femton år.*

Kravet i första stycket 2 gäller inte en utlänning som

1. *är född* i Sverige,

Utöver de krav som anges i första stycket krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att utlänningen gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Tredje stycket gäller inte en utlänning som är född i Sverige och som sedan födelsen är statslös.

9 §⁴

Den som har fyllt arton år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap återfår detta *genom* anmälan, om han eller hon

Den som har fyllt arton år och som har förlorat eller befriats från sitt svenska medborgarskap återfår detta *efter* anmälan, om han eller hon

1. har permanent uppehållstillstånd i Sverige,
2. har haft hemvist här i landet under sammanlagt tio år, och
3. sedan två år har hemvist här i landet.

För att medborgarskapet ska återfås, krävs utöver de krav som följer av första stycket att den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

⁴ Senaste lydelse 2014:794.

Om en utlänning blir svensk medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärvar även hans eller hennes ogifta barn som har hemvist här i landet och inte har fyllt arton år svenskt medborgarskap om utlänningen

1. ensam har vårdnaden om barnet, eller
2. har vårdnaden gemensamt med den andra föräldern och han eller hon är svensk medborgare.

Blir föräldrarna till ett ogift barn som har hemvist här i landet och som inte har fyllt arton år samtidigt svenska medborgare enligt 6, 7, 8 eller 9 §, förvärvar även barnet svenskt medborgarskap om han eller hon står under bådas vårdnad.

Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

1. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

2. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utomlands som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

3. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

4. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Den som är eller önskar bli utländsk medborgare får på ansökan befrias från sitt svenska

Den som är eller önskar bli utländsk medborgare får efter ansökan befrias från sitt svenska

medborgarskap. Befrielse *skall medges den som saknar hemvist i Sverige*. Den som har hemvist i Sverige får vägras befrielse *endast* om det finns särskilda skäl.

Är sökanden inte redan utländsk medborgare *skall* som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land.

medborgarskap. Befrielse *får vägras om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap*. Den som har hemvist i Sverige får *också* vägras befrielse om det finns *andra* särskilda skäl.

Om sökanden inte redan är utländsk medborgare *ska* det som villkor för befrielsen från svenskt medborgarskap krävas att han eller hon inom *en* viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land.

15 a §

Som villkor för barns befrielse från svenskt medborgarskap enligt 15 §, krävs att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Vid den bedömningen ska hänsyn tas till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.

Om barnet har fyllt tolv år krävs dessutom att barnet samtycker till befrielsen, om han eller hon inte är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av sjukdom eller något annat liknande förhållande.

Återkallelse av beslut om befrielse

15 b §

Ett beslut om befrielse från svenskt medborgarskap ska återkallas om det vid tidpunkten för beslutet fanns hinder mot befrielse enligt 15 och 15 a §§ och inte särskilda skäl talar emot att beslutet återkallas.

Ett beslut om återkallelse gäller från den dag då beslutet om befrielse från svenskt medborgarskap fick laga kraft.

18 §⁶

En medborgare i en avtalsstat förvärvar svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon

1. har fyllt arton år,

⁶ Senaste lydelse 2014:481.

2. har hemvist här i landet sedan fem år, och

3. under denna tid inte har dömts till frihetsberövande påföljd.

När en person förvärvat medborgarskap på sådant sätt tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

När en person förvärvat medborgarskap på sådant sätt tillämpas 10 § *första och andra styckena* i fråga om medborgarens barn.

19 §

Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i en avtalsstat, får tillbaka svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har tagit hemvist här i landet. Vid sådant förvärv av medborgarskap tillämpas 10 § när det gäller medborgarens barn.

Den som har förlorat sitt svenska medborgarskap och därefter oavbrutet varit medborgare i en avtalsstat, får tillbaka svenskt medborgarskap genom anmälan, om han eller hon har tagit hemvist här i landet. Vid sådant förvärv av medborgarskap tillämpas 10 § *första och andra styckena* när det gäller medborgarens barn.

22 §⁷

Migrationsverket prövar ärenden enligt denna lag, om inte annat framgår av andra stycket.

Frågor om medborgarskap enligt denna lag prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Anmälningar enligt 7, 8, 9, 18 eller 19 § som gäller en medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge prövas av länsstyrelsen.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka länsstyrelser som ansvarar för uppgifterna enligt andra stycket.

26 §⁸

Migrationsverkets eller en länsstyrelses beslut enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

Beslut i ärenden enligt denna lag får överklagas till en migrationsdomstol utom i fall som avses i 27 §.

En migrationsdomstols beslut överklagas hos Migrationsöverdomstolen i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. utlänningslagen (2005:716). Bestämmelserna i detta kapitel gäller även i övrigt i tillämpliga delar i mål enligt denna lag.

⁷ Senaste lydelse 2012:87.

⁸ Senaste lydelse 2005:722.

27 §⁹

Migrationsverkets beslut överklagas till regeringen *om det rör ett säkerhetsärende*. Ett sådant beslut får överklagas även av Säkerhetspolisen.

Ett säkerhetsärende är ett ärende där Säkerhetspolisen *hos Migrationsverket* har föreslagit att ansökan avslås av skäl som rör *rikets* säkerhet eller allmän säkerhet.

I ett säkerhetsärende gäller förvärvet av svenskt medborgarskap från och med den dag då beslutet har *vunnit* laga kraft.

Beslut i ett säkerhetsärende överklagas till regeringen. Ett sådant beslut får överklagas även av Säkerhetspolisen.

Ett säkerhetsärende är ett ärende där Säkerhetspolisen har föreslagit att *en ansökan eller anmälan enligt denna lag ska* avslås av skäl som rör *Sveriges* säkerhet eller allmän säkerhet.

I ett säkerhetsärende gäller förvärvet av svenskt medborgarskap från och med den dag då beslutet har *fått* laga kraft.

28 §¹⁰

En socialnämnd *skall* på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller Säkerhetspolisen lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden, om uppgifterna behövs i ett ärende om svenskt medborgarskap.

En socialnämnd *ska* på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol, Migrationsöverdomstolen eller Säkerhetspolisen lämna ut uppgifter om en utlännings personliga förhållanden, om uppgifterna behövs i ett ärende om svenskt medborgarskap.

En socialnämnd ska på begäran av regeringen, Migrationsverket, en migrationsdomstol eller Migrationsöverdomstolen lämna ut uppgifter om den som ett ärende enligt 15 eller 15 a § avser om uppgifterna behövs i ett sådant ärende. Skyldigheten att lämna ut uppgifter avser uppgifter om den enskildes personliga förhållanden.

4.¹¹

Den som förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap återfår detta *genom* anmälan till Migrationsverket.

Den som *har* förlorat sitt svenska medborgarskap enligt 7 § lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap återfår detta *efter* anmälan till Migrationsverket.

⁹ Senaste lydelse 2005:722.

¹⁰ Senaste lydelse 2005:722.

¹¹ Senaste lydelse 2014:481.

För att svenskt medborgarskap ska återfås, krävs att den som anmälan avser gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

a. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

b. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

c. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

d. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

Om den som anmälan avser står under någon annans vårdnad vid tidpunkten för anmälan, görs denna istället av den eller dem som är vårdnadshavare.

Om anmälan avser ett barn som har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker till det. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2024.
 2. Föreskrifterna i 15 b § tillämpas inte på beslut som meddelats före ikraftträdandet.
 3. Äldre föreskrifter gäller för ärenden som har inletts hos länsstyrelsen före ikraftträdandet.
 4. Äldre föreskrifter gäller vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

Prop. 2023/24:107
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att punkt 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2.

De upphävda 4 och 5 §§ gäller fortfarande för barn som har fötts före den 1 april 2015. När en person förvärvar medborgarskap enligt den upphävda 5 § tillämpas 10 § i fråga om medborgarens barn.

De upphävda 4 och 5 §§ gäller fortfarande för barn som har fötts före den 1 april 2015. Om barnet har fyllt femton år, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap enligt den upphävda 5 § att det görs sannolikt att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon varken

a. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet som inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

b. är skäligen misstänkt eller dömd för ett brott utanför Sverige som enligt svensk lag motsvarar ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer eller för upprepad brottslighet utanför Sverige som enligt svensk lag inte är mindre allvarlig eller ligger långt tillbaka i tiden,

c. bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet, eller

d. har varit verksam i, eller haft bestämmande inflytande över, en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

När en person förvärvar medborgarskap enligt den

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2024.
 2. Äldre föreskrifter gäller vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2024-02-15

Närvarande: F.d. justitieråden Eskil Nord och Kerstin Calissendorff samt justitierådet Eric M. Runesson.

Ändringar i medborgarskapslagen

Enligt en lagrådsremiss den 23 januari 2024 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
2. lag om ändring i lagen (2014:481) om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Erika Löwhagen.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i lagen om svenskt medborgarskap

Syftet med lagförslaget är bl.a. att brottslighet och en kvalificerad misstanke om brott ska kunna vara omständigheter som utgör hinder för medborgarskap efter anmälan. Skälet anges vara att det kan framstå som inkonsekvent och motsägelsefullt att en utlänning som kan lastas för allvarlig brottslighet har en ovillkorlig rätt till medborgarskap genom ett förenklat förfarande, medan han eller hon efter den friare prövning som görs inom ramen för ett ansökningsförfarande sannolikt hade behövt vänta en viss tid (s. 19 i remissen). Syftet uttrycks som att allvarligare brott ska diskvalificera från förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Det kan tilläggas att anmälningsförfarandet är i första hand avsett för barn och unga vuxna (18–21 år).

Eftersom anmälan är ett förenklat förfarande står det klart att inte samma bedömningsgrund kan användas i ett anmälningsärende som vid en ansökan. I det senare förfarandet företas en friare prövning av den brottslighet som lagts den sökande till last. Ansökningsförfarandet förutsätter emellertid (viss dispensmöjlighet finns) att sökanden är över 18 år.

7 §

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för ett barn som inte har svenskt medborgarskap att förvärva sådant efter anmälan. I ett nytt sista stycke anges några krav. Ett av dem är att barnets uppgivna identitet är riktig. Det krävs även att han eller hon motsvarar ett antal negativt bestämda krav som anges i fyra punkter. Han eller hon får inte vara skäligen misstänkt eller dömd inom eller utanför Sverige för brott av vissa

slag och inte heller vara misstänkt eller dömd för upprepad brottslighet av visst allvar (p. 1 resp. p. 2). Vidare får barnet inte bedömas utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet (p. 3) eller ha varit verksamt i eller ha haft bestämmande inflytande över någon sådan organisation eller grupp som beskrivs i lagtexten (p. 4).

Dessa förutsättningar återkommer också i senare paragrafer (8, 9 och 10 §§).

Enligt Lagrådets mening handlar de olika punkterna om olika saker, vilket gör paragrafen svårläst. Punkterna 1 och 2 handlar om att den som anmälan avser är dömd eller skäligen misstänkt för brott, punkt 3 om att han eller hon bedöms utgöra ett hot och punkt 4 om han eller hon haft viss angiven kontakt med en organisation m.m.

Lagrådet förordar att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägs att punktformen redigeras om, exempelvis på så sätt att punkterna 3 och 4 bryts ut och görs till ett nytt sista stycke enligt följande

Därutöver krävs att barnet inte bedöms utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet och att inte heller har varit verksamt i eller haft bestämmande inflytande över en organisation eller grupp vars verksamhet innefattar systematiska, omfattande och grova övergrepp på andra människor.

I punkterna 1 och 2 används uttrycket ”skäligen misstänkt eller dömd för ett brott för vilket det svåraste straff som är föreskrivet är fängelse i fyra år eller mer”.

Lydelsen träffar sådana brottstyper för vilka det är föreskrivet en vid straffskala och straffminimum är förhållandevis lågt, såsom fängelse ett år. Några disparata exempel på sådana brottstyper är oaktshetsbrotten vållande till kroppsskada eller sjukdom samt vållande till annans död, grova brott (i praktiken en straffskala mellan 14 dagar och fängelse högst fyra år respektive fängelse lägst ett och högst sex år), olaga frihetsberövande (fängelse lägst ett och högst tio år), barnadråp (fängelse i mellan 14 dagar och högst sex år) samt äktenskapstvång (fängelse i högst fyra år).

Bestämmelsen tar, såsom den är konstruerad, inte sikte på det brott som personen i fråga är dömd för eller på den gärning som denne är misstänkt för. Det är i stället brottstypen som sådan som blir avgörande för om domen eller misstanken ska utgöra hinder mot ett medborgarskap genom anmälan. Bestämmelsen utgår alltså dels från en konkret gärning (enligt en dom eller en anteckning i misstankeregistret), dels en abstrakt norm, men utan att mellanledet – bedömningen – som anger hur den brottsliga gärningens allvar beaktas. I det enskilda fallet blir således straffskalan för brottstypen i fråga avgörande, inte den gärning som domen eller misstanken avser.

Det är Lagrådets uppfattning att det inte i det nu aktuella sammanhanget kan anses att den som är dömd för ett brott som domstolen har ansett ha ett straffvärde om t.ex. fängelse i fjorton dagar eller sex månader, har begått ett allvarligt brott enbart för att brottstypen som sådan har en straffskala vars övre del ger uttryck för att någon annans brott, när omständigheterna vore annorlunda, skulle kunna betraktas som mycket allvarligt. Att en anmälare i stället kan ansöka om medborgarskap, varvid en materiell bedömning av en dom eller skälig misstanke görs, är endast i vissa fall (beroende på personens ålder) relevant och leder därför inte till en annan bedömning.

Enligt Lagrådets mening är således syftet med förslaget att allvarliga brott ska diskvalificera från förvärv av medborgarskap genom anmälan inte uppfyllt eftersom det saknar avgränsning mot brott och gärningar som i sammanhanget är att betrakta som mindre allvarliga. Det är därmed inte lämpat för att uppnå det avsedda syftet.

I ärendets fortsatta beredning skulle kunna övervägas om inte en dom mot anmälaren avseende ett brott som angetts ha ett straffvärde t.ex. fängelse i arton månader eller mer, eller en skälig misstanke om ett brott på vilket kan följa fängelse i minst fyra år skulle kunna anses utgöra en omständighet som grund av dess allvar diskvalificerar från förvärv av medborgarskap efter anmälan. Lagrådet avstår emellertid från att lämna detta som sitt förslag.

Lagrådet avstyrker förslaget i nu aktuell del i dess nuvarande lydelse.

8 §

Se kommentaren till 7 §.

9 §

Se kommentaren till 7 §.

10 §

Paragrafen innebär att även barn till den eller de som blir medborgare efter anmälan med stöd av 6–9 §§ utan särskild anmälan också förvärvar svenskt medborgarskap om den nye medborgaren har ensam vårdnad eller vårdnad om barnet tillsammans med en svensk medborgare. Enligt Lagrådets mening bör hänvisningen till 6, 7 eller 8 § i andra stycket (som inte föreslås ändrat) övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet, eftersom de paragraferna rimligen inte kan bli tillämpliga. Bestämmelserna i dem förutsätter att den som ska bli ny medborgare antingen själv är barn eller 18–21 år och att dennes egna barn ska vara 15–18 år. Däremot skulle hänvisningen till 9 § kunna bli tillämplig om det föreslagna sista stycket inleds med ”Om ett barn till den som blir svensk medborgare med stöd av 9 § har fyllt 15 år ...”

Se i övrigt kommentaren till 7 §.

15 a §

Paragrafen handlar om barns befrielse från svenskt medborgarskap och ansluter till 15 §. I den paragrafen anges som ett ”villkor” för befrielse att det krävs att den som befrias från medborgarskapet inom en viss tid förvärvar medborgarskap i ett annat land. Det är alltså fråga om ett suspensivt villkor.

I 15 a § används också begreppet villkor, men här anges att det som villkor för befrielse enligt 15 § krävs att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa. Det är under föredragningen upplyst att också detta ”villkor” är tänkt att vara ett suspensivt villkor. Enligt Lagrådets mening ger emellertid lagtextens utformning närmast vid handen att det är fråga om en förutsättning för befrielse och att denna förutsättning ska föreligga när befrielse beslutas. Lagrådet föreslår därför att lagtexten justeras i enlighet med det anförda; alltså att ordet ”villkor” ersätts av ”förutsättning”.

Övrigt lagförslag

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2024

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Billström, Svantesson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Roswall, Forssmed, Tenje, Slottner, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestrand, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Malmer Stenergard

Regeringen beslutar proposition Ändringar i medborgarskapslagen